

МІГРАЦІЙНИЙ ПРОФІЛЬ УКРАЇНИ

за 2020 рік

Державна міграційна служба України

2021

ЗМІСТ

Передмова	3
Загальна інформація	4
Вступ	5
I. Соціально-економічні передумови міграції в Україні	7
1.1. Демографічна ситуація	7
1.2. Економічне становище	11
1.3. Рівень життя населення	20
1.4. Ринок праці	25
II. Міграційна політика	32
2.1. Законодавство у сферах міграції	32
2.2. Функції органів державної влади у сфері міграції	38
2.3. Функції місцевих органів влади у сфері міграції	44
III. Міграційна ситуація в Україні	47
3.1. Внутрішня міграція	47
3.2. Внутрішньо переміщені особи	50
3.3. Поїздки громадян України за кордон	52
3.4. Еміграція	71
3.5. Іноземці та особи без громадянства	76
3.6. Імміграція	102
3.7. Громадянство	105
3.8. Нелегальна міграція	112
3.9. Протидія торгівлі людьми	118
3.10. Шукачі захисту	120
3.11. Трудова міграція	122
3.12. Рєадмісія	124
IV. Вплив міграції	134
Висновки	138

ПЕРЕДМОВА

Міграційний профіль України - збірник аналітичної та статистичної інформації про міграцію в Україні, започаткований у рамках виконання Україною Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, в динаміці та у порівнянні за 2017-2020 роки.

Оновлення Міграційного профілю за 2020 рік здійснено Державною міграційною службою України за участю Державної служби статистики України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства закордонних справ України, Адміністрації Державної прикордонної служби України.

Міграційний профіль містить набір даних про основні події у сфері міграції в Україні та пов'язаних сферах діяльності за певний період часу, що дозволяє використовувати його у якості одного з інструментів для розробки певних напрямів державної політики у демографічній, соціальній та фінансовій сферах, визначення комплексних підходів стосовно регулювання ринків праці та капіталу тощо.

Зважаючи на те, що до державного регулювання сфер міграції причетні низка органів як державної, так і місцевої влади, Міграційний профіль може використовуватись ними для визначення власної стратегії розвитку з огляду на можливі наслідки для інших сфер діяльності.

Також Міграційний профіль буде корисним і для студентів ЗВО, учнів шкіл та пересічних громадян, оскільки він дає змогу не лише констатувати наявні в Україні міграційні процеси, а й надає інформацію щодо обставин, що впливають на їх формування.

Державна міграційна служба України висловлює щирі подяку всім фахівцям та органам влади, які долучилися до оновлення Міграційного профілю, за надану інформацію та підтримку під час підготовки цього тексту.

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Мапа України

Столиця:	Київ
Площа:	603 548 км ²
Кордони:	Загальна протяжність - 6 992 км, сухопутного кордону – 5 637 км, морського – 1 355 км. Кордон з Російською Федерацією – 2 295,04 км, Молдовою – 1222 км, Білоруссю – 975,2 км, Румунією – 613,8 км, Польщею – 542,39 км, Угорщиною – 136,7 км, Словаччиною – 97,9 км
Населення:	41 588,354 тис. осіб на кінець 2020 року
Етнічні групи:	Українці – 77,8%, росіяни – 17,3%, білоруси – 0,6%, молдовани – 0,5%, кримські татари – 0,5% (за даними перепису населення 2001 року)
Мови:	Державна мова – українська
Форма правління:	Республіка
ВВП	100 470 грн у розрахунку на одну особу в 2020 році
Індекс людського розвитку	0,630 у 2020 році
За розміром території	Україна займає 46-е місце у світі та 2-е – у Європі

ВСТУП

Починаючи з 2014 року головною темою порядку денного в Україні була військова агресія Росії відносно України, але у 2020 році акценти життя країни почали зміщуватися на інші напрямки, зокрема на боротьбу з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19).

Пандемія COVID-19 — поточна пандемія коронавірусної інфекції, викликана коронавірусом SARS-CoV-2. Її спалах уперше був зафіксований у грудні 2019 року в КНР у місті Ухань. 30 січня 2020 року Всесвітня організація охорони здоров'я (далі – ВООЗ) оголосила цей спалах надзвичайною ситуацією в галузі охорони громадського здоров'я, що має міжнародне значення, а 11 березня 2020 року — пандемією. За даними американського університету Джона Хопкінса з початку пандемії станом на 1 січня 2021 року зареєстровано 83 444 482 випадків заражень COVID-19. У всьому світі кількість померлих від пов'язаних з COVID-19 захворювань сягнуло 1 818 372, вилікувались понад 58 млн. осіб.

Не оминула пандемія й Україну.

Верховною Радою України 17 березня 2020 року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19)». Цим Законом передбачено, що у зв'язку із введенням карантину до іноземців та осіб без громадянства, які не змогли виїхати за межі України або не змогли звернутися до територіальних органів/підрозділів ДМС із заявою про продовження строку перебування на території України та/або про обмін посвідки на тимчасове/постійне проживання, не буде застосовуватися адміністративна відповідальність за порушення законодавства про правовий статус іноземців та осіб без громадянства, якщо такі порушення настали в період чи внаслідок встановлення карантину.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 № 1236 «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», з 19 грудня 2020 року до 28 лютого 2021 року на території України запроваджено карантин, продовживши дію карантину, встановленого постановами Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 № 211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», від 20 травня 2020 року № 392 «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2».

Також залишається конче актуальним питання відновлення контролю над окупованою частиною Донбасу та АР Крим, як і вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб та громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях.

Попри це 2020 рік продовжив бути роком впевненості ЄС у порядності та працездатності громадян України, яким у 2017 році надано право безвізового відвідування країн-членів ЄС. Низка країн - членів ЄС продовжили серйозну боротьбу за українських трудових мігрантів, які підтвердили високий рівень своєї працездатності, відповідальності, освіченості та порядності.

З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина, Президент України своїм указом від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» постановив, підтримуючи проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладені у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна», забезпечувати дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року. Зазначені цілі визначено орієнтирами для розроблення проектів прогнозних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України.

Таким чином, Президент України підтримав забезпечення досягнення глобальних цілей сталого розвитку та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладених у Національній доповіді "Цілі сталого розвитку: Україна".

Міністерство економіки України підготувало перший Добровільний національний огляд щодо прогресу України у досягненні Цілей Сталого Розвитку (ЦСР). У документі наведено підсумки першого етапу системної роботи, який охоплює адаптацію ЦСР в Україні, моніторинг та аналіз ключових тенденцій, оцінку ступеня інкорпорації завдань ЦСР у стратегічні та програмні документи України. Огляд надає бачення здобутків та викликів на шляху досягнення кожної із 17 цілей та динаміку їх реалізації.

Огляд ЦСР 2020 англійською мовою розміщений на веб-сторінці України на веб-сайті Політичного форуму високого рівня зі сталого розвитку за посиланням: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26295VNR_2020_Ukraine_Report.pdf. Огляд ЦСР 2020 українською мовою розміщений на веб-сайті Мінекономіки <https://bit.ly/2BM67Vf>.

I. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

1.1. Демографічна ситуація

Демографічна ситуація характеризує відтворення населення за його основними структурними елементами, а демографічний чинник є одним із визначальних для забезпечення стабільного й безпечного розвитку держави.

Соціально-демографічна ситуація в державі формується залежно від розвитку процесів відтворення населення та міграційних процесів. За роки незалежності України населення держави скоротилося майже на 10 млн осіб. Якщо у 1991 році в Україні мешкало понад 51,8 млн осіб, то на кінець 2020 року кількість наявного населення України становила 41,6 млн осіб (таблиця 1).

Упродовж 2020 року чисельність населення України, з урахуванням міграційного приросту, зменшилася на 314,062 тис. осіб, що дорівнює населенню таких міст України як Суми, Хмельницький або Чернівці.

Тенденція до скорочення населення України спостерігається починаючи з 1992 року.

У 2020 році, порівняно із 2019 роком, обсяг природного скорочення збільшився на 40,8 тис. осіб.

Таблиця 1. Динаміка наявної чисельності населення України тис. осіб

Рік	Кількість наявного населення		Кількість народжених	Кількість померлих	Природний прибуток/убуток
	всього	% до попереднього року			
1990	51 838,5	0,0	0,0	0,0	0,0
1991	51 944,4	0,2	657,2	629,6	27,6
1992	52 056,6	0,2	630,8	669,9	-39,1
1993	52 244,1	0,4	596,8	697,1	-100,3
1994	52 114,4	-0,2	557,5	741,7	-184,2
1995	51 728,4	-0,7	521,6	764,7	-243,1
1996	51 297,1	-0,8	492,9	792,6	-299,7
1997	50 818,4	-0,9	467,2	776,7	-309,5
1998	50 370,8	-0,9	442,6	754,2	-311,6
1999	49 918,1	-0,9	419,2	719,9	-300,7
2000	49 429,8	-1,0	389,2	739,2	-350,0
2001	48 923,2	-1,0	385,1	758,1	-373,0

2002	48 457,1	-1,0	376,5	746,0	-369,5
2003	48 003,5	-0,9	390,7	754,9	-364,2
2004	47 622,4	-0,8	408,6	765,4	-356,8
2005	47 280,8	-0,7	427,3	761,3	-334,0
2006	46 929,5	-0,7	426,1	782,0	-355,9
2007	46 646,0	-0,6	460,4	758,1	-297,7
2008	46 372,7	-0,6	472,7	762,9	-290,2
2009	46 143,7	-0,5	510,6	754,5	-243,9
2010	45 962,9	-0,4	512,5	706,7	-194,2
2011	45 778,5	-0,4	497,7	698,2	-200,5
2012	45 633,6	-0,3	502,6	664,6	-162,0
2013	45 553,0	-0,2	520,7	663,1	-142,4
2014 ¹	45 426,2	-0,3	503,7	662,4	-158,7
2015 ¹	42 759,7 ¹	-5,9	411,82	594,82	-183,0
2016 ¹	42 584,5 ²	-0,4	397,02	583,62	-186,5
2017 ¹	42 386,4	-0,5	364	562,1	-198,1
2018 ¹	42 153,2	-0,52	335,9	587,7	-251,8
2019 ¹	41 902,4	-0,59	308,8	581,1	-272,3
2020 ¹	41 588,4	-0,75	293,5	616,8	-323,3

¹ без урахування тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим і м. Севастополь.

В Україні зберігається високий рівень смертності та низький рівень народжуваності: на 100 померлих припадає лише 48 новонароджених, тобто різниця становить понад 50%. Також, згідно з офіційними даними, у 2020 році на перше місце вийшли природні причини скорочення населення (кількість померлих склала 616,835 тис. осіб), а міграція надавала мінімальний вплив (9 316 осіб мігрувало).

У 2020 році в Україні зафіксовано найнижчу народжуваність за останні 10 років. Вона склала 293 457 осіб, тоді як смертність сягнула 616 835 осіб.

Свій внесок у показники смертності в Україні додала пандемія коронавірусної хвороби. У 2020 році від коронавірусу в Україні померли 18 тисяч людей.

Разом з тим, у 2020 році, як і у попередні роки, люди в Україні найчастіше помирали від серцево-судинних захворювань (інфаркти й інсульти), від онкологічних захворювань та нещасних випадків.

У 2020 році у показник смертності в Україні став найвищим за річний показник останніх п'яти років, цього року в Україні померло на 35 тисяч більше людей, ніж у 2019 році. Це можна порівняти з повним вимиранням таких міст як

Боярка (Київська область), Каховка (Херсонська область) чи Славута (Хмельницька область).

Якщо у 2019 році померли 581 тисяча українців, у 2020 – майже 617 тисяч. При цьому, найбільше зростання смертності відбувалося впродовж не усього року, а припало на кілька місяців осені-зими, коли в Україні був найбільший спалах пандемії на COVID-19. Якщо в середньому з 2015 року по 2019 роки у вересні в Україні помирали 42 тисячі людей, то у 2020 році ця цифра зросла на 15% і становила вже 48 тисяч осіб.

Аналіз статистичних даних свідчить, що рівень народжуваності неухильно знижується, незважаючи на тенденцію зменшення смертності немовлят до року. При цьому, починаючи з 2008 року зменшується рівень смертності, але рівень народжуваності не в змозі його компенсувати, тому спостерігається збільшення рівня природного убутку населення.

Зниження народжуваності – загальна історична тенденція, притаманна як високорозвинутим країнам, так і країнам, що перебувають на перехідному етапі розвитку. Крім формування несприятливої демографічної ситуації, це також має негативні соціально-економічні наслідки.

Серед головних причин процесу депопуляції – старіння населення та зниження народжуваності. До цього призводить одночасне скорочення чисельності населення та зміна його складу і структури.

Так, склад населення України характеризується суттєвою гендерною диспропорцією. Чисельна перевага жінок над чоловіками у складі населення України спостерігається починаючи з 36-річного віку і надалі лише зростає.

Чисельність чоловіків в Україні на 1 січня 2021 року становила 19 343,4 тис. осіб, жінок – 22 389,3 тис. осіб, тобто у розрахунку на 1 000 жінок припадало 864 чоловіки.

Таблиця 2. Щільність населення України у 1991-2020 роках (на 1 січня, тис. осіб)

Рік	Кількість наявного населення	Площа, км ²	щільність населення, осіб на 1 км ²
1991	51 944,4	603 500	86,1
2014 ¹	45 426,2	603 500	75,3
2015 ¹	42 759,7	603 500	70,9
2016 ¹	42 584,5	603 500	70,6
2017 ¹	42 386,4	603 500	70,2
2018 ¹	42 153,2	603 500	69,8
2019 ¹	41 902,4	603 500	69,4
2020 ¹	41 588,4	603 500	68,9

¹ без урахування тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим і м. Севастополь.

Зважаючи на викладене, густота населення України також стрімко знижувалася і у 2020 році була найнижчою за всі роки незалежності, оскільки зменшилася на 20 % - із 86,1 осіб на 1 км² у 1990 році до 68,9 осіб на 1 км² у 2020 році (таблиця 2).

Наявна щільність населення України перевищує середню щільність населення земної поверхні, рівень якої у 2020 році становив 52 особи на 1 км².

За даними ООН на січень 2020 року Україна посідала 109 місце у світі за густотою населення.

Структура населення України за віковими групами свідчить про зростання частки осіб віком понад 60 років. Так, у 1991 році частка осіб старше 60 років становила 18,3 %, у 2020 році – 23,9%, хоча чисельність цієї вікової групи майже не змінилася: у 1991 році – 9,45 млн осіб та 9,97 млн осіб – у 2020 році.

Питома вага вікової групи населення до 15 років у 1991 році становила 11,084 млн осіб, у 2020 році – 6,386 млн осіб. Тобто, кількість дітей за 29 років зменшилася на 42,3%, хоча відносна кількість цієї вікової групи за такий же період зменшилась на 6,2%.

Упродовж 2017-2018 років частка найбільш активного населення вікової групи 16-59 років постійно зменшувалася на 0,5%, проте у 2019 та 2020 роках негативна динаміка зросла до 0,9% (таблиця 3).

Таблиця 3. Динаміка структури постійного населення України за віковими групами

Рік	Усього, тис. осіб	Вікові групи населення					
		0-15 років		16-59 років		60 років і старше	
		тис. осіб	питома вага, %	тис. осіб	питома вага, %	тис. осіб	питома вага, %
1991	51 556,5	11 084,2	21,5	30 291,4	58,8	9 450,8	18,3
2013	45 372,7	6 620,6	14,6	28 622,9	63,1	9 702,1	21,4
2014 ¹	45 245,9	6 710,7	14,8	28 372,5	62,7	9 753,3	21,6
2015 ¹	42 759,7	6 449,2	15,9	26 613,3	62,2	9 330,4	21,8
2016 ¹	42 590,9	6 494,3	15,1	26 317,4	61,8	9 417,2	22,1
2017 ¹	42 414,9	6 535,5	15,4	25 982,0	61,3	9 545,9	22,5
2018 ¹	42 216,8	6 530,5	15,5	25 641,3	60,7	9 679,8	22,9
2019 ¹	41 983,4	6 481,0	15,4	25 293,7	60,2	9 827,1	23,4
2020 ¹	41 732,8	6 386,0	15,3	24 968,1	59,8	9 978,2	23,9

¹ без урахування тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим і м. Севастополь

За рахунок зменшення найбільш активної групи населення (16-59 років) зростали частки вікових груп до 15 років і від 60 і більше років, проте у

2020 році зростала лише група 60 і більше років. При цьому, частка вікової групи 60 і більше років перевищує частку вікової групи до 15 років на 8,6%.

Вікова структура населення України має регресивний тип демографічної структури, для якої характерна висока частка людей похилого віку та низька частка дітей.

Незважаючи на зазначені вище негативні фактори демографічного становища в Україні, за даними Держстату середня очікувана тривалість життя в Україні до 2017 року підвищувалась, за підсумками 2019 року знизилась із 76,78 років до 72 років, у 2020 році скоротилась до 71,35 роки.

Очікувана тривалість життя чоловіків у 1991 році становила 64,6 років, у 2017 році – 67,02 років, у 2018 році – 66,69 років, у 2019 році – 66,9 років, а у 2020 році – 66,39 роки.

Очікувана тривалість життя жінок у 1991 році – 74,2 років, у 2017 році – 76,78 років, у 2018 році – 76,72 років, у 2019 році – 76,98 років, а у 2020 році – 76,22 роки.

Різниця у тривалості життя жінок і чоловіків у 2019 році становила 9 років, а у 2020 році зросла до 9,83 роки. Натомість у Європі різниця у тривалості життя жінок і чоловіків становить 4-5 років.

За останні 30 років населення України скоротилося майже на 10 млн осіб. У 1990 році в Україні було 51 556,5 тисяч постійних жителів, у 2020 році — 41 732,8 тисяч.

Таким чином, наразі Україна за рахунок старіння населення і низького рівня народжуваності швидкими темпами наближається до демографічної кризи, що матиме негативні наслідки і в економічній сфері, через зниження обсягу внутрішнього ринку праці та чисельності робочої сили.

1.2. Економічне становище

У 2020 році одним з головних чинників впливу на економічні процеси виявився фактор розповсюдження пандемії COVID-19. У відповідь на пандемію COVID-19 відбулись суттєві зміни у життєдіяльності багатьох держав світу, у тому числі і в Україні. Так, було запроваджено надзвичайний стан в цілому в країнах або в окремих регіонах чи сферах; майже у всіх країнах запроваджено санітарно-епідеміологічні заходи (карантинні зони, перевірка температури, скасування масових заходів, закриття навчальних та культурно-розважальних закладів); встановлено обмеження виїзду/в'їзду до країн та пересування всередині країн; посилено роль державного управління в надзвичайних умовах; встановлені обмеження трудової діяльності; введені нові дистанційні форми праці та освіти. Такі безпрецедентні кроки спричинили уповільнення економічного розвитку України.

Екстраординарні протиепідемічні заходи спричинили посилене скорочення реального ВВП в Україні, динаміка падіння якого розпочалася ще до кризи коронавірусу.

Реальний ВВП України у 2020 році впав на 4% після чотирьох років зростання. Номінальний ВВП становить 4 трлн 194,1 млрд грн, а з розрахунку на одну особу – 100 469 грн.

У I кварталі 2020 року у порівнянні з I кварталом 2019 року спад становив 1,2%, у II кварталі він прискорився до 11,2%, після чого сповільнився до 3,5% у III кварталі і 0,5% – у IV кварталі.

Номінальний ВВП у першому кварталі 2020 року дорівнював 854,05 млрд грн (зміна дефлятора – 5,3%), у другому – 875,34 млрд грн (5,6%), у третьому – 1 трлн 163,17 млрд грн (8,4%) і у четвертому – 1 трлн 301,539 млрд грн (17,5%). У 2019 році ВВП України зріс на 3,2%, роком раніше – на 3,4%, а у 2017 році він збільшився на 2,5%.

Також, в світі та в Україні упродовж періоду карантину спостерігалось зростання безробіття. Частина компаній, проводила скорочення працівників або відправляла у відпустку за власний рахунок. Вплив пандемії COVID-19 позначився і на обсягах зовнішньої торгівлі. При цьому за відсутності суттєвих коливань курсу імпорту зазнав більших втрат ніж експорт.

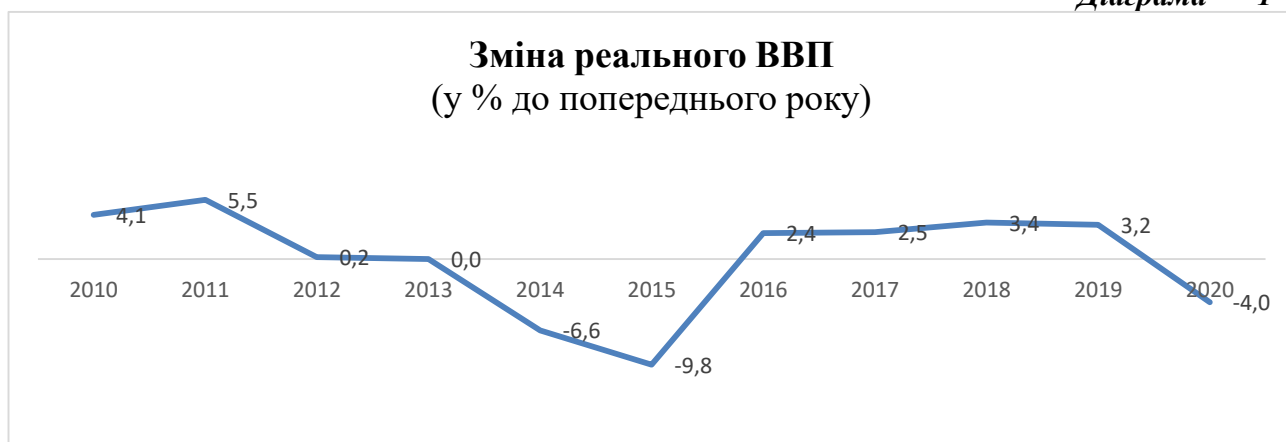
Таблиця 4. Внутрішній валовий продукт України (ВВП) у 2020 році (млн грн)

2020 рік	Номінальний ВВП (у фактичних цінах)	Реальний ВВП (у цінах 2019 року)	Різниця реальний ВВП-номінальний ВВП	%
I кв.	854 051	821 210	- 32 841	- 3,8
II кв.	875 340	842 935	- 32 405	- 3,7
III кв.	1 163 172	1 095 567	- 67 605	- 5,8
IV кв.	1 301 539	1 058 744	- 242 795	- 18,7
За рік	4 194 102	3 817 456	- 375 646	- 9,0

Слід зазначити, що у гривневому еквіваленті ВВП на душу населення постійно зростає. За оцінками Світового банку, у доларовому еквіваленті (США) ВВП на душу населення в Україні також зростає, а саме: у 2017 році - 2 640,3 дол. США, у 2018 році - 3 095,2 дол. США, у 2019 році - 3 659,8 дол. США та у 2020 році – 3 726,6 дол. США

Номінальний ВВП України (у фактичних цінах) у 2020 році складає – 4, 2 млрд. грн, а ВВП з розрахунку на одну особу – 100,43 тис. грн.

За підсумками 2020 року номінальний ВВП України у доларовому еквіваленті збільшився до 142,25 млрд. дол. США (3 818,5 млрд. грн), що на 8,04 % менше ніж відповідний показник 2019 року.

Основним фактором призупинення падіння обсягів ВВП у IV кварталі 2020 року були:

споживчий попит населення, розширення якого відбувалось в умовах, зокрема, підвищення мінімальної (з 1 вересня 2020 року до 5 000 грн.) та, відповідно, середньомісячної заробітної плати. За розрахунками Мінекономіки на базі даних Держстату у IV кварталі 2020 року реальне зростання заробітної плати порівняно з IV кварталом 2019 року становило 9,6%;

попит сектору загального державного управління, розширення якого відбулося, як за рахунок здійснення державної підтримки бізнесу та населення, так і шляхом реалізації програми «Велике будівництво».

У IV кварталі 2020 року всі провідні види економічної діяльності показали позитивні тенденції, що в основному пояснюється пристосованістю більшості економічних суб'єктів до роботи в нових складних умовах та триваючим поживленням на світових ринках.

Стримуючими чинниками залишались понесені суб'єктами економічної діяльності втрати та низька інвестиційна активність в реальному секторі економіки.

Таблиця 5. Динаміка номінального ВВП України за 2017-2020 роки

Рік	Розмір ВВП, млн грн	Відношення до показника минулого року		Розмір ВВП на душу населення, грн	Відношення до показника минулого року	
		абсолютне, млн грн	відносне, %		абсолютне, грн	відносне, %
2017	2 982 920	599 738	+25,2	70 224,3	14 370,8	+25,7
2018	3 558 706	575 786	+19,3	84 192,0	13 967,7	+19,9
2019	3 974 564	415 858	+11,7	94 570,0	10 397,8	+12,4
2020	4 194 102	219 538	+5,5	100 432,5	5 862,5	+6,2

ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності (ПКС) є найбільш точною характеристикою, що визначає рівень економічного розвитку країни. Перерахунок із національних валют, як це прийнято при міжнародних економічних порівняннях, виконується не за ринковими обмінними курсами валют, а за паритетом купівельної спроможності. Якщо на початку 90-х років країни СНД мали однакові початкові позиції, то сьогодні Україна має найменше значення ВВП ПКС – 8,6 тис. дол. США. Відповідний аналіз у черговий раз підтверджує, що населення України за своєю купівельною спроможністю вже недоцільно порівнювати навіть із країнами-сусідами, сьогоднішній орієнтир для України – держави так званого третього світу.

Задля порівняння простоти ведення підприємницької діяльності між країнами світу Світовим банком щорічно розраховується індекс легкості ведення бізнесу (Doing Business), який показує рівень економічної свободи в економіках країн третього світу, а також дає змогу оцінити можливість самореалізації населення.

За цим показником Україна впродовж 2017-2020 років щороку покращувала свої позиції.

Так, у 2017 році Україна посідала 80 місце у рейтингу Doing Business, у 2018 році - 76 місце, у 2019 році - 71 місце, а у 2020 році – 64 місце.

Проте, якщо проглянути окремі показники, які формують індекс Doing Business (таблиця 6), ряд важливих показників, таких як «Підключення до електропостачання», «Ліквідація підприємств» і «Реєстрація власності». практично не зазнали змін впродовж останніх років. Значний прогрес відбувся у напрямках «Отримання дозволів на будівництво» і «Захист інвесторів», а зниження рейтингів відбулось у напрямках «Реєстрації підприємств» і «Кредитування».

Україна змогла показати прогрес у питанні отримання дозволів на будівництво, піднявшись на 10 пунктів до 20 місця. Більш скромний прогрес у рейтингу по реєстрації власності. За цим показником Україна посіла 61 місце. Суттєвий прогрес було продемонстровано в питаннях захисту інвесторів з 72 місця у 2019 році до 45 – у 2020 році.

Таблиця 6. Динаміка рейтингової оцінки умов ведення бізнесу Doing Business в Україні за 2017-2020 роки

Категорії	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Реєстрація підприємств	20	52	56	61
Отримання дозволів на будівництво	140	35	30	20

Підключення до електропостачання	130	128	135	128
Реєстрація власності	63	64	63	61
Кредитування	20	29	32	37
Захист інвесторів	70	81	72	45
Оподаткування	84	43	54	65
Міжнародна торгівля	115	119	78	74
Забезпечення виконання контрактів	81	82	57	63
Ліквідація підприємств	150	149	145	146
Загальне місце	80	76	71	64

Важливим показником, який відображає зміни вартості фіксованого набору споживчих товарів та послуг у поточному періоді порівняно з базисним, є Індекс споживчих цін (ІСЦ), який характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання.

Розрахунки ІСЦ проводяться на основі даних про ціни, одержаних шляхом реєстрації цін (тарифів) на споживчому ринку, та даних національних рахунків щодо витрат домогосподарств на кінцеве споживання по країні в цілому на рівні розділів, груп і класів за Класифікацією індивідуального споживання за цілями. Для подальшого розподілу використовується деталізована інформація щодо споживчих грошових витрат домогосподарств за результатами обстежень умов життя домогосподарств.

У 2020 році, порівняно з попереднім роком, темпи інфляції в Україні сповільнилися більше, ніж удвічі. Згідно з даними державної статистики, ІСЦ у грудні 2020 року по відношенню до грудня 2019 року склав 105,0%, у грудні 2019 року по відношенню до грудня 2018 року - 104,1% проти 109,8% роком раніше та у 2017 році – 113,7%. При цьому, фактичний показник інфляції виявився меншим за його стартовий прогноз, який був покладений Урядом в основу розрахунків показників Державного бюджету України на 2020 рік (107,2%).

Зростання споживчих цін в Україні в 2020 році прискорилося до 5% із 4,1% у 2019 році, опинившись у центрі цільового коридору інфляційного таргетування Національного банку України. У грудні 2020 року інфляція знизилася до 0,9% із 1,3% у листопаді та 1% у жовтні. Однак у грудні 2019 року було зафіксовано дефляцію 0,2%, тому в річному вимірі інфляція за підсумками 2020 року підскочила до 5% порівняно з 3,8% за підсумками листопада, 2,6% - за підсумками жовтня, 2,3% - за підсумками вересня.

Крім цього, Держстат у грудні 2020 року зафіксував базову інфляцію на рівні 0,3% після 0,7% - у листопаді та 0,8% - у жовтні. У грудні 2019 року цей показник був негативним - 0,3%, тому в річному вимірі базова інфляція за підсумками грудня зросла до 4,5% із 3,9% за підсумками листопада і 3,2% за підсумками жовтня. У 2019 році базова інфляція становила 3,9%.

Інфляція в Україні у 2020 році зросла до 5% із 4,1% 2019 році.

Позитивними рисами соціально-економічного розвитку України у 2020 році було зростання обсягів будівельних робіт та збільшення сільського господарства на 3,2%. У 2020 році підприємствами країни вироблено будівельної продукції (виконано будівельних робіт) на суму 199,0 млрд. грн. Індекс будівельної продукції у 2020 році порівняно із 2019 роком становив 104,0%.

Також відбулося зростання середньомісячної заробітної плати на 10,4% порівняно з 2019 роком – до 11 591,0 грн. Разом з тим, загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати у січні-грудні 2020 року збільшилася на 3,4%, або на 102,3 млн. грн, і на 1 січня 2021 року становила 3 136,7 млн грн, що дорівнює 3% фонду оплати праці, нарахованого за грудень 2020 року.

Залучення вітчизняної економіки до світових глобалістичних процесів сприяє розширенню можливостей України вести торгові операції на міжнародних ринках.

У 2020 році існували певні перешкоди внутрішнього характеру – військово-політичний конфлікт на Донбасі, погіршення економічних відносин з Росією, криза в економіці, спричинена поширенням коронавірусної хвороби та запроваджених протиепідемічних заходів. Тому умови та можливості співпраці українських підприємств із закордонними партнерами змінилися. Нинішній стан зовнішньої торгівлі в Україні та вибір напрямків її здійснення залежить від зовнішньоекономічної політики, яку проводить Уряд, та соціально-економічного стану національної економіки.

В Україні за 2017-2020 роки спостерігалось незначне зростання економіки. Але за 2020 рік номінальний ВВП країни становив 4 194,1 млрд грн, що порівняно із 2019 роком є зменшенням (у постійних цінах 2019 року) на 4,0%. У розрахунку на одну особу номінальний ВВП України за 2020 рік становив 100,47 тис. гривень.

Протягом 2020 року ВВП зріс на 4%, реальне споживання – на 3,5%, а валове формування основного капіталу – на 14%.

Загальновідомий факт, що всі країни імпортують товари, які вони не виробляють самостійно і, щоб заробити на їх придбання, експортують власну продукцію. Згідно із звітами Держстату, в Україні протягом 2017-2020 років імпорт у більшості випадків перевищує експорт, тоді як негативне сальдо зовнішньої торгівлі зросло за останні два роки, що у світовій практиці

вважається дуже поганою тенденцією, оскільки надмірний імпорт сприяє насиченню внутрішнього ринку імпортними товарами та зачіпає інтереси вітчизняних виробників. Тобто українці продовжують купувати за кордоном більше, ніж продавати, використовуючи переважно кредитні кошти, що призводить до накопичення боргу та погіршення фінансового стану.

Зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг України у 2020 році у порівнянні з 2019 роком зменшився на 13,5 млрд дол. США або 10,2% і становив 118,3 млрд дол. США. Сальдо торговельного балансу товарів і послуг склалося від'ємним у сумі 255,5 млн дол. США, але покращилось у порівнянні з 2019 роком на 3,4 млрд дол. США, сальдо зовнішньоторговельного балансу товарів склалося від'ємним у сумі 4,9 млрд дол. США, але покращилось у порівнянні з 2019 роком на 5,9 млрд дол. США.

Таблиця 7. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами у 2020 році

Країна	Експорт			Імпорт			Сальдо
	млн. дол. США	у % до 2019	у % до загального обсягу	млн. дол. США	у % до 2019	у % до загального обсягу	
Усього	49212,9	98,3	100	54091,	89	100	-4878,4
Австрія	580	96,9	1,2	575,8	87,6	1,1	4,2
Азербайджан	346,9	86,6	0,7	318,5	84	0,6	28,4
Бангладеш	358,2	80,9	0,7	97,7	101,3	0,2	260,5
Бельгія	561	82,4	1,1	526,2	95,8	1	34,8
Білорусь	1335,3	86,2	2,7	2874,4	76,6	5,3	-1539,1
Болгарія	511,5	106,1	1	290,2	63,2	0,5	221,3
В'єтнам	184,3	193,1	0,4	460,3	106,9	0,9	-276,0
Греція	178,8	65,2	0,4	316,9	101,7	0,6	-138,1
Грузія	366,4	93,3	0,7	135,4	74,4	0,3	231
Данія	216,9	85,2	0,4	220,9	80,6	0,4	-4,0
Єгипет	1618,2	71,8	3,3	80,8	71,4	0,1	1537,4
Ізраїль	563,5	90,9	1,1	171	82,7	0,3	392,5
Індія	1972,1	97,4	4	721,5	97,3	1,3	1250,6
Індонезія	735,6	100,1	1,5	278	94	0,5	457,6
Іспанія	1250,2	83,3	2,5	735,1	87,1	1,4	515,1
Італія	1928,9	79,7	3,9	2127,5	102,5	3,9	-198,6
Казахстан	336,1	91,6	0,7	424,4	94,2	0,8	-88,3
Китай	7112,7	198	14,5	8305,7	90,2	15,4	-1193,0
Литва	431,5	105	0,9	813,3	71,1	1,5	-381,8
Марокко	373	126,8	0,8	91,9	91,4	0,2	281,1
Нідерланди	1808,4	97,8	3,7	740,6	96,8	1,4	1067,8
Німеччина	2071,8	86,9	4,2	5338	89,2	9,9	-3266,2

Об'єднані Арабські Емірати	439,2	83,5	0,9	61	75,7	0,1	378,2
Польща	3273,1	99,3	6,7	4088,8	99,5	7,6	-815,7
Республіка Корея	351,5	93,5	0,7	497,5	109,1	0,9	-146,0
Республіка Молдова	679,7	93,6	1,4	74,1	81,2	0,1	605,6
Російська Федерація	2706	83,4	5,5	4542,4	65	8,4	-1836,4
Румунія	1081	107,5	2,2	683,8	105,9	1,3	397,2
Саудівська Аравія	719	96,6	1,5	101,9	58,2	0,2	617,1
Словаччина	446,8	63	0,9	875,5	134,3	1,6	-428,7
Сполучене Королівство	666,9	106,2	1,4	817,3	106,1	1,5	-150,4
США	983,9	100,5	2	2955,4	90	5,5	-1971,5
Туреччина	2436,3	93	5	2415	102,5	4,5	21,3
Угорщина	1263,8	80,9	2,6	1214,4	97,1	2,2	49,4
Франція	592,5	99,3	1,2	1475,4	89,3	2,7	-882,9
Чехія	826,3	89,7	1,7	972,7	83,5	1,8	-146,4
Швейцарія	142,7	111,8	0,3	1166	73,2	2,2	-1023,3
Швеція	72,5	94,1	0,1	428,1	87,5	0,8	-355,6
Японія	181,8	72,7	0,4	1076,3	111,8	2	-894,5

Експорт товарів і послуг за підсумками 2020 року зменшився на 7,8% (на 5,0 млрд дол. США) у порівнянні з показниками 2019 року та склав 59,0 млрд дол. США. Експорт товарів у 2020 році зменшився у порівнянні з 2019 роком на 1,7% (на 841,7 млн дол. США) і склав 49,2 млрд дол. США.

Зменшення обсягів експорту товарів відбулось за наступними товарними групами: продукція металургійного комплексу – на 1,2 млрд дол. США (на 11,9%), продукція легкої промисловості – на 106,3 млн дол. США (на 9,0%), деревина, паперова маса та вироби з неї – на 23,4 млн дол. США (на 1,3%).

У той же час, відбулось збільшення експорту товарів за наступними товарними групами: мінеральні продукти – на 465,5 млн дол. США (на 9,6%), різні промислові товари – на 64,2 млн дол. США (на 4,1%), продукція АПК та харчової промисловості – на 55,0 млн дол. США (на 0,2%), продукція хімічної та пов'язаної з нею галузей промисловості – на 50,5 млн дол. США (на 1,9%).

Найбільша питома вага в українському експорті належить продукції АПК та харчової промисловості (45,1%); продукції металургійного комплексу (18,3%); продукції машинобудування (11,0%); мінеральним продуктам (10,8%); продукції хімічної промисловості (5,5%).

Таблиця 8. Основні країни експорту товарів з України

Країна	Експорт товарів, млн дол.	2020 рік до 2019 року, у %	Питома вага країни у загальному обсязі експорту товарів з України, у %
Країни ЄС (28)	18 612,1	89,7	37,8
Китай	7 112,7	198,0	14,5
Російська Федерація	2 706,0	83,4	5,5
Туреччина	2 436,3	93,0	5,0
Індія	1 972,1	97,4	4,0
Єгипет	1 618,2	71,8	3,3
Білорусь	1 335,3	86,2	2,7
США	983,9	100,5	2,0
Індонезія	735,6	100,1	1,5
Саудівська Аравія	719,0	96,6	1,5

Імпорт товарів і послуг у 2020 році зменшився на 8,4 млрд дол. США або 12,5% у порівнянні з показниками 2019 року і склав 59,3 млрд дол. США.

Імпорт товарів у 2020 році зменшився у порівнянні з 2019 роком на 11,0% (на 6,7 млрд дол. США) і склав 54,1 млрд дол. США.

Таблиця 9. Динаміка основних показників соціально-економічного розвитку України

	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік	
	за рік	до 2016 року, %	за рік	до 2017 року, %	за рік	до 2018 року, %	за рік	до 2019 року, %
Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг), млн грн	1 926 868,0	123,1	2 261 639,7	117,4	2 272 655,7	98,2	2 170 386,2	95,5
Обсяг продукції сільського господарства, млн грн	690 895,0	109,47	843 295,03	122,1	840 629,0	101,1	743 956,7	88,5
Обсяг виконаних будівельних робіт, млн грн	101074,6	142,47	136270,2	134,8	177009,5	120,0	199 000,0	104,0
Вантажообіг, млн ткм	343057,1	106,05	331661,4	96,7	338885,2	102,1	290 342,6	85,7
Пасажиروобіг, млн пас. км	99277,7	97,10	103792,4	104,5	107943,3	103,3	49 379,8	46,1

Експорт товарів, млн дол. США	39486,1	87,97	43247,62	109,5	45963,3	106,3	44 346,5	96,5
Імпорт товарів, млн дол. США	44697,6	100,34	52113,32	116,6	55337,0	106,2	48 243,8	87,1
Сальдо (+, -), млн дол. США	-5211,5	-1545,06	-8865,7	-64,4	-9373,7	x	-3 897,3	x
Оборот роздрібною торгівлі, млн грн	816553,5	70,44	928556,4	113,7	1096692,2	110,5	1 188 814,3	108,4
Середньомісячна номінальна заробітна плата 1-го працівника, грн	7104,0	137,06	8867,0	124,8	10497,0	118,4	115,9	110,4
Заборгованість із виплати заробітної плати – всього, млн грн	2368,4	132,24	2645,1	111,7	3034,4	x	3 136,7	x
Кількість зареєстрованих безробітних на кінець періоду, тис. осіб	354,4	90,69	341,7	96,4	338,2	89,0	459,2	135,8

Найбільше товарів за минулий рік Україна експортувала до Китаю на 7,11 млрд дол. США або 98,0% більше, ніж за 2019 рік, Польщі (на 3,27 млрд дол. США або на 0,7% менше ніж за 2019 рік, та Російської Федерації на 2,71 млрд дол. США, що на 16,6% менше ніж у 2019 році.

Більш за все у 2020 році Україна продала на зовнішніх ринках зернових на 9,42 млрд дол. США, що на 2,2% менше, ніж у 2019 році, чорних металів на 7,69 млрд дол. США, що на 12,0% менше ніж у 2019 році, жирів та олій тваринного або рослинного походження на 5,76 млрд дол. США, що на 21,7% більше, ніж у 2019 році.

Основними товарними позиціями українського імпорту за 2020 рік були: машини, обладнання та механізми на 11,54 млрд дол. США, що на 13,3% менше, ніж за 2019 рік, палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки на 7,75 млрд дол. США, що на 36,3% менше, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості на 7,33 млрд дол. США, що на 2,0% менше ніж у 2019 році.

Первинний аналіз основних макроекономічних показників визначив негативну тенденцію економічних процесів в Україні та основні причини відповідних наслідків.

Одним із основних ризиків для національної економіки є її висока залежність від зовнішнього кредитування для покриття всезростаючих обсягів негативного зовнішньоторговельного сальдо.

1.3. Рівень життя населення

Середня номінальна заробітна плата штатного працівника підприємств, установ та організацій у грудні 2020 році становила 14 179 грн, що у 2,8 раза вище рівня мінімальної заробітної плати (5 000 грн).

Порівняно із листопадом розмір 2020 року середньої номінальної заробітної плати збільшився на 18,3%, а за останні 12 місяців (відносно грудня 2019 р.) – на 15,6%.

Індекс реальної заробітної плати у грудні 2020 р. порівняно із листопадом 2020 р. становив 117,2%, а відносно грудня 2019 р. – 110,1%.

Зарплати вищі за середню зафіксовані в професійній та науковій діяльності (22 381 грн), фінансовій та страховій діяльності (22 843 грн), інформація та телекомунікації (22 606 грн), державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування (22 637 грн), промисловості (14 887 грн).

Найбільші зарплати отримують працівники підприємств та організацій Києва (21 812 грн), Донецької (14 720 грн), Київської (14 300 грн) та Миколаївської (14 605 грн) областей. Найнижчі – у Чернігівській області – 10 921 гривень.

Крім того, за даними Держстату станом на 1 січня 2021 р. загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати становила 31 36,7 млн грн, або 78,2% порівняно з 1 грудня 2020 року.

У січні-грудні 2020 року розмір середньої номінальної заробітної плати штатних працівників підприємств, установ, організацій (з кількістю працюючих 10 осіб і більше) становив 14 179 грн і, порівняно з відповідним періодом 2019 року, збільшився на 15,6% (таблиця 10).

Таблиця 10. Розмір середньомісячної номінальної заробітної плати в Україні

Регіон	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік	
	грн	у % до 2016 року	грн	у % до 2017 року	грн	у % до 2018 року	грн	у % до 2019 року
Україна*	7104	137,1	8865	112,5	10497	118,4	14179	115,6
Вінницька область	6121	146,1	7800	127,4	9299	119,2	11625	114,9
Волинська область	5849	144,5	7336	125,4	8663	118,3	11625	112,5
Дніпропетровська область	6939	136,7	8865	127,8	10751	121,3	13163	108,9
Донецька область	7764	129,6	9690	124,8	11716	121,0	14720	111,7
Житомирська область	5836	145,9	7375	126,4	8528	115,7	11806	120,1

Закарпатська область	6355	147,9	8079	127,1	9202	114,0	13106	119,1
Запорізька область	6863	135,1	8729	127,2	10480	120,1	13620	111,2
Івано-Франківська область	6074	144,5	7553	124,3	8817	116,8	12088	125,6
Київська область	7188	137,5	9093	126,5	11003	120,9	14300	107,9
Кіровоградська область	5792	145,8	7189	124,1	8360	116,3	11392	120,6
Луганська область	5862	126,4	7369	125,7	8731	118,5	12765	125,2
Львівська область	6391	140,2	8003	125,2	9271	115,9	12518	120,2
Миколаївська область	6709	137,3	8166	121,7	9976	122,2	14605	113,8
Одеська область	6542	136,0	8013	122,5	9246	115,4	12553	113,1
Полтавська область	6551	141,8	8378	127,9	9846	117,6	12711	116,6
Рівненська область	6013	137,8	7470	124,2	8967	120,1	14088	121,9
Сумська область	5946	143,9	7327	123,2	8579	117,1	11974	123,4
Тернопільська область	5554	150,3	6971	125,5	8275	118,7	11945	123,8
Харківська область	6244	140,4	7658	122,6	9081	118,6	11969	115,0
Херсонська область	5842	144,4	7060	120,8	8187	116,0	11586	117,9
Хмельницька область	5938	146,9	7347	123,7	8672	118,1	12951	119,4
Черкаська область	6042	145,7	7477	123,8	8838	118,2	11646	116,4
Чернівецька область	5621	146,9	6991	124,4	8066	115,4	11853	117,8
Чернігівська область	5636	140,8	6995	124,1	8206	117,3	10921	123,4
м. Київ	11135	128,8	13548	121,7	15776	116,5	21812	115,6

*без урахування тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим і м. Севастополь

Найнижчий рівень заробітної плати спостерігався на підприємствах поштової та кур'єрської діяльності, тимчасового розміщування й організації харчування, охорони здоров'я, функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури, а також текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів і не перевищував 71,6% від середнього рівня по економіці.

Середній розмір оплати праці в усіх регіонах був вище рівня мінімальної заробітної плати, разом із тим лише у чотирьох із них заробітна плата перевищила середню по Україні: м. Київ – 20 812 грн, Донецька область – 14 720 грн, Миколаївська область – 14 605 грн, Київська область – 14 300 грн та Рівненська 14 088 область – 14 088 грн. Найнижчий рівень заробітної плати, який не перевищував 81,7% від середнього по економіці, спостерігався Чернігівській (77%), Кіровоградській (80,3%) та Херсонській (81,7%) областях.

З 1 січня 2020 року до 31 серпня 2020 року мінімальну заробітну плату підвищено до 4 723 грн, а з 1 вересня 2020 року до 31 грудня 2020 року – до 5 000 грн, що більше ніж удвічі перевищує прожитковий мінімум для працездатних осіб. З 1 січня 2020 року, відповідно до показників Державного бюджету України на рік, прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць складав 2 102 грн, з 1 липня 2020 року – 2 197 грн, з 1 грудня 2020 року – 2 270 гривень.

Таблиця 11. Розподіл населення (%) за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць

(за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств)

Гривень	2017 рік ¹	2018 рік ¹	2019 рік ¹	2020 рік ¹
до 3 000,0	38,8	22,6	18,6	3,3
3 000,1 – 4 000,0	34,0	39,7	25,4	33,5
4 000,1 – 5 000,0	18,3	18,0	15,2	20,3
5 000,1 – 6 000,0	8,9	19,7	11,9	20,9
6 000,1 – 7 000,0	...	...	10,9	10,5
7 000,1 – 8 000,0	...	...	6,3	1,3
8 000,1 – 9 000,0	...	...	6,2	2,9
9 000,1 – 10 000,0	...	...	1,2	0,5
10 000,1 – 11 000,0	...	...	1,7	0,9
11 000,1 – 12 000,0	...	...	0,4	1,7
понад 12 000,0	...	...	2,2	4,2

¹без урахування тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим і м. Севастополь

У січні-грудні 2020 року призначено субсидії на оплату житлово-комунальних послуг понад 3 млн домогосподарств. Загальна сума призначених субсидій у січні-грудні 2020 року становила 24 410,08 млн грн.

У грудні за комунальні послуги було сплачено 20,3 млрд грн, або лише 72,6% нарахованих за цей період сум.

Борги населення України за житлово-комунальні послуги на кінець 2020 року зросли до 73,6 млрд грн – на 10,51 млрд грн, або 16,66%, за рік. За даними

Держстату, станом на 1 січня 2020 року українці боргували за шість основних послуг 63,09 млрд грн. Зокрема,

- за постачання та розподіл газу – 31,5 млрд грн,
- за постачання теплової енергії та гарячої води – 24,1 млрд грн,
- за постачання та розподіл електричної енергії – 6,1 млрд грн,
- за централізоване водопостачання та водовідведення – 5,7 млрд грн,
- за управління багатоквартирним будинком – 5,1 млрд грн,
- за надання послуг з вивезення побутових відходів – 1,1 млрд грн.

Лише за грудень 2020 року – борги за комунальні послуги зросли на 7,49 млрд грн, або на 11,33%, у порівнянні з цифрами на кінець листопада, коли заборгованість сягала 66,11 млрд грн. Також у грудні з населенням було укладено 4,2 тис. договорів щодо погашення реструктуризованої заборгованості за комуналку на 31,1 млн грн. Сума внесених платежів, з урахуванням довгострокових договорів, становила 24,3 млн гривень.

Іншим міжнародним показником, що характеризує якість життя населення, є «Індекс людського розвитку» (ІЛР), який щорічно розраховується ООН. При складанні ІЛР враховуються три базових виміри людського розвитку: очікувана тривалість життя при народженні відображає здатність вести довге і щасливе життя; середня тривалість навчання і очікувана тривалість навчання відображають здатність опановувати знання; валовий національний дохід на душу населення відображає здатність досягти гідного рівня життя.

Індекс складений на основі декількох факторів, зокрема, очікуваної тривалості життя, років навчання, ВВП на душу населення, показників імпорту та експорту, загальної чисельності населення і т.д.

Крім того, додатково враховуються дані про рівні соціальної захищеності, показники здоров'я і культурного розвитку населення, стану злочинності, охорони навколишнього середовища, участі людей у прийнятті рішень.

Загалом до рейтингу увійшло 189 країн. Перше місце в рейтингу зайняла Норвегія, а за нею Ірландія та Швейцарія. Також в десятку країн з найвищим коефіцієнтом людського розвитку увійшли: Гонконг, Ісландія, Німеччина, Швеція, Австралія, Нідерланди та Данія.

Перше місце у рейтингу країн з високим рівнем людського розвитку посіла Норвегія 0,957, за нею – Швейцарія та Ірландія 0,955, відповідно. Канада 0,929 виявилася на 16-му місці рейтингу, США – 0,926 на 17-му. Всі вони відносяться до «країн з дуже високим рівнем людського розвитку».

Україна посіла 74 місце у списку із 187 країн. Показник ІЛР в Україні дорівнює 0,779 (з максимальних 1,000)і, таким чином, Україна потрапляє в категорію «Країни з високим рівнем людського розвитку».

При цьому, відповідно до індексу, очікувана тривалість життя в Україні – 72,1 роки. Індекс освіти, який аналізує середню тривалість навчання громадян,

становить 11,4 року, а очікувана тривалість навчання населення – 15,1 року. Натомість індекс валового національного доходу на душу населення становить 13 216 доларів США.

Варто зазначити, що у 2019 році Україна була на 88-й позиції в рейтингу. А за період з 1990 по 2019 рік значення ІЛР України зросло з 0,725 до 0,779, збільшившись на 7,4%.

Отже, рівень життя населення в Україні, як і за попередніх часів її незалежності, залишає бажати кращого.

1.4. Ринок праці

Український ринок праці відчув на собі негативні наслідки пандемії коронавірусу, але відновлюється потроху, пристосовується до нових умов.

Рівень безробіття в Україні стрімко почав зростати у квітні, із введенням жорсткого карантину. Якщо у березні офіційно зареєстрованих безробітних в Україні було 349 тисяч осіб (реальний же рівень в рази більший), то уже в квітні цей показник сягнув 457 тисяч, у травні – 511 тисяч, а в червні – 517 тисяч осіб. І тільки з липня почалося зменшення цієї цифри – до 506 тисяч, і в серпні – до 474 тисяч.

Таблиця 12. Рівень безробіття в Україні у 2017-2020 роках

Рік	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення	Рівень безробіття	Зареєстрованих безробітних
2017	42386,4	17193,2	15495,9	1697,3	9,9%	352,5
2018	42153,2	17296,2	15718,6	1577,6	9,1%	341,7
2019	41902,4	17381,8	15894,9	1486,9	8,6%	338,2
2020	41588,4	16917,8	15244,5	1673,3	9,9%	459,2

Загалом же, з початку карантину в Україні статус безробітного отримали майже 432 тисячі осіб (станом на кінець серпня), що на 67% більше, ніж за аналогічний період торік, повідомили у Державному центрі зайнятості. Безробітними стали сотні тисяч громадян: як представники інтелектуальної праці, так і найпростіших професій. На 20 серпня статус безробітного мали майже 488 тисяч українців (проти 276 тисяч на цю ж дату минулого року).

На початку вересня 2020 року у Мінекономіки оптимістично повідомили – кількість нових зареєстрованих безробітних у центрах зайнятості перестала зростати. «Реєстрацію для безробітних було максимально спрощено. Наразі при максимально ліберальному підході цифра кількості зареєстрованих у центрах зайнятості зупинилася», – сказав міністр економіки Ігор Петрашко.

Паралельно із призупиненням росту безробіття в уряді заговорили і про відновлення економіки. «У третьому кварталі економіка України почала

відновлюватися. На це, крім відновлення споживання, позитивно вплинув збір врожаю, який фактично перенесений із другого кварталу на третій через погодні умови», – зазначив прем'єр-міністр Денис Шмигаль.

За даними Держстату, це такі відобразилося на відновленню рівня середньої зарплати по Україні. У березні середня зарплата становила 11 446 грн, а вже у квітні обвалилася до 10 430 грн. Але врешті у липні перевершила передкарантинний показник, склавши 11 804 грн.

Таблиця 13. Ключові індикатори ринку праці

Назва	2019 рік (2018 рік)	2020 рік (2019 рік)
Кількість зайнятих, млн осіб	16,6 (16,4)	15,9 (16,6)
Рівень зайнятості, %	58,2 (57,1)	64,8 (58,2)
Рівень неформальної зайнятості, %	20,9 (21,6)	20,3 (20,9)
Кількість безробітних, млн осіб	1,5 (1,6)	1,8 (1,5)
Рівень безробіття, %	8,2 (8,8)	10,5 (8,2)
Реальна заробітна плата, р/р, %	9,8 (12,5)	9,8 (9,8)

Ключові фактори, що мали вплив на ринок праці у 2020 році:

- висока конкуренція з іноземними роботодавцями за кваліфіковану робочу силу та продовження зростання кількості вакансій, зареєстрованих у Державній службі зайнятості України;

- зростання пропозиції робочої сили в умовах подальшого підвищення страхового стажу, необхідного для виходу на пенсію;

- уповільнення а зростання;

- позитивні результати діяльності з надання профорієнтаційних послуг;

- висока динаміка заробітної плати;

- проблематика з працевлаштування молоді;

- зростання масового вивільнення працівників, у першу чергу в державному управлінні.

Таблиця 14. Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2017-2020 роках (КВЕД-2010) (тис. осіб)

	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Усього зайнято	16 156,4	16 360,9	16 578,3	15915,3

Сільське, лісове та рибне господарство	2 860,7	2 937,6	3 010,4	2721,2
Промисловість	2 440,6	2 426,0	2 461,5	2358,6
Будівництво	644,3	665,3	699,0	664,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	3 525,8	3 654,7	3 801,3	3648,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	991,6	995,1	999,0	975,2
Тимчасове розміщення й організація харчування	276,3	283,0	304,0	285,4
Інформація та телекомунікації	274,1	280,3	289,2	283,7
Фінансова та страхова діяльність	215,9	214,0	211,6	212,5
Операції з нерухомим майном	252,3	259,4	259,7	251,2
Професійна, наукова та технічна діяльність	415,8	437,9	421,6	418,2
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	297,9	304,3	317,9	304,6
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	979,7	939,3	870,5	901,9
Освіта	1423,4	1416,5	1388,7	1394,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1013,6	995,4	974,2	935,4
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	199,8	196,9	197,6	196,0
Інші види економічної діяльності	344,6	355,2	372,1	363,4

Загальна чисельність економічно активного населення щороку знижується, як знижується і чисельність безробітного населення. Проте, ці тенденції пов'язані не з економічними процесами, а з демографічною кризою (таблиця 15).

Таблиця 15. Економічна активність населення працездатного віку

Рік	Економічно активне населення працездатного віку	Зайняте населення працездатного віку		Безробітне населення (за методологією МОП) працездатного віку	
		тис. осіб	у % до усього населення відповідного віку	тис. осіб	у % до економічно активного населення відповідного віку
2017 ¹	17 193,2	15 495,9	64,5	1 697,3	9,9
2018 ¹	17 296,2	15 718,6	66,1	1 577,6	9,1
2019 ¹	17 381,8	15 894,9	67,6	1 486,9	8,6
2020 ¹	17 492,2	15 725,4	72,4	1 764,7	10,5

¹без урахування тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим і м. Севастополь

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11.04.2018 № 273 «Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року» Мінсоцполітики подає інформацію про реалізацію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків щороку до 15 березня Кабінету Міністрів України.

Тренд на відтік кадрів за кордон, який почався два роки тому, спостерігається досі. Звичайно, це не може не відбиватися на процесі підбору в компаніях, які стабільно набирають людей і розширюють команди. Змінилися і канали пошуку фахівців. Звичайно, стандартні job-сайти (hh.ua, work.ua та інш.), як і раніше працюють. Актуальними стали також Telegram-канали та соціальні мережі. Нарешті, в Україні стали активніше користуватися професійною соціальною мережею LinkedIn. Якщо раніше там можна було шукати тільки кандидатів топ-рівня або експатів, наприклад, то зараз на LinkedIn є фахівці різного рівня.

За видами економічної діяльності більшість вакансій налічується на підприємствах переробної промисловості (19%), у сфері торгівлі (14%), на транспорті (12%).

Таблиця 16. Кількість вакансій та кількість безробітних станом на 1 січня 2021 року

(за видами економічної діяльності у переробній промисловості)

	Кількість вакансій, одиниць	Кількість безробітних, осіб	Кількість претендентів на 1 вакансію, осіб
Переробна промисловість	7 969	61 342	8
Виробництво харчових продуктів	1 412	16 696	12
Виробництво напоїв	112	1 726	15
Виробництво тютюнових виробів	3	49	16
Текстильне виробництво	151	835	6
Виробництво одягу	789	3 187	4
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	248	1 522	6
Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння	403	3 170	8
Виробництво паперу та паперових виробів	145	744	5
Поліграфічна діяльність, тиражування записаної інформації	413	765	2
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	113	506	4
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	205	1 730	8
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	55	519	9
Виробництво гумових і пластмасових виробів	260	1 523	6
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	381	5 581	15
Металургійне виробництво	375	4 229	11
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	446	2 691	6
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	115	632	5
Виробництво електричного устаткування	289	2 128	7
Виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.	816	3 023	4

Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	209	2 689	13
Виробництво інших транспортних засобів	363	2 592	7
Виробництво меблів	217	1 721	8
Виробництво іншої продукції	94	906	10
Ремонт і монтаж машин і устаткування	355	2 178	6

За професійними групами найбільший попит роботодавців спостерігається на кваліфікованих робітників переробної промисловості, оптової та роздрібною торгівлі, транспорту, державного управління і оборони та охорони здоров'я (таблиця 17).

Таблиця 17. Потреба роботодавців у працівниках за видами економічної діяльності (на кінець року, тис. осіб)

Працівники за видами економічної діяльності	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Потреба у працівниках, усього	50,4	58,4	59,2	43,2
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	2,2	2,5	2,2	1,5
Промисловість	15,1	17,5		
з неї:				
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	0,6	0,9	0,86	0,6
Переробна промисловість	11,6	12,8	11,2	7,9
Будівництво	2,2	2,4	2,1	1,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	8,1	9,2	8,3	6,1
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	5,4	6,3	7,3	4,8
Тимчасове розміщення й організація харчування	1,4	1,7	1,6	0,73
Інформація та телекомунікації	0,4	0,6	0,5	0,27
Фінансова та страхова діяльність	0,5	0,6	0,5	0,26
Операції з нерухомим майном	0,7	0,8	0,7	0,59
Професійна, наукова та технічна діяльність	1,1	1,2	1,3	0,97
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	2,0	1,9	2,6	2,3

Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	4,2	4,2	5,4	4,8
Освіта	2,7	3,7	4,4	3,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3,4	4,6	4,6	3,8
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,5	0,6	0,6	0,4
Надання інших видів послуг	0,5	0,6	0,6	0,4

¹без урахування тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим і м. Севастополь

Детальний аналіз попиту на робочу силу в розрізі видів економічної діяльності та у динаміці за 2017-2020 роки засвідчив, що його спадання було притаманним майже усім галузям економіки. У 2020 році була тенденція зменшення попиту роботодавців майже за всіма видами економічної діяльності.

II. МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА

2.1. Законодавство у сферах міграції

Розвиток та реформування органів Державної міграційної служби України:

Концепція державної міграційної політики, схвалена Указом Президента України від 30.05.2011 № 622;

Концепція створення єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.11.2012 № 870-р;

Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26.05.2015 № 287;

Концепція здійснення першочергових заходів з реформування Державної міграційної служби, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1411-р;

Концепція створення національної системи ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1428-р;

Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України, затверджена Указом Президента України від 14.03.2016 № 92;

Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 482-р;

План заходів на 2018-2021 роки щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.08.2018 № 602-р.

Громадянство України і документи, що підтверджують громадянство України:

Закон України «Про громадянство України»;

Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус»;

Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»;

Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»;

Положення про Комісію при Президентові України з питань громадянства та Порядок провадження за заявами і поданнями з питань громадянства України

та виконання прийнятих рішень, затверджені Указом Президента України від 27.03.2001 № 215 «Питання організації виконання Закону України «Про громадянство України»;

постанова Верховної Ради України від 26.06.1992 № 2503-XII «Про затвердження положень про паспорт громадянина України та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон»;

постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.1994 № 353 «Про затвердження зразка бланка паспорта громадянина України»;

постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 1111 «Про затвердження Правил оформлення і видачі тимчасового посвідчення громадянина України»;

постанова Кабінету Міністрів України від 14.12.1995 № 1000 «Про затвердження зразка бланка проїзного документа дитини»;

постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2007 № 858 «Про затвердження технічного опису та зразка бланка паспорта громадянина України для виїзду за кордон та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України»;

постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 669 «Про затвердження Порядку отримання, вилучення з Єдиного державного демографічного реєстру та знищення відцифрованих відбитків пальців рук особи»;

постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 302 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 № 931-р «Про визначення адміністратора Єдиного державного демографічного реєстру»;

постанова Кабінету Міністрів України від 18.10.2017 № 784 «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного демографічного реєстру та надання з нього інформації, взаємодії між уповноваженими суб'єктами, а також здійснення ідентифікації та верифікації»;

наказ МВС від 16.08.2012 № 715 «Про затвердження зразків документів, які подаються для встановлення належності до громадянства України, прийняття до громадянства України, оформлення набуття громадянства України, припинення громадянства України, скасування рішень про оформлення набуття громадянства України, та журналів обліку»;

наказ МВС від 26.11.2014 № 1279 «Про затвердження зразка заяви-анкети для внесення інформації до Єдиного державного демографічного реєстру»;

Інструкція про порядок фіксації біометричних даних (параметрів) іноземців та осіб без громадянства посадовими особами Державної міграційної служби України, її територіальних органів і територіальних підрозділів, затверджена наказом МВС від 23.11.2018 № 944.

Реєстрація місця проживання:

Закон України «Про свободу пересування і вільний вибір місця проживання в Україні»;

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг»;

постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 207 «Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру».

Еміграція:

Закон України від 21.01.1994 № 3857-ХІІ «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України»;

Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус»;

Закон України від 05.11.2021 № 1879-IX «Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні»;

Закон України від 05.11.2015 № 761-VIII «Про зовнішню трудову міграцію»;

постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 302 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України»;

постанова Кабінету Міністрів України від 07 травня 2014 року № 152 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон»;

постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2007 № 795 «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби, і розміру плати за їх надання»;

постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 № 1098 «Деякі питання надання підрозділами Міністерства внутрішніх справ та Державної міграційної служби платних послуг»;

постанова Кабінету Міністрів України від 29.01.2020 № 85 «Деякі питання обліку громадян України, які проживають за межами України»;

наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16.08.2016 № 816 «Про затвердження Порядку провадження за заявами про оформлення документів для виїзду громадян України за кордон на постійне проживання».

Імміграція та документи, необхідні для перебування в Україні:

Закон України «Про імміграцію»;

Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»;

постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2002 № 1983 «Про затвердження Порядку формування квоти імміграції, Порядку провадження за заявами про надання дозволу на імміграцію і поданнями про його скасування та виконання прийнятих рішень»;

постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 № 118 «Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію»

постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2012 № 150 «Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України»;

постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2012 № 251 «Про затвердження Порядку оформлення, виготовлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання і технічного опису їх бланків та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2002 р. № 1983»;

постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 № 321 «Про затвердження зразка, технічного опису бланка та Порядку оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки на постійне проживання»;

постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 № 322 «Про затвердження зразка, технічного опису бланка та Порядку оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки на тимчасове проживання»;

наказ МВС від 25.04.2012 № 363 «Про затвердження Порядку розгляду заяв іноземців та осіб без громадянства про продовження строку перебування на території України»;

наказ МВС від 15.07.2013 № 681 «Про затвердження Тимчасового порядку розгляду заяв для оформлення посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання».

Шукачі захисту і документи, які підтверджують такий статус:

Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»;

постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2012 № 196 «Про затвердження Положення про посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту»;

постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2012 № 197 «Про затвердження Положення про проїзний документ особи, якій надано додатковий захист»;

постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2012 № 199 «Про затвердження Положення про посвідчення особи, якій надано тимчасовий захист»;

постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2012 № 202 «Про затвердження Положення про посвідчення біженця»;

постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2012 № 203 «Про затвердження Положення про проїзний документ біженця»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.08.2012 № 605-р «Про затвердження плану заходів щодо інтеграції біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, в українське суспільство на період до 2020 року»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.04.2011 № 371 -р «Про віднесення цілісних майнових комплексів пунктів тимчасового розміщення біженців до сфери управління Державної міграційної служби»;

постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 987-р «Про утворення державних установ»;

наказ МВС від 07.09.2011 № 649 «Про затвердження Правил розгляду заяв та оформлення документів, необхідних для вирішення питання про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, втрату і позбавлення статусу біженця та додаткового захисту і скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту»;

Положення про пункти тимчасового розміщення біженців, затвержене наказом МВС від 14.06.2018 № 503.

Протидія нелегальній міграції:

Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»;
Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 203-206);

Кодекс адміністративного судочинства України;

постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2012 № 179 «Про затвердження Порядку провадження за заявами іноземців та осіб без громадянства про добровільне повернення»;

постанова Кабінету Міністрів України від 17.04.2013 № 280 «Про затвердження Порядку надання Державній прикордонній службі та виконання нею доручень уповноважених державних органів щодо осіб, які перетинають державний кордон, та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України»;

постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 1110 «Про затвердження типового положення про пункт тимчасового перебування іноземців, осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.04.2011 № 370-р «Про передачу цілісних майнових комплексів пунктів тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, до сфери управління Державної міграційної служби»;

наказ МВС, Мінсоцполітики, МОН від 04.09.2013 № 850/536/1226 «Про затвердження Порядку проведення заходів щодо здійснення нагляду та контролю за виконанням законодавства в міграційній сфері»;

наказ МВС, АДПСУ, СБУ від 23.04.2012 № 353/271/150 «Про затвердження Інструкції про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства»;

наказ МВС, МОЗ, АДПСУ від 17.04.2012 № 336/268/254 «Про матеріально-побутове і медичне забезпечення іноземців та осіб без громадянства, що утримуються в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, і пунктах тимчасового тримання та спеціально обладнаних приміщеннях»;

наказ МВС, МЗС, Мінінфраструктури, Мінфіну, СБУ від 01.09.2015 № 1050/254/341/749/562 «Про затвердження Порядку обміну інформаційно-аналітичними матеріалами між суб'єктами інтегрованого управління кордонами».

Державний контроль за дотриманням законодавства у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів:

Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»;
Закон України «Про свободу пересування і вільний вибір місця проживання в Україні»;

Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 197-201, частина 1 статті 203, статті 204, 205, 206);

наказ МВС від 28.08.2013 № 825 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення Державною міграційною службою України».

2.2. Функції органів державної влади у сфері міграції

Формуванням та реалізацією міграційної політики в Україні займається низка органів державної влади, основними з яких є:

Міністерство внутрішніх справ України (МВС) – забезпечує формування державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Запобігає вчиненню, виявляє, припиняє та розкриває кримінальні правопорушення, пов'язані з нелегальною міграцією та торгівлею людьми.

Державна міграційна служба України (ДМС) – реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Відповідно до покладених завдань, ДМС, зокрема:

проводить аналіз міграційної ситуації в Україні, проблем біженців та інших категорій мігрантів, розробляє поточні та довгострокові прогнози із зазначених питань;

здійснює у межах компетенції провадження з питань прийняття до громадянства України і про припинення громадянства України та подає відповідні документи на розгляд Комісії при Президентові України з питань громадянства, а також забезпечує виконання рішень Президента України з питань громадянства;

приймає відповідно до законодавства рішення про встановлення належності до громадянства України, оформлення набуття громадянства України та їх скасування;

готує пропозиції щодо визначення квоти імміграції на календарний рік;

приймає рішення про видачу дозволу на імміграцію, відмову в його видачі та скасування такого дозволу;

бере участь у межах, визначених законодавством, у вирішенні питань трудової міграції та питань, пов'язаних із навчанням в Україні іноземців та осіб без громадянства;

здійснює оформлення і видачу документів для тимчасового або постійного проживання в Україні, а також виїзду за її межі, вилучає такі документи та проставляє в документах, що посвідчують особу іноземців та осіб без

громадянства, відмітки про заборону в'їзду в Україну в передбачених законодавством випадках;

приймає рішення про продовження (скорочення) строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України, про добровільне повернення або примусове повернення іноземців та осіб без громадянства до країн їх громадянської належності або країн походження, звертається до судів з позовами про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства, здійснює заходи, пов'язані з примусовим видворенням іноземців та осіб без громадянства з України;

здійснює оформлення і видачу громадянам України документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство, тимчасово затримує та вилучає такі документи у передбачених законодавством випадках;

здійснює ідентифікацію осіб, в тому числі тих, які звернулися із заявами про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, а також іноземців та осіб без громадянства, які втратили документи, що посвідчують особу, та підлягають видворенню або реадмісії;

виконує функції замовника з виготовлення та постачання бланків документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, і документів, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус, а також товарів, робіт і послуг для забезпечення створення і функціонування Єдиного державного демографічного реєстру;

здійснює розроблення зразків заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та довідки про звернення за захистом в Україні;

приймає рішення про визнання іноземців та осіб без громадянства біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, про втрату, позбавлення статусу біженця або додаткового захисту і про скасування рішення про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту;

збирає та аналізує інформацію про наявність у країнах походження біженців та осіб, які потребують додаткового та тимчасового захисту в Україні, умов, за яких такий захист надається;

надсилає компетентним органам влади інших держав запити щодо наявності в таких державах членів сім'ї осіб, які подали заяви про визнання біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, чи яких було визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, і правових підстав для возз'єднання сімей;

розглядає скарги на рішення про відмову у прийнятті заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, і скасування зазначених рішень, якщо вони були прийняті з порушенням законодавства;

вживає у межах компетенції заходів для сприяння реалізації прав біженців та інших категорій мігрантів;

здійснює оформлення і видачу посвідчення біженця, посвідчення особи, якій надано додатковий захист в Україні, а також інших документів, передбачених законодавством для даних категорій осіб;

видає проїзні документи іноземцям та особам без громадянства, яких було визнано біженцями іншими країнами - учасниками Конвенції про статус біженців 1951 року та/або Протоколу щодо статусу біженців 1967 року;

забезпечує функціонування пунктів тимчасового розміщення біженців та пунктів тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні;

бере участь у реалізації державної політики у сфері волонтерської діяльності щодо надання допомоги біженцям;

подає МВС для подальшого внесення Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо необхідності прийняття рішення про тимчасовий захист (припинення тимчасового захисту), веде реєстрацію осіб, яким надано такий захист;

контролює дотримання органами реєстрації законодавства з питань реєстрації місця проживання фізичних осіб;

надає органам реєстрації методологічну та технічну допомогу у забезпеченні взаємодії між реєстрами територіальних громад;

веде облік осіб, які отримали або які претендували на отримання статусу біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, осіб, які набули (припинили) громадянство України, та осіб, яким надано (скасовано) дозвіл на імміграцію в Україну, на всіх етапах проведення відповідних процедур;

надає в установленому законодавством порядку органам ведення Державного реєстру виборців та іншим органам виконавчої влади передбачені законодавством відомості;

забезпечує створення, удосконалення, розвиток, супроводження та підтримку функціонування Єдиного державного демографічного реєстру, Єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами, Національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, розпорядником яких є ДМС, а також здійснює заходи із захисту інформації в них;

надає послуги з видачі засобів електронного цифрового підпису в установленому законодавством порядку;

забезпечує у межах повноважень, передбачених законом, формування інформаційних ресурсів (баз, банків даних) щодо персональних даних фізичних

осіб (у тому числі їх біометричних даних, параметрів), інших інформаційних ресурсів, необхідних для виконання покладених на ДМС завдань;

здійснює відповідно до закону заходи щодо запобігання та протидії нелегальній (незаконній) міграції, іншим порушенням міграційного законодавства;

здійснює міжнародне співробітництво, бере участь у розробленні проєктів та укладенні міжнародних договорів України з питань громадянства, міграції, біженців, осіб, які потребують інших форм захисту, реєстрації фізичних осіб та реадмісії, забезпечує в межах своїх повноважень виконання укладених міжнародних договорів України;

здійснює відповідно до закону державний контроль за дотриманням законодавства у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів у передбачених законодавством випадках, притягає порушників до адміністративної відповідальності;

оформлює, видає, обмінює, пересилає, вилучає, повертає державі, знищує документи з безконтактним електронним носієм;

надає адміністративні послуги відповідно до закону;

удосконалює процедури надання адміністративних послуг, у тому числі шляхом впровадження електронних сервісів, зокрема електронної черги, оплати вартості адміністративних послуг платіжними картками;

взаємодіє з адміністратором Єдиного державного демографічного реєстру, у тому числі з питань, пов'язаних із забезпеченням належного функціонування та адміністрування Єдиного державного демографічного реєстру.

Діяльність ДМС спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ.

Адміністрація Державної прикордонної служби України (АДПСУ) – здійснює прикордонний контроль і пропуск в установленому порядку осіб, транспортних засобів, вантажів у разі наявності належно оформлених документів після проходження ними митного та за потреби інших видів контролю, а також реєстрацію іноземців та осіб без громадянства, які в установленому порядку прибувають в Україну, та їх паспортних документів у пунктах пропуску через державний кордон та у контрольних пунктах в'їзду - виїзду, а також фіксацію біометричних даних іноземців та осіб без громадянства під час здійснення прикордонного контролю в пунктах пропуску через державний кордон та у контрольних пунктах в'їзду - виїзду;

бере участь в укладанні міжнародних договорів України з прикордонних питань, з питань взаємних поїздок громадян та реадмісії, а також забезпечує їх виконання;

запобігає та не допускає перетинання державного кордону України особами, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або яких тимчасово обмежено у праві виїзду з України, у тому числі згідно з дорученнями правоохоронних органів; розшукує у пунктах пропуску через державний кордон та у контрольних пунктах в'їзду - виїзду осіб, які переховуються від органів досудового розслідування та суду, ухиляються від відбуття кримінальних покарань; виконує в установленому порядку інші доручення правоохоронних органів;

приймає заяви про визнання осіб біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, у порядку, визначеному Законом України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту";

приймає в установленому порядку рішення про примусове повернення в країну походження або третю країну іноземців та осіб без громадянства, затриманих у межах контрольованих прикордонних районів під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України, з подальшим повідомленням протягом 24 годин прокурора про підстави прийняття такого рішення;

приймає в установленому порядку рішення про розміщення іноземців та осіб без громадянства, затриманих у межах контрольованих прикордонних районів під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України, у пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України, з подальшим повідомленням протягом 24 годин прокурора;

виконує рішення адміністративного суду про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства, затриманих у межах контрольованих прикордонних районів під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України;

здійснює самостійно або у взаємодії з органами внутрішніх справ і органами Служби безпеки України в межах контрольованих прикордонних районів контроль за дотриманням іноземцями та особами без громадянства, а також біженцями, особами, які потребують додаткового захисту, та особами, яким надано притулок в Україні, установлених правил перебування на її території.

Діяльність Служби спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) – здійснює реалізацію державної політики у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб.

Діяльність Служби спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ.

Міністерство закордонних справ України (МЗС) – здійснює формування та реалізацію державної політики з візових і міграційних питань:

здійснює видачу українських віз, дипломатичних і службових паспортів, посвідчень особи на повернення в Україну, паспортів громадянина України для виїзду за кордон;

забезпечує функціонування Національної комісії з питань закордонних українців;

приймає заяви про отримання статусу закордонного українця та видає посвідчення закордонного українця;

затверджує зразки документів, які подаються для встановлення належності до громадянства України, прийняття до громадянства України, оформлення набуття громадянства України, припинення громадянства України, скасування рішень про оформлення набуття громадянства України;

веде консульський облік громадян України, які постійно проживають або тимчасово перебувають за кордоном тощо.

Міністерство соціальної політики України (Мінсоцполітики) – розробляє та вносить в установленому порядку пропозиції стосовно удосконалення державної політики щодо демографічного розвитку, в тому числі підвищення рівня народжуваності та розвитку сім'ї; поліпшення здоров'я населення, подолання негативних наслідків старіння населення, регулювання міграційних потоків та протидії торгівлі людьми, а також захисту прав депортованих за національною ознакою осіб, які повернулися в Україну.

Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (Мінекономрозвитку) здійснює формування та реалізацію державної політики у сфері праці, зайнятості населення, трудової міграції, трудових відносин, соціального діалогу.

Мінекономіки відповідно до покладених на нього завдань здійснює:

- державну політику у сфері праці, зайнятості населення, трудової міграції, трудових відносин, соціального діалогу;
- проведення аналізу економічної складової державної міграційної політики;
- розробляє та вносить в установленому порядку пропозиції щодо регулювання трудової міграції громадян України;
- виступає в установленому порядку замовником науково-дослідних робіт з визначення класифікації професій і методики розроблення професійних стандартів, зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин.

Міністерство освіти і науки України (МОН) – визначає порядок набору іноземців та осіб без громадянства для навчання в Україні, здійснює контроль за його дотриманням українськими навчальними закладами незалежно від їх підпорядкування і форми власності, організовує ведення обліку таких осіб;

визначає пріоритетні та перспективні напрями освітніх послуг, що надаються українськими навчальними закладами іноземцям та особам без громадянства;

затверджує за погодженням з Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти та наукових ступенів і проводить процедуру їх визнання, крім випадків, передбачених Законом України "Про вищу освіту".

Державна служба зайнятості України (Служба) – здійснює видачу роботодавцям дозволів на застосування праці іноземців та осіб без громадянства та ведення обліку дозволів на застосування праці іноземців та осіб без громадянства.

Діяльність Служби координується і спрямовується через Міністра соціальної політики.

Державна служба України з питань праці (Держпраці) – здійснює державний нагляд та контроль за додержанням вимог законодавства про зайнятість населення, з питань використання праці іноземців та осіб без громадянства.

Діяльність Держпраці з 2019 року координується і спрямовується через Міністра економіки.

Служба безпеки України (СБУ) – здійснює досудове розслідування злочинів, пов'язаних із незаконним переправленням осіб через державний кордон України, бере участь у розробці заходів і вирішенні питань, що стосуються в'їзду в Україну та виїзду за кордон, перебування на її території іноземців та осіб без громадянства, приймає рішення про заборону в'їзду в Україну іноземцю або особі без громадянства, про скорочення строку тимчасового перебування іноземця та особи без громадянства на території України, про примусове повернення іноземця або особи без громадянства в країну походження або третю країну.

2.3. Функції місцевих органів влади у сфері міграції

З метою децентралізації повноважень та надання адміністративних послуг у сферах міграції, на виконання Закону України від 10.12.2015 № 888 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг» повноваження ДМС у сфері реєстрації місця проживання та зняття з реєстрації місця проживання фізичних осіб делеговано

органам реєстрації (виконавчий орган сільської, селищної або міської ради, сільський голова).

Як наслідок, з 04.04.2016 ДМС передано повноваження у сфері реєстрації місця проживання/місця перебування фізичних осіб від територіальних органів і підрозділів ДМС до виконавчих органів сільської, селищної або міської ради, сільських голів.

Крім того, відповідно до Закону України 14.07.2016 № 1474 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України», який вступив в дію з 01.10.2016, Центри надання адміністративних послуг (ЦНАП) наділені повноваженнями з прийняття заяв-анкет для внесення інформації до Реєстру та видачі паспортів громадянина України у формі картки та паспортів громадянина України для виїзду за кордон.

З січня 2016 року ДМС забезпечено оформлення та видачу громадянам України, які досягли 16-річного віку, паспортів громадянина України у формі картки, який містить безконтактний електронний носій інформації, а відповідно до Закону України від 14.07.2016 № 1474 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України», з листопада 2016 року – дітям, які досягли 14-річного віку та іншим громадянам при втраті чи пошкодженні паспорта громадянина України у формі книжечки.

Станом на 01.01.2021 року за офіційною інформацією, наданою Мінекономрозвитку, в Україні функціонує 797 центрів надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП) та 51 їх територіальний підрозділ, а саме: місцевими державними адміністраціями створено 434 ЦНАП і 7 їх територіальних підрозділів, органами місцевого самоврядування створено 363 ЦНАП і 44 їх територіальних підрозділів, (у тому числі в об'єднаних територіальних громадах утворено 209 ЦНАП та 5 територіальних підрозділів).

Крім того органами місцевого самоврядування створено 161 віддалене робоче місце ЦНАП для роботи адміністраторів центрів та 8 мобільних центрів, у тому числі в об'єднаних територіальних громадах створено 139 віддалених робочих місць, а також 1 мобільний центр.

В більшості ЦНАП надаються послуги в межах повноважень місцевих рад і держадміністрацій.

Перелік адміністративних послуг органів виконавчої влади, які надаються через центр надання адміністративних послуг, затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 № 523-р (в редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.10.2017 № 782-р).

До переліку послуг виконавчої влади, які можуть надаватися через ЦНАП, включено понад 140 різних адміністративних послуг, зокрема окремі адміністративні послуги, віднесені до компетенції ДМС:

1. Оформлення (у тому числі замість втраченого або викраденого), обміну паспорта громадянина України.

2. Оформлення (у тому числі замість втраченого або викраденого), обміну паспорта громадянина України для виїзду за кордон.

3. Вклеювання до паспорта громадянина України (зразка 1994 року) фотокартки при досягненні особою 25- і 45-річного віку».

Перелік послуг постійно збільшується залежності від змін у законодавстві України. У переважній більшості ЦНАП діють веб-платформи, де онлайн можна подати запити і простежити за його розглядом.

III. МІГРАЦІЙНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ

3.1. Внутрішня міграція

Внутрішня міграція характеризує рівень мобільності населення. Зміна місця проживання зазвичай не є спонтанною і залежить від багатьох чинників: економічних, географічних, кліматичних, культурних тощо.

За даними Держстату у 2020 році обсяги міграційного приросту населення були найвищими за останні 4 роки (таблиця 18).

Таблиця 18. Міграційний приріст (скорочення) населення України, осіб

Регіон	2020 рік	2019 рік	2018 рік	2017 рік
Усього по Україні	9 316	21 512	18 589	11 997
Вінницька область	-2 400	-2 724	-3 842	-4 625
Волинська область	-128	-997	-687	-823
Дніпропетровська область	-632	1 426	2 552	24 131
Донецька область	-5 433	-7 680	-10 280	-23 868
Житомирська область	-656	-1 667	-1 431	-888
Закарпатська область	-409	-500	84	-97
Запорізька область	-2 021	-2 155	-2 172	-2 714
Івано-Франківська область	396	268	560	1 461
Київська область	24 762	27 343	27 142	30 677
Кіровоградська область	-2 405	-3 345	-2 294	-1 657
Луганська область	-3 491	-4 940	-5 630	-19 147
Львівська область	864	1 099	1 886	2 666
Миколаївська область	-1 336	-2 113	-2 213	-1 890
Одеська область	5 131	9 075	7 696	4 725
Полтавська область	523	411	76	-655
Рівненська область	-1 117	-2 474	-2 198	-1 827
Сумська область	-1 826	-2 250	-2 103	-731
Тернопільська область	-150	-326	35	-1 355
Харківська область	2 843	5 436	4 534	12 069
Херсонська область	-1 799	-2 074	-2 273	-2 747
Хмельницька область	214	-543	-666	-2 782
Черкаська область	-333	-2 132	-2 468	-450
Чернівецька область	-523	47	222	364
Чернігівська область	-999	-1 996	-1 843	-2 051
м. Київ	241	17 175	13 942	4 211

¹без урахування тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим і м. Севастополь

Найбільш привабливими для внутрішньої міграції у 2017-2020 роках були місто Київ, Київська, Одеська, Харківська, Дніпропетровська та Львівські області. В усіх цих регіонах, за виключенням Дніпропетровської області, міграційний приріст був стабільно позитивним за останні 4 роки.

Натомість, найменш привабливими для міграції були Донецька, Луганська, Запорізька, Кіровоградська, Рівненська, Вінницька, Херсонська, Черкаська та Чернігівська області.

Якісний аналіз складу населення України у 2017-2020 роках засвідчив, що внутрішня міграція населення України носить урбаністичний характер, тобто пов'язана із переміщенням населення з сільської місцевості до міст (таблиця 19), а рівень урбанізації населення України (частка міського населення у кількості загального населення) становить 69,6%.

Табл. 19. Чисельність наявного населення (за оцінкою) по регіонах України за типом поселень станом на 1 січня тис. осіб

Регіон	2020 рік		2019 рік		2018 рік		2017 рік	
	міське	сільське	міське	сільське	міське	сільське	міське	сільське
Україна	28 959,5	12 628,8	29 139,3	12 763,0	29 256,6	12 896,5	29 371	13 015,4
Вінницька область	795,8	733,3	799,3	746,0	801,6	758,6	806,3	769,5
Волинська область	537,2	490,2	539,1	492,2	540,6	494,6	542,7	495,8
Дніпропетровська область	2 642,1	499,9	2 668,7	507,9	2 690,5	515,9	2 707	524,2
Донецька область	3 728,1	372,2	3754,3	377,4	3 783,3	382,5	3 813,3	387,2
Житомирська область	711,1	484,4	716,4	491,7	721,3	498,8	726,7	504,6
Закарпатська область	465,3	784,8	465,9	787,8	466,1	790,6	465,5	792,7
Запорізька область	1 291,1	375,4	1 306,2	381,1	1 319,1	386,6	1 331,5	391,7
Івано-Франківська область	605,4	755,7	606,7	761,3	606,9	766,3	606,2	771,3
Київська область	1 109,3	679,2	1 105,3	675,6	1 097,2	670,6	1 089,2	665,1
Кіровоградська область	585,1	335,1	591,9	341,1	597,9	347,5	603,0	353,2
Луганська область	1 848,3	273	1 859,5	276,3	1 872,0	279,8	1 884,7	283,1
Львівська область	1 526,8	971	1 534,0	978,0	1 536,7	984,3	1 542,1	987,5
Миколаївська область	761,3	347,1	768,0	351,8	774,1	356,9	779,7	361,6
Одеська область	1 592	776,1	1 597,0	780,1	1 595,4	784,8	1 594,9	788,2
Полтавська область	859	512,5	867,2	519,7	873,2	527,3	878,9	534,9
Рівненська область	545,8	602,7	548,0	604,8	549,6	607,7	550,9	609,7

Сумська область	733,3	320,1	741,4	326,8	747,9	333,6	754,2	340,1
Тернопільська область	472,5	558	473,7	564,9	473,7	572,2	472,7	579,6
Харківська область	2 140,9	492,9	2 158,1	500,3	2 168,4	507,2	2 179,5	514,5
Херсонська область	624,7	392	631,3	396,5	636,4	401,2	641,4	405,6
Хмельницька область	718,1	525,7	720,7	533,9	722,0	542,7	723,0	551,4
Черкаська область	673,5	504,8	678,6	513,4	684,0	522,3	690,1	530,3
Чернівецька область	388,4	508,2	390,5	511,0	390,7	513,7	390,4	516,3
Чернігівська область	642,2	334,5	649,0	342,2	655,6	350,1	662,4	357,7
м. Київ	2 962,2	х	2 967,3	х	2 950,8	х	2 934,5	х

¹без урахування тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим і м. Севастополь

Як видно з таблиці 19, переважно сільське населення в Україні мають лише 5 регіонів – Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська та Чернівецька області. У інших регіонах країни міське населення переважає сільське.

У 2020 році картина щодо урбанізації населення України була такою ж, як і у попередні 3 роки. Структура населення України (таблиця 20) на тлі світової картини виглядає такою ж, як і у європейських країнах.

Таблиця 20. Структура наявного населення за типом поселень в Україні тис. осіб

Населення	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік	
	Середня чис-ть	% до заг. чис-ті	Середня чис-ть	% до заг. чис-ті	Середня чис-ть	% до заг. чис-ті	Середня чис-ть	% до заг. чис-ті
сільське	13 015,4	30,7	12 896,5	30,6	12 763,0	30,5	12 628,8	30,4
міське	29 371,0	69,3	29 256,7	69,4	29 139,3	69,5	28 959,5	69,6

¹без урахування тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим і м. Севастополь

За даними ООН найбільш урбанізованими регіонами світу є Північна Америка (82% міського населення), Латинська Америка та Кариби (81%), а також Європа (74%). Рівень урбанізації в Азії дещо нижчий і складає 50%. В Африці у містах проживає 43% населення континенту.

Таким чином, структура населення України відповідає загальним світовим тенденціям.

3.2. Внутрішньо переміщені особи

З метою забезпечення прав і свобод вимушених переселенців з тимчасово окупованих територій та районів проведення антитерористичної операції 20.10.2014 Верховною Радою України прийнято Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», яким визначено повноваження ДМС з питань забезпечення прав і свобод таких осіб.

Зокрема, відповідно до вимог статті 6 та пункту 5 статті 11 цього Закону, з метою забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб на отримання чи оновлення документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, ДМС забезпечує документування таких осіб за місцем звернення.

Відповідно до пункту 3.4 Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26.05.2015 № 287/2015, до актуальних загроз національній безпеці України віднесено активізацію міграційних процесів унаслідок бойових дій.

У разі відсутності документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство, ДМС здійснює ідентифікацію внутрішньо переміщеної особи, забезпечує оформлення, видачу, обмін, продовження строку дії документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, за місцем фактичного перебування внутрішньо переміщеної особи (пункт 5 частини 1 статті 11 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»).

Відповідно до пункту 3.4 Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26.05.2015 № 287, до актуальних загроз національній безпеці України віднесено активізацію міграційних процесів унаслідок бойових дій.

ДМС, у разі відсутності документів, що посвідчують особу та підтверджують її громадянство, здійснює ідентифікацію внутрішньо переміщеної особи; забезпечує оформлення, видачу, обмін, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, за місцем внутрішньо переміщеної особи (стаття 6 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»).

Станом на 28.12.2020 за даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, взято на облік 1 459 131 переселенців з тимчасово окупованих територій в Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та м. Севастополі.

З початку 2020 року територіальними органами та підрозділами ДМС особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення ООС, надано 134,1 тис. адміністративних послуг (за аналогічний період 2019 р. – 273,5 тис.) у тому:

117 тис. або 87,2% – громадянам з районів проведення ООС (2019 р. – 218,8 тис., або 80% від загалу);

та 17,1 тис. або 12,8% – з Автономної Республіки Крим та м. Севастополя (2019 р. – 54,7 тис., або 20%).

За регіонами України найчастіше за отриманням адміністративних послуг ДМС у звітному періоді звертались внутрішньо переміщені особи та громадяни України:

з районів проведення ООС

- до ГУДМС в Донецькій області – 49,8 тис. осіб або 42,6%;
- до УДМС в Луганській області – 20,9 тис. або 17,9%;
- до ГУДМС в Харківській області – 11,1 тис. або 9,5%;
- до УДМС в Запорізькій області – 4,1 тис. або 3,5%;
- до ЦМУ ДМС в м. Києві та Київській області – 20,7 тис. або 17,7%;
- до територіальних органів ДМС у інших регіонах – 8,8%;

з Автономної Республіки Крим та міста Севастополь

- до УДМС у Херсонській області – 10,6 тис. осіб або 61,6%;
- до УДМС у Запорізькій області – 1,24 тис. або 7,2%;
- до ГУДМС у Одеській області – 0,47 тис. або 2,7%;
- до ЦМУ ДМС в м. Києві та Київської області – 4,35 тис. або 25,3%;
- до територіальних органів ДМС у інших регіонах – 3,2%.

Таблиця 21. Кількість окремих адміністративних послуг ДМС, наданих внутрішньо переміщеним особам а жителям тимчасово окупованих територій України у 2017-2020 роках

Адміністративна послуга ДМС	Особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України АР Крим та м. Севастополя				Особам, які переміщуються тимчасово окупованих територій України у Донецькій та Луганській областях			
	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Реєстрація місця проживання	*	*	*		*	*	*	*
Реєстрація місця перебування	*	*	*		*	*	*	*
Оформлення паспорта громадянина	232	*	*		9 659	*	*	*

України (у формі книжечки)								
Оформлення паспорта громадянина у формі картки (ID)	4 019	8 689	18 418	5 427	25 524	48 252	51 672	23 613
Уклеювання до паспорта фотокартки при досягненні 25- і 45- річного віку	7 346	4 573	2 458	2 011	36 599	37 334	38 406	16 313
Оформлення тимчасового посвідчення, що підтверджує особу громадянина України	26	166	6	2	1 777	14 480	19 572	5 092
Оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон	31 443	40 973	33 643	9 645	106 685	154 426	109 172	71 991
Усього	43 066	54 401	54 525	17 085	180 944	254 492	218 822	117 009

*послуга не надається ДМС

3.3. Поїздки громадян України за кордон

Henley Passport Index – рейтинг країн за рівнем свободи пересування, яку вони надають своїм громадянам (можливість відвідувати інші країни без візи або з отриманням візи після прибуття), розроблений компанією Henley & Partners спільно з Міжнародною асоціацією повітряного транспорту (IATA).

В цьому рейтингу Україна у 2020 році займала 41 місце з можливістю безвізового відвідування 129 країн світу.

Перше місце в рейтингу з 2018 року займає Японія, паспорт якої дозволяє відвідувати без візи 189 країн світу.

Таким чином, на кінець 2020 року громадяни України мали право на безвізовий порядок в'їзду на підставі паспорта громадянина України для виїзду за кордон до таких країн світу (таблиця, 22).

Таблиця 22. Країни з безвізовим режимом в'їзду для громадян України на підставі паспорта громадянина України для виїзду за кордон

№ з/п	Країна	Візові спрощення / Особливі вимоги до громадян України для спрощеного порядку в'їзду		
		віза по прибутті	е-віза	інше
1	Австралія	-	+	-
2	Багамські о-ви	-		Громадяни України, які мають дозвіл на постійне проживання в США (Green Card) або Канаді, можуть в'їжджати і перебувати в країні без віз строком до 30 днів
3	Бангладеш	+	-	-
4	Бахрейн	-	+	-
5	Беліз	-		Громадяни України, які мають дійсну багаторазову візу США або дійсний дозвіл на постійне проживання в США чи дійсну багаторазову шенгенську візу, оформлену державою-учасницею ЄС, можуть в'їжджати до Белізу з туристичною метою та перебувати в країні без візи строком до 30 днів за паспортним документом, який має бути дійсним принаймні 6 місяців з дати запланованого в'їзду
6	Бенін	-	+	-
7	Болівія	+	-	-
8	Габон	-	+	-
9	Гана	+	-	-
10	Гвінея-Бісау	-	+	-
11	Гренада	+	-	-
12	Джибуті	+	-	-
13	Ефіопія	-	+	-
14	Єгипет	+	-	-
15	Замбія	+	+	-
16	Зімбабве	+	+	-
17	Індія	-	+	-
18	Іран	-	+	-

19	Ірландія	о 31.10.2021 на громадян України розповсюджується дія Програми з безвізового в'їзду до Ірландії осіб, що мають певні категорії короткострокових британських віз (Irish Short Stay Visa Waiver Programme), які визнаються ірландською стороною у разі в'їзду. Детальніше - на веб-сторінці Ірландської служби натуралізації та імміграції		
20	Йорданія	+	-	-
21	Кабо-Верде	+	-	-
22	Камбоджа	-	+	-
23	Катар	+	-	-
24	Кенія	+	+	-
25	Китай (КНР)	-	Громадяни України можуть скористатися можливістю 144-годинного безвізового перебування в окремих містах та провінціях КНР в рамках транзитного проїзду до інших держав (міста Пекін, Шанхай, Гуанчжоу, Ченду, Циндао, Чуньцін, Шеньян, Сіань, Гуйлінь, Ханчжоу, Нанкін, Чанша, Харбін, Ухань, Далянь, Сямень, Тяньцзінь і Куньмін; провінції Гуандун, Чжецзян та Цзянсу). З 01.05.2018 громадяни України можуть перебувати без віз строком до 30 днів на території провінції Хайнань (для туристичних поїздок як в рамках групових турів, так і для індивідуальних подорожей).	
26	САР Аоминь (Макао), Китай (КНР)	+	-	-
27	Коморські о-ви	+	-	-
28	Конго (ДРК)	+	-	-
29	Кот-д'Івуар	-	+	-
30	Кувейт	+	+	-
31	Лаос	+	-	-
32	Лесото	-	+	-
33	Ліван	+	-	-
34	Мавританія	+	-	-

35	Мадагаскар	+	-	-
36	Мальдівські о-ви	+	-	-
37	Мексика	-	+	Можливість безвізового в'їзду з дозволеним терміном перебування до 180 днів на підставі дійсної візи США або візи, що надає право на постійне проживання в Японії, Сполученому Королівстві, Канаді або державах Шенгенської зони (мають пред'являтися при перетині кордону Мексики).
38	Мозамбік	+	-	-
39	М'янма	+	+	-
40	Непал	+	-	-
41	Нігерія	+	-	-
42	Нова Зеландія	-	+	-
43	Оман	-	+	09.12.2020 Оманом прийнято рішення про запровадження безвізового режиму для громадян 103 країн (у т.ч. України) для іноземців, що планують відвідати Султанат з туристичною метою строком до 10 днів (за умов наявності підтвердженого бронювання готелю, полісу медичного страхування та зворотного квитка).
44	Палау	+	-	-
45	Руанда	+	-	-
46	Самоа	+	-	-
47	Сан-Томе і Принсіпі	+	+	Можливість безвізового в'їзду для громадян України - пред'явників паспорта громадянина України для виїзду за кордон, дійсного протягом 3-х місяців з дати в'їзду, за наявності дійсної візи США або дійсної шенгенської візи
48	Саудівська Аравія	+	+	-
49	Сейшельські о-ви	+	-	-
50	Сент-Люсія	-	-	Оформлення візи не вимагається від громадян України - пасажирів

				туристичних/круїзних лайнерів для 1-денного перебування
51	Сінгапур	-	+	Можливість безвізового (до 96 годин) перебування в рамках транзиту за наявності авіаквитка до держави прямування та підтвердження достатнього фінансового забезпечення.
52	Соломонові о-ви	+	-	-
53	Таїланд	+	-	З 14.04.2019 громадяни України можуть скористатися можливістю безвізового в'їзду до Таїланду з туристичною метою строком до 30 днів.
54	Тимор-Лешті	+	-	-
55	Того	+	-	-
56	Тонга	+	-	-
57	Тувалу	+	-	-
58	Уганда	-	+	-
59	Шрі-Ланка	+	-	-

Таким чином, на кінець 2020 року громадяни України мали право на безвізовий порядок в'їзду на підставі дипломатичного/службового паспорта до таких країн світу (таблиця, 23):

Таблиця 23. Країни з безвізовим режимом в'їзду для громадян України на підставі дипломатичного/службового паспорта*

Країна	Застосування безвізового порядку в'їзду (за типами проїзних документів)		Строк дозволеного перебування
	пред'явники дипломатичного паспорта	пред'явники службового паспорта	
Австрія	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Азербайджан	+	+	до 90 днів
Албанія	+	+	до 90 днів
Андорра	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів

Антигуа і Барбуда	+	+	до 180 днів з туристичною/діловою метою
Аргентина	+	+	до 90 днів
Барбадос	+	+	до 28 днів
Бельгія	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Білорусь	+	+	до 90 днів протягом 180 днів
Болгарія	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Боснія та Герцеговина	+	+	до 30 днів протягом 2-х місяців від дати першого в'їзду
Бразилія	+	+	до 90 днів
Бруней Даруссалам	+	+	до 14 днів
Вануату	+	+	до 30 днів
Ватикан	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Венесуела	+	+	до 90 днів
В'єтнам	+	+	до 90 днів
Вірменія	+	+	до 90 днів протягом 180 днів
Гаїті	+	+	до 90 днів з туристичною метою
Гватемала	+	+	до 90 днів з туристичною метою
Гондурас	+	+	до 90 днів з туристичною метою
Греція	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Грузія	+	+	до 90 днів протягом 180 днів
Данія	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Домініка (Співдружність)	+	+	до 90 днів протягом 180 днів
Домінікана	+	+	до 90 днів
Еквадор	+	+	до 90 днів (з можливістю продовження строку безвізового

			перебування на новий 90-денний період протягом 1 року з дати першого в'їзду)
Естонія	+	+ (біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Індонезія	+	+	до 30 днів
Іран	+	+	до 30 днів
Ісландія	+	+ (біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Іспанія	+	+ (біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Італія	+	+ (біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Казахстан	+	+	до 90 діб протягом 180 діб з дня першого перетину державного кордону держави в'їзду
Катар	+	-	до 90 днів
Киргизстан	+	+	до 90 діб з дня перетину кордону
Китай (КНР)	+	+	до 90 діб з дня перетину кордону
Китай (САР Гонконг)	+	+	до 14 днів
Кіпр	+	+ (біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Колумбія	+	+	до 90 днів
Корея (Республіка)	+	+	до 90 днів
Коста-Ріка	+	+	до 90 днів
Куба	+	+	до 90 днів
Кувейт	+	+	до 90 днів протягом 6 місяців
Лаос	+	+	до 90 днів

Латвія	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Литва	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Ліхтенштейн	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Люксембург	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Маврикій	+	+	до 90 днів
Південна Македонія	+(біометричний ДП)	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Малайзія	+	+	до 30 днів з туристичною/діловою/приватною метою
Мальта	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Марокко	+	+	до 90 днів
Маршаллові острови	+	+	до 90 днів протягом 180 днів
Мексика	+	-	до 90 днів (ДП); до 180 днів (СП) з туристичною/діловою метою
Мікронезія	+	+	до 30 днів
Молдова	+	+	до 90 днів протягом 180 днів
Монако	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Монголія	+	+	до 90 днів протягом 180 днів
Намібія	+	+	до 90 днів з туристичною метою
Нідерланди	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Нікарагуа	+	+	до 90 днів з туристичною метою
Німеччина	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів

Норвегія	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
ОАЕ	+	+	до 90 днів протягом 180 днів
Палестина	+	+	строк перебування обмежується строком дії віз держав, з території яких було здійснено в'їзд в Палестину
Панама	+	+	до 90 днів
Парагвай	+	+	до 90 днів протягом 6 місяців з дати в'їзду
Перу	+	+	до 90 днів
Польща	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Португалія	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Росія	+	+	до 90 днів протягом 180 днів
Румунія	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Сальвадор	+	+	до 90 днів з туристичною метою
Сан-Марино	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Свазіленд	+	+	до 90 днів з туристичною метою
Сент-Вінсент і Гренадіни	+	+	до 1 місяця
Сент-Кітс і Невіс	+	+	до 90 днів протягом 180 днів
Сербія	+	+	до 90 днів
Сінгапур	+	+	до 90 днів
Словаччина	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Словенія	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Таджикистан	+	+	до 90 днів

Таїланд	+	+	до 90 днів
Туніс	+	+	до 90 днів протягом 180 днів
Туреччина	+	+	до 90 днів протягом 180 днів
Туркменістан	+	+	до 30 днів
Угорщина	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Узбекистан	+	+	до 90 днів протягом 180 днів
Уругвай	+	+	до 90 днів протягом 180 днів з дати першого в'їзду
Фінляндія	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Франція	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Хорватія	+	+	до 90 днів протягом 180 днів
Чехія	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Чилі	+	+	до 90 днів
Чорногорія	+	+	до 90 днів протягом 180 днів з дати першого в'їзду
Швейцарія	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Швеція	+	+(біометричний СП)	до 90 днів протягом 180 днів
Шри-Ланка	+	+	до 30 днів протягом 60 днів
Ямайка	+	+	до 30 днів з метою туризму або культурного обміну
Японія	+	-	до 90 днів

ДП - дипломатичний паспорт, СП - службовий паспорт

Згідно наведеного аналізу поїздок за кордон (таблиці 24 і 25), найбільше громадяни України виїждять за кордон з приватною метою. Питома вага кількості таких поїздок у загальній кількості поїздок за кордон становить не менш як 97%.

Таблиця 24. Аналіз кількості виїздів громадян України за кордон, осіб

Рік	Мета поїздки						Всього
		службова	організов.	приватна	обслуг. персонал	військ. служба	
2017	кількість	97 271	120 887	26 219 255	629 548	114	27 067 075
	частка, %	0,36	0,45	96,87	2,33	0,00	100,00
2018	кількість	97 010	224 420	27 489 462	165 789	0	27 976 681
	частка, %	0,35	0,80	98,26	0,59	0	100,00
2019	кількість	106 111	105 975	28 666 672	465 577	47	29 344 382
	частка, %	0,36	0,36	97,69	1,59	0	100,00
2020	кількість	37 763	33 810	10 946 421	233 412	0	11 251 406
	частка, %	0,34	0,3	97,29	2,07	0	100,00

Через обмеження у пересуванні, пов'язані із всесвітньою пандемією на COVID-19 загальна кількість громадян України, які виїхали за кордон у 2020 році знизилась порівняно з 2019 роком, майже у 3 рази.

Таблиця 25. Статистичні дані про кількість виїздів громадян України за кордон за 2017-2020 роки (осіб)

Код країни	Назва країни	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Усього
36	Австралія	0	2 017	9	6	2 032
40	Австрія	115 790	147 701	278 687	68 175	610 353
31	Азербайджан	27 386	27 287	26 345	4 914	85 932
8	Албанія	5 405	7 349	7 667	12 055	32 476
12	Алжир	328	272	253	1 531	2 384
660	Ангілья	19	21	0	25	65
24	Ангола	0	0	0	1	1
32	Аргентина	0	0	0	2	2
4	Афганістан	18	2	12	15	47
50	Бангладеш	68	8	36	76	188
84	Беліз	10	8	37	0	55
56	Бельгія	21 031	29 304	44 240	6 016	100 591
112	Білорусь	1 245 015	1 429 594	1 253 767	496 514	4 424 890
100	Болгарія	61 745	81 569	105 286	42 037	290 637
70	Боснія і Герцеговина	0	0	5	57	62
76	Бразилія	7	0	3	3	13
704	В'єтнам	0	90	1	252	343
548	Вануату	0	0	12	0	12
826	Великобританія	64 053	71 575	92 413	43 500	271 541
51	Вірменія	15 469	18 630	27 882	11 083	73 064
288	Гана	0	0	0	6	6

320	Гватемала	0	77	0	5	82
324	Гвінея	0	0	1	1	2
292	Гібралтар	0	0	1	0	1
344	Гонконг	0	0	1	0	1
300	Греція	106 633	136 391	199 762	26 596	469 382
268	Грузія	117 793	125 923	154 751	33 611	432 078
208	Данія	6 386	38 559	71 422	24 015	140 382
262	Джибуті	5	0	0	13	18
212	Домініка	0	0	0	1 955	1 955
214	Домініканська Республіка	0	338	920	14 513	15 771
233	Естонія	14 569	25 358	50 834	14 154	104 915
230	Ефіопія	0	146	0	3 311	3 457
818	Єгипет	735 094	1 133 056	1 540 969	729 238	4 138 357
887	Ємен	11	9	35	23	78
400	Йорданія	8 517	8 397	6 972	1 130	25 016
376	Ізраїль	155 866	156 521	151 786	41 076	505 249
356	Індія	637	4 947	8 370	3 583	17 537
360	Індонезія	30	29	44	32	135
368	Ірак	20	710	662	660	2 052
364	Іран	6 337	5 715	4 378	149	16 579
372	Ірландія	31	38	4 470	3 118	7 657
352	Ісландія	350	3	391	9	753
724	Іспанія	113 590	165 999	267 754	53 559	600 902
380	Італія	175 686	311 165	392 934	59 786	939 571
398	Казахстан	39 147	41 030	31 787	9 706	121 670
120	Камерун	0	0	0	68	68
124	Канада	7	5 488	9 904	2 559	17 958
634	Катар	14 263	45 207	61 830	19 822	141 122
404	Кенія	67	0	28	37	132
417	Киргизстан	7	1	3	27	38
156	Китай	23 323	23 857	43 304	4 360	94 844
196	Кіпр	58 526	83 687	96 548	14 721	253 482
174	Комори	0	0	24	52	76
410	Корея Південна	53	40	35	114	242
408	Корея Північна (КНДР)	0	0	13	0	13
188	Коста-Ріка	0	0	5	35	40
192	Куба	0	0	927	1 633	2 560
414	Кувейт	0	0	0	10	10
428	Латвія	54 926	78 791	102 063	19 591	255 371
426	Лесото	0	0	0	1	1
440	Литва	54 899	64 094	83 354	33 188	235 535
430	Ліберія	0	0	0	43	43

422	Ліван	5 825	5 541	4 754	1 525	17 645
434	Лівія	64	89	112	188	453
442	Люксембург	28	4	166	25	223
478	Мавританія	2	1	56	42	101
807	Македонія	29	655	95	182	961
458	Малайзія	0	0	0	20	20
466	Малі	7	0	0	91	98
462	Мальдіви	0	8	0	907	915
470	Мальта	805	2 564	8 908	551	12 828
504	Марокко	265	580	278	576	1 699
584	Маршаллові о-ви	0	0	0	35	35
484	Мексика	26	47	8	1	82
498	Молдова	1 702 423	1 667 981	1 484 916	328 785	5 184 105
104	М'янма (Бірма)	0	0	5	23	28
524	Непал	36	0	0		36
566	Нігерія	32	0	110	16	158
528	Нідерланди	114 650	80 104	70 546	41 546	306 846
276	Німеччина	346 157	534 323	702 485	222 172	1 805 137
554	Нова Зеландія	0	0	1	0	1
578	Норвегія	7	2	1 255	2 346	3 610
784	ОАЕ	166 812	184 578	221 057	99 578	672 025
512	Оман	4	3	0	115	122
184	Острови Кука	0	0	0	25	25
586	Пакистан	28	14	2	56	100
585	Палау	0	0	0	81	81
275	Палестина	1	1	1	8	11
591	Панама	0	0	4	6	10
710	ПАР	15	38	1	39	93
612	Піткern	7	0	0	0	7
604	Перу	0	2	0	1	3
616	Польща	10 410 307	10 005 783	9 885 607	3 962 053	34 263 750
620	Португалія	992	8 675	282 962	4 401	297 030
178	Республіка Конго	0	0	0	2	2
643	Росія	4 450 684	4 192 339	3 945 290	1 039 949	13 628 262
646	Руанда	0	0	514	0	514
642	Румунія	1 052 276	1 242 097	1 207 863	626 363	4 128 599
682	Саудівська Аравія	80	152	303	41	576
686	Сенегал	21	0	36	11	68
659	Сент-Кітс і Невіс	0	0	3	0	3
662	Сент-Люсія	0	0	0	910	910
688	Сербія	2 094	2 304	4 914	2 353	11 665
760	Сирія	16	1	61	32	110

702	Сінгапур	14	19	19	20	72
703	Словаччина	854 660	917 728	1 043 260	336 456	3 152 104
705	Словенія	4 887	3 472	14	57	8 430
729	Судан	21	0	0	2	23
840	США	32 723	33 113	31 706	8 211	105 753
694	Сьєрра-Леоне	0	0	0	3	3
762	Таджикистан	10	9	0	58	77
158	Тайвань	0	4	0	0	4
764	Таїланд	17 783	19 191	29 789	10 451	77 214
834	Танзанія	406	0	30	4 263	4 699
768	Того	0	0	4	46	50
788	Туніс	19 981	14 947	29 365	579	64 872
792	Туреччина	1 209 478	1 214 772	1 469 957	965 457	4 859 664
795	Туркменістан	129	236	1	189	555
800	Уганда	0	28	22	38	88
348	Угорщина	3 118 785	3 219 306	3 369 867	1 635 810	11 343 768
860	Узбекистан	61	34	17	671	783
234	Фарерські о-ви	0	0	0	2	2
608	Філіппіни	65	25	372	134	596
246	Фінляндія	14 146	15 387	16 588	9 757	55 878
238	Фолклендські острови	0	0	3	0	3
250	Франція	106 906	116 976	132 400	23 705	379 987
191	Хорватія	5 610	6 465	10 173	16 262	38 510
203	Чехія	73 638	88 554	122 168	54 291	338 651
152	Чілі	0	43	1	0	44
499	Чорногорія	40 445	35 512	35 666	22 966	134 589
756	Швейцарія	36 596	45 938	52 348	13 758	148 640
752	Швеція	24 215	31 145	50 878	8 614	114 852
144	Шрі-Ланка	9 706	16 905	5 973	1 779	34 363
392	Японія	0	0	26	0	26
	Усього	27 067 075	27 978 698	29 345 897	11 251 406	95 643 076

Інформація Держприкордонслужби про кількість виїздів громадян України за кордон (таблиця 25), свідчить, що найбільшу кількість виїздів за кордон громадяни України здійснювали до Республіки Польща - 34 263 750 разів або 35,8% усіх виїздів, Росії - 13 628 262 або 14,2%, Угорщини - 11 343 768 або 11,9% та Молдови - 5 184 105 або 5,4%.

Згідно даних МЗС (таблиця 26), статус перебування громадян України за кордоном мав наступний вигляд.

Таблиця 26. Інформація щодо статусу перебування громадян України за кордоном у 2017-2020 роках

Статус громадян України, які перебувають за кордоном	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Легальний	5,2 млн осіб	4,1 млн осіб	5,9 млн осіб	5,4 млн. осіб
Нелегальний	1,6 млн осіб	2 млн осіб	642,2 тис. осіб	655 тис. осіб

У разі втрати або викрадення під час перебування за межами України паспорта громадянином України для виїзду за кордон, посольство або консульська установа України оформлюють та видають йому посвідчення особи на повернення в Україну.

Посвідчення особи на повернення в Україну є документом, що посвідчує особу, підтверджує громадянство України (крім випадків, передбачених законами), дає право на в'їзд в Україну, оформляється і видається закордонними дипломатичними установами України.

За інформацією МЗС кількість оформлених посвідчень особи на повернення в Україну була такою:

- 2017 рік – 25 034, з яких понад 1 тисячу оформили ЗДУ на Росії – 5 452, в Італії – 3 853, Польщі – 3 023, Німеччині – 1 842, Чехії – 1 683, та Франції – 1 557;

- 2018 рік – 24 921, з яких понад 1 тисячу оформили ЗДУ на Росії – 5 200, в Італії – 4 226, Польщі – 3 703, Чехії – 1 860, Німеччині – 1 598, Франції – 1 059;

- 2019 рік – 25 408, з яких понад 1 тисячу оформили ЗДУ в Італії – 4 538, на Росії – 4 428, в Польщі – 4 222, Чехії – 2 220, Німеччині – 1 626, Іспанії – 1 250;

- 2020 рік – 14 655, з яких понад 1 тисячу оформили ЗДУ в Польщі – 3 360, Італії – 1 671, Чехії – 1 196 і на Росії – 2 118.

За інформацією Держприкордонслужби, кількість в'їздів громадян України з-за кордону за 2017-2020 роки (таблиця 27) була меншою за кількість виїздів на 8 790 400, з яких найбільша різниця була за 2017 рік -5 026 380. Проте за 2020 рік, кількість в'їздів громадян України перевищила кількість виїздів на 94 352.

Таблиця 27. Інформація про кількість в'їздів громадян України з-за кордону за 2017-2020 роки (осіб)

№ з/п	Назва країни	2017	2018	2019	2020	Разом
1	2	3	4	5	6	7
1	Австрія	95 312	119 330	223 600	60 726	498 968
2	Азербайджан	26 474	26 473	24 388	5 408	82 743
3	Албанія	5 670	8 189	7 637	12 506	34 002
4	Алжир	55	0	5	234	294
5	Афганістан	9	0	0	0	9

6	Аргентина	0	0	0	2	2
7	Бангладеш	0	4	0	0	4
8	Беліз	0	25	0	0	25
9	Бельгія	21 135	29 338	43 364	8 607	102 444
10	Білорусь	1 383 725	1 488 229	1 215 930	496 359	4 584 243
11	Болгарія	42 676	72 242	94 422	40 424	249 764
12	Боснія і Герцеговина	0	0	0	33	33
13	Бразилія	6		0	2	8
14	В'єтнам	0	8	0	0	8
15	Великобританія	62 818	70 877	94 535	41 589	269 819
16	Вірменія	15 526	17 361	29 096	11 203	73 186
17	Гана	0	0	0	5	5
18	Гватемала	0	133	0	0	133
19	Гвінея	0	0	0	1	1
20	Греція	106 453	121 877	190 307	30 145	448 782
21	Грузія	109 754	113 101	138 599	30 150	391 604
22	Данія	6 086	38 583	71 355	21 781	137 805
23	Домініканська Республіка	0	21	11 677	12 666	24 364
24	Естонія	14 692	24 978	50 398	13 978	104 046
25	Ефіопія	0	0	0	85	85
26	Єгипет	649 979	1 043 914	1 319 547	671 934	3 685 374
27	Ємен	11	0	16	0	27
28	Йорданія	7 549	7 225	7 110	1 009	22 893
29	Ізраїль	128 037	133 826	128 400	38 932	429 195
30	Індія	2 157	4 316	8 501	4 021	18 995
31	Індонезія	18	0	0	0	18
32	Ірак	0	656	458	429	1 543
33	Іран	5 987	5 100	4 375	84	15 546
34	Ірландія	0	7	4 563	2 475	7 045
35	Ісландія	300	11	0	18	329
36	Іспанія	109 565	164 494	253 044	60 338	587 441
37	Італія	173 956	313 838	348 378	70 518	906 690
38	Казахстан	47 108	42 293	32 939	9 449	131 789
39	Камерун	0	0	0	1	1
40	Канада	0	5 032	9 267	2 780	17 079
41	Катар	11 118	43 138	59 131	22 968	136 355
42	Кенія	55	0	0	0	55
43	Киргизстан	0	0	0	4	4
44	Китай	21 591	20 296	42 272	4 605	88 764
45	Кіпр	60 595	84 227	94 088	18 005	256 915
46	Комори	0	0	22	0	22
47	Корея Південна	0	0	0	36	36
48	Куба	0	0	964	1 553	2 517
49	Кувейт	0	0	0	1	1
50	Латвія	55 000	74 091	98 927	17 426	245 444
51	Литва	50 226	48 518	64 546	24 290	187 580
52	Ліберія	0	0	0	34	34
53	Ліван	5 213	5 365	4 385	1 718	16 681
54	Лівія	0	13	0	92	105
55	Люксембург	13	10	222	0	245
56	Мавританія	0	0	96	51	147

57	Македонія	48	22	14	177	261
58	Малі	0	0	0	9	9
59	Мальдіви	0	10	0	59	69
60	Мальта	783	2 059	8 620	449	11 911
61	Марокко	135	29	80	211	455
62	Молдова	1 713 361	1 647 140	1 452 510	337 692	5 150 703
63	Невідомо	0	0	0	182	182
64	Нігерія	0	0	0	9	9
65	Нідерланди	112 286	78 125	69 706	44 000	304 117
66	Німеччина	344 255	503 243	651 866	227 562	1 726 926
67	Норвегія	0	1	1 272	1 899	3 172
68	ОАЕ	160 353	181 886	215 136	102 250	659 625
69	Оман	0	0	0	70	70
70	Пакистан	5	0	0	0	5
71	Палестина	0	0	0	7	7
72	ПАР	8	10	1	12	31
73	Польща	7 963 853	9 863 211	9 824 534	3 958 856	31 610 454
74	Португалія	686	8 805	22 321	6 265	38 077
75	Росія	2 221 316	1 941 893	4 153 524	1 403 602	9 720 335
76	Руанда	0	0	221	0	221
77	Румунія	986 751	1 184 866	1 213 879	476 336	3 861 832
78	Саудівська Аравія	0	49	59	8	116
79	Сент-Кітс і Невіс	0	0	3	0	3
80	Сербія	536	221	3 474	2 762	6 993
81	Сирія	20	0	0	13	33
82	Сінгапур	2	0	0	0	2
83	Словаччина	922 687	954 806	1 128 491	354 686	3 360 670
84	Словенія	4 348	3 589	0	2	7 939
85	Судан	0	0	0	1	1
86	США	31 147	32 863	29 290	8 550	101 850
87	Сьєрра-Леоне	0	0	0	3	3
88	Таджикистан	0	0	0	3	3
89	Тайвань (КНР)	0	3	0	0	3
90	Таїланд	16 537	19 363	30 818	13 283	80 001
91	Танзанія	406	0	28	2 762	3 196
92	Того	0	0	2	39	41
93	Туніс	19 430	13 689	19 766	276	53 161
94	Туреччина	927 739	937 509	1 142 091	859 291	3 866 630
95	Туркменистан	44	42	0	163	249
96	Уганда	0	39	22	0	61
97	Угорщина	3 098 414	3 201 250	3 380 088	1 653 754	11 333 506
98	Узбекистан	0	0	0	625	625
99	Фарерські о-ви	0	0	0	2	2
100	Філіппіни	59	85	325	0	469
101	Фінляндія	13 584	13 911	15 801	7 105	50 401
102	Франція	105 523	110 049	128 916	27 131	371 619
103	Хорватія	5 490	6 066	9 808	13 379	34 743
104	Чехія	69 118	87 291	109 069	55 272	320 750
105	Чорногорія	33 008	27 477	31 420	19 679	111 584
106	Швейцарія	36 601	46 360	49 952	15 147	148 060
107	Швеція	24 215	30 496	53 186	10 559	118 456
108	Шрі-Ланка	9 078	13 300	6 469	2 941	31 788
	ВСЬОГО	22 040 695	25 036 897	28 429 326	11 345 758	86 852 676

Всього, за 2017-2020 роки громадяни України перетнули державний кордон на в'їзд 86 852 676 разів, з яких найбільше з Польщі - 31 610 454 або 36,4% від усіх в'їздів, з Угорщини - 11 333 506 або 13%, з Росії - 9 720 335 разів або 11,2%, Молдова - 5 150 703 разів або 5,9%.

Кількість громадян України, які перебуваючи закордоном стають на консульський облік з кожним роком практично не змінюється, незважаючи на зміни кількості виїздів за кордон (таблиця 28).

Так, у 2017 році на консульському обліку у ЗДУ перебувало 445 363 громадян України, у 2018 році – 438 430, у 2019 – 215 448 та у 2020 році – 427 373.

Таблиця 28. Інформація щодо кількості громадян України, які перебували на консульському обліку ЗДУ у 2017-2020 роках

Країна	Кількість громадян України, які станом на останній календарний день року перебували на консульському (постійному та тимчасовому) обліку ЗДУ			
	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Австралія	1 745	1 580	1 635	1601
Австрія	1 864	2 067	1 704	1770
Азербайджан	115	150	245	243
Алжир	184	226	158	197
Ангола	25	22	12	0
Аргентина	920	1 144	1 174	1299
Бельгія	1 903	2 005	2 018	2168
Білорусь	14 003	14 884	7 872	14010
Болгарія	3 141	2 982	5 256	2913
Бразилія	94	127	65	146
В'єтнам	0	179	131	689
Вірменія	474	804	406	240
Греція	3 111	2 255	2003	2144
Грузія	383	414	694	395
Данія	2697	3098	3408	3602
Естонія	4499	4679	4774	4747
Ефіопія	23	19	17	15
Єгипет	96	100	112	90
Йорданія	765	869	682	310
Ізраїль	14170	14074	13519	13872
Індія	146	172	204	351
Індонезія	6	4	4	2

Ірак	18	18	19	502
Іран	375	499	324	17
Ірландія	254	268	169	237
Іспанія	12226	10874	4567	10137
Італія	11893	12558	2600	13702
Казахстан	1420	1175	1171	1251
Канада	4587	5103	923	5272
Катар	82	120	79	47
Кенія	93	101	93	95
Киргизстан	104	205	134	232
Китай	501	109	133	594
Кіпр	143	311	498	232
Корея (РК)	234	196	233	231
Куба	364	387	369	379
Кувейт	222	223	172	223
Латвія	2204	2218	2241	1969
Литва	3303	3173	3350	3241
Ліван	3486	2003	1014	1727
Північна Македонія	58	79	74	97
Малайзія	82	94	98	107
Марокко	662	798	667	957
Мексика	262	288	283	305
Молдова	80023	77028	47162	69798
Нігерія	136	137	101	45
Нідерланди	1020	1267	1869	2176
Німеччина	105245	102481	17968	101 582
Норвегія	295	337	341	378
ОАЕ	359	704	329	1359
Пакистан	31	35	39	47
Перу	212	227	210	201
ПАР	155	151	167	241
Польща	20759	31553	20996	28040
Португалія	2216	1623	1464	1130
Росія	34297	29148	11540	20705
Румунія	246	259	327	354
Саудівська Аравія	51	38	87	110

Сенегал	34	34	33	30
Сербія	284	381	306	270
Сирія	-	-	-	324
Сінгапур	358	361	254	6418
Словаччина	2738	3276	5048	354
Словенія	516	607	651	777
Сполучене Королівство	1062	1260	-	1564
США	57515	54999	7947	49260
Таджикистан	22	25	19	10
Таїланд	15	24	47	48
Туніс	433	451	287	503
Туреччина	210	1080	138	734
Туркменістан	142	184	126	203
Угорщина	5707	6125	2366	6378
Узбекистан	1148	1187	1178	1125
Фінляндія	1771	2011	2048	2450
Франція	3285	2002	1785	2548
Хорватія	206	222	201	199
Чехія	29783	24571	22461	33260
Чорногорія	116	139	273	63
Швейцарія	837	883	756	486
Швеція	828	640	720	837
Японія	371	426	900	1008
РАЗОМ	445 363	438 530	215 448	427 373

Підсумовуючи наведене, можна зробити висновок, що громадяни України останнім часом для виїзду за кордон все більше орієнтуються на країни ЄС. Натомість відвідування країн СНД поступово втрачає актуальність.

3.4. Еміграція

Органами ДМС у 2020 році оформлено громадянам України дозволів на виїзд за кордон на постійне місце проживання, із них дорослим (за винятком пенсіонерів) – 2154 дозволів, дітям – 645 дозволів та пенсіонерам – 730 дозволів. У 2020 році повернулось в Україну 1 519 громадян, із них дорослих (за винятком пенсіонерів) – 1 176 осіб, дітей – 113 особи та пенсіонерів – 230 осіб (таблиця 29).

Найбільше дозволів на постійне місце проживання у 2020 році громадяни України оформляли для виїзду до США – 908, Німеччини – 428, Російської

Федерацію – 509, Литви – 646, , Чехії – 241, Польщі – 210, Угорщини – 204 та Білорусі – 169 дозволів.

Найбільше громадян України повернулося з США – 299 осіб, Росії – 228 особи, Ізраїлю – 259 осіб, Німеччини – 81 особа, Молдови – 142 особи, Казахстану – 71 особа та Білорусі – 63 особи. Тобто, напрямки повернення громадян України на батьківщину в 2020 році залишились такими ж, як і були у 2019 році.

Таблиця 29. Інформація про видачу документів на виїзд громадян України за кордон на постійне місце проживання та повернення в Україну у 2020 році (осіб)

Назва країни	Оформлено документів для виїзду громадян України за кордон на постійне проживання			Повернулось в Україну		
	Дорослі (за винятком пенсіонерів)	Діти	Пенсіонери	Дорослі (за винятком пенсіонерів)	Діти	Пенсіонери
УСЬОГО	2 514	645	730	1 176	113	230
Австралія	2	0	0	2	0	0
Австрія	52	5	3	0	0	0
Азербайджан	0	0	3	0	0	0
Аргентина	0	5	0	0	0	0
Бельгія	1	0	0	0	0	0
Андорра	0	0	0	3	0	0
Білорусь	77	27	59	52	4	7
Болгарія	13	2	1	7	0	1
Велика Британія	3	2	0	5	0	0
Вірменія	0	0	0	1	0	0
Греція	0	0	0	3	0	0
Грузія	0	0	1	1	1	0
Данія	1	0	0	0	0	0
Естонія	7	1	1	6	0	1
Ізраїль	8	1	7	199	25	29
Ірландія	1	1	0	0	0	0
Ісландія	1	0	1	0	0	0
Іспанія	30	0	1	35	0	2
Італія	21	26	1	20	0	1

Йорданія	0	0	0	0	0	0
Казахстан	67	7	11	55	6	10
Канада	6	23	4	12	0	1
Киргизстан	1	0	0	0	0	0
Кіпр	14	1	2	1	0	0
Куба	0	0	0	1	0	0
Латвія	31	1	3	2	0	2
Лесото	0	0	0	1	0	0
Литва	635	7	4	87	0	3
Ліберія	3	0	0	0	0	0
Ліван	0	0	0	1	1	0
Ліхтенштейн	0	0	0	1	0	0
Люксембург	1	0	0	0	0	0
Мальта	1	0	0	0	0	0
Молдова Республіка	46	20	14	134	0	8
Монако	2	0	0	0	0	0
Нідерланди	9	1	0	1	0	0
Німеччина	336	64	28	65	2	14
Нова Зеландія	1	0	0	0	0	0
Норвегія	1	0	0	1	0	0
Об'єднані Арабські Емірати	8	1	0	1	0	0
Пакистан	1	0	0	1	0	0
Піткерт	1	0	1	0	0	0
Польща	191	17	2	52	1	4
Португалія	2	1	0	3	0	0
Російська Федерація	149	23	337	174	3	51
Румунія	1	0	1	0	0	0
Сербія	2	0	1	0	0	0
Руанда	0	0	0	2	0	0
Сирійська Арабська Республіка	0	0	0	1	0	0
Словаччина	45	5	2	13	2	1

Словенія	2	0	0	0	0	0
США	462	384	62	182	61	56
С'єрра-Леоне	0	0	0	3	0	0
Таджикистан	1	0	0	0	0	0
Тувалу	1	0	0	0	0	0
Туреччина	5	4	0	3	4	0
Туркменістан	0	0	0	0	0	1
Угорщина	29	3	172	11	0	31
Узбекистан	2	0	0	2	0	0
Фінляндія	1	0	0	0	0	0
Франція	5	3	0	1	0	0
Хорватія	0	0	0	1	0	0
Чехія	223	10	8	29	2	7
Чілі	1	0	0	0	0	0
Чорногорія	1	0	0	0	0	0
Швейцарія	7	0	0	0	0	0
Швеція	2	0	0	1	1	0
Японія	1	0	0	0	0	0

Слід зауважити, що значна кількість випадків виїзду громадян України за кордон на постійне місце проживання здійснюється без офіційних звернень до органів влади.

При цьому, в Україні діє принцип єдиного громадянства, який встановлено статтею 4 Конституції України та статтею 2 Закону України «Про громадянство України», згідно якої якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України.

Згідно з Указами Президента України у 2020 році громадянство України припинено 19 особам, з них 17 – дорослі та 2 - діти.

Динаміка оформлення громадянами України документів для виїзду за кордон за 2017-2020 роки свідчить про відсутність різких коливань в цьому напрямку, як за оформленими документами на виїзд, так і за оформленням повернення в Україну (таблиця 30), за виключенням 2020 року, зумовленого всесвітньою пандемією на COVID-19.

Таблиця 30. Інформація про оформлення документів для виїзду громадян України за кордон на постійне місце проживання та повернення в Україну

Рік	Кількість документів, оформлених громадянами України для виїзду за кордон на постійне місце проживання				Повернулось в Україну			
	Дорослі (за винятком пенсіонерів)	Діти	Пенсіонери	Усього за рік	Дорослі (за винятком пенсіонерів)	Діти	Пенсіонери	Усього за рік
2017	5 148	1 865	2 178	9 191	1 349	130	392	1 871
2018	4 866	1 996	1 687	8 549	1 190	97	346	1 633
2019	6 887	2 769	1 655	11 311	1 514	123	359	1 996
2020	2 514	645	730	3 889	1 176	113	230	1 519
Усього	19 415	7 275	6 250	32 940	5 229	463	1 327	7 019

Відповідно до статті 18 Закону України «Про громадянство України» громадянин України, який відповідно до чинного законодавства України є таким, що постійно проживає за кордоном, може вийти з громадянства України за його клопотанням. Протягом 2020 року до закордонних дипломатичних установ України (ЗДУ) було подано 2 682 клопотання про вихід з громадянства України. Більш детально цю інформацію за країнами перебування ЗДУ, до яких подавались ці клопотання, наведено у таблиці 31.

Таблиця 31. Країни, в яких у 2020 році подавались клопотання про вихід з громадянства України

Країна	Кількість клопотань	Країна	Кількість клопотань
Австралія	1	Нідерланди	120
Австрія	199	Німеччина	1982
Азербайджан	2	Норвегія	1
Болгарія	1	Польща	6
Велика Британія	1	РФ	196
Естонія	14	Сербія	3
Ізраїль	38	Сінгапур	4
Іспанія	6	Словенія	16
Італія	6	США	9
Казахстан	9	Фінляндія	4
Канада	4	Франція	1
КНР	1	Хорватія	1
Корея	3	Чехія	7
Латвія	17	Швейцарія	1
Литва	23	Японія	4

Інформація щодо чисельності громадян України, які були рекомендовані Міністерством освіти і науки для здобуття освіти за кордоном відповідно до міжнародних договорів у сфері освіти за 2017-2020 роки, наведена у таблиці 32.

Таблиця 32. Кількість громадян України, рекомендовані для здобуття освіти за кордоном осіб

Підстава (назва міжнародного договору)	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Угода між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти Китайської Народної Республіки про співробітництво в галузі освіти від 05.12.2017	56	76	60	45
Програма освітнього обміну між Міністерством освіти і науки України та Міністерством людських ресурсів Угорщини на 2016-2018 роки	55	67	36	60
Програма співробітництва між Міністерством освіти Словачької Республіки та Міністерством освіти і науки України в галузі освіти на 2005-2008 роки (термін дії продовжено до підписання нового документа)	8	32	28	10
Протокол про співробітництво та обмін між Міністерством освіти та науки Республіки Болгарія та Міністерством освіти та науки України	5	5	5	6
Угода між Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України та Міністерством освіти, молоді та спорту Чеської Республіки про співробітництво в галузі освіти і науки від 19.12.2011	4	4	4	8
Угода між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти і науки України Республіки Казахстан про співробітництво в галузі освіти і науки, вчиненої в м. Києві 14 вересня 2010 р.	2	6	2	2

3.5. Іноземці та особи без громадянства

За інформацією Держприкордонслужби, результатами аналізу статистичних показників за останні 5 років спостерігалась тенденція щодо поступового зростання пасажирського потоку. Проте у зв'язку з пандемією коронавірусу та карантинними обмеженнями спрямованими на боротьбу з його розповсюдженням, у 2020 році відбулось суттєве зменшення його інтенсивності.

Протягом останніх 5 років через кордон встановленим порядком пропущено 422,42 млн осіб.

Найбільшу інтенсивність пасажирського трафіку протягом останніх 5 років зафіксовано на кордоні з Польщею (97,35 млн осіб), Молдовою (49,76 млн осіб) та каналах

повітряного сполучення (16,2 млн осіб).

Слід зазначити, що відбулось значне зростання кількості пасажирів у пунктах пропуску для повітряного сполучення, зокрема у 2019 році пропущено майже у 2 рази більше подорожуючих, ніж у 2016 році (2019 р. – 20,6 млн осіб, 2016 р. – 10,41 млн).

Найменшу кількість оформлених пасажирів зафіксовано в пунктах пропуску через державний кордон (ППр) для морського сполучення – 1,81 млн осіб.

Незважаючи на складну оперативну обстановку через пункти пропуску на кордоні з РФ пропущено 47,23 млн осіб (11,2% від загальної кількості подорожуючих, з них частка громадян України становила 71,2% – 33,63 млн осіб).

До основних факторів, які впливали на пасажиропотік у 2020 році слід віднести:

обмеження перетинання державного кордону (закриття ППр та скасування окремих напрямків сполучення) та подальше поступове послаблення карантинних заходів з недопущення розповсюдження COVID-19 у світі та Україні, а також на її тимчасово окупованих територіях;

захворювання персоналу ДПСУ на COVID-19;

введення суміжними країнами додаткових заходів контролю у зв'язку з карантинними обмеженнями;

тимчасові припинення функціонування пунктів пропуску через надходження інформації про замінування (отримувалась анонімна інформація про замінування інфраструктури аеропортів та залізничних вокзалів у м. Київ, Одеса та Харків (інформація не підтвердилась));

порушення порядку функціонування КПВВ.

Запроваджені в Україні обмеження призвели до зменшення у 3 рази обсягу загального пасажиропотоку (2020 р. – 33,04 млн осіб, з них на в'їзд – 16,5 млн, на виїзд – 16,54 млн; 2019 р. – 102,32 млн, з них на в'їзд – 51,12 млн, на виїзд – 51,2 млн).

При цьому у 2020 році пропущено 26,13 млн громадян України (2019 р. – 74,96 млн), з них в Україну 13,1 млн (2019 р. – 37,39 млн), з України – 13,03 млн (2019 р. – 37,57 млн).

Найбільше громадян України виїхало до Польщі – 3,96 млн осіб, Угорщини – 1,63 млн, РФ – 1,04 млн, Туреччини – 0,97 млн, Єгипту – 0,73 млн.

Найбільші зміни в динаміці прикордонного руху відбулись у період введення повного карантину в Україні (березень – травень), де у порівнянні з 2019 роком кількість пропущених осіб зменшилась у 5 раз (2020 р. – 4,82 млн осіб, 2019 р. – 23,79 млн).

Протягом 2020 року пропущено 6,9 млн іноземних громадян, що у 3,9 рази менше ніж у попередньому році (2019 р. – 27,36 млн), з них в Україну 3,39 млн (2019 р. – 13,73 млн), з України – 3,51 млн (2019 р. – 13,63 млн).

Найбільшу категорію іноземців, що відїхали в Україну склали громадяни Молдови – 0,93 млн осіб, Білорусі – 0,46 млн, РФ – 0,39 млн, Польщі – 0,27 млн, Румунії – 0,23 млн.

Відбулось зменшення кількості пропущених осіб:

▪ на кордоні з країнами:

Євросоюзу – у 2,6 рази (2020 р. – 14,25 млн; 2019 р. – 36,77 млн);

При цьому громадяни України становили 87,2% (12,43 млн осіб), з них пропущено в Україну – 6,19 млн осіб, з України – 6,24 млн.

пострадянського простору – у 3,9 раза (2020 р. – 7,16 млн, 2019 р. – 28,04 млн).

▪ на каналах:

повітряного сполучення – у 2,6 раза (2020 р. – 7,7 млн осіб, 2019 р. – 20,6 млн);

морського сполучення – на 8,4% (2020 р. – 0,36 млн осіб, 2019 р. – 0,39 млн).

За інформацією МЗС станом на 31 грудня 2020 року громадяни наступних іноземних країн світу мали безвізовий порядок в'їзду в Україну (таблиця 33):

Таблиця 33. Перелік країн світу, громадяни яких станом на 31.12.2020 мали право безвізового порядку в'їзду в Україну

Держава громадянства іноземця	Режим в'їзду в Україну (за типами проїзних документів)		
	пред'явники звичайного паспорта	пред'явники дипломатичного паспорта	пред'явники службового / офіційного паспорта
Австралія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Австрія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Азербайджан	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Албанія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Алжир	візовий		
Ангола	візовий		
Андорра	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Антигуа і Барбуда	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Аргентина	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Афганістан	візовий		
Багамські острови	візовий, у т.ч. e-Віза		
Бангладеш	візовий		
Барбадос	візовий, у т.ч. e-Віза		
Бахрейн	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Беліз	візовий, у т.ч. e-Віза		
Бельгія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Бенін	візовий		
Білорусь	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Болгарія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Болівія	візовий, у т.ч. e-Віза		
Боснія та Герцеговина	безвізовий до 30 днів протягом 60 днів		
Ботсвана	візовий		
Бразилія	безвізовий до 90 днів		
Бруней Даруссалам	безвізовий до 30 днів		
Буркіна-Фасо	візовий		
Бурунді	візовий		
Бутан	візовий, у т.ч. e-Віза		

Вануату	візовий, у т.ч. е-Віза		
Ватикан	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Венесуела	візовий	безвізовий до 90 днів	
В'єтнам	візовий	безвізовий до 90 днів	
Вірменія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Габон	візовий		
Гаїті	візовий, у т.ч. е-Віза		
Гайана	візовий		
Гамбія	візовий		
Гана	візовий		
Гватемала	візовий, у т.ч. е-Віза		
Гвінея	візовий		
Гвінея-Бісау	візовий		
Гондурас	візовий, у т.ч. е-Віза		
Гонконг (САР), КНР	безвізовий до 14 днів		
Гренада	візовий, у т.ч. е-Віза		
Греція	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Грузія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів (у т.ч. для біометричних)		
Данія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Джибуті	візовий		
Домініка	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Домінікана	візовий, у т.ч. е-Віза	безвізовий до 90 днів	
Еквадор	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Екваторіальна Гвінея	візовий		
Еритрея	візовий		
Естонія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Ефіопія	візовий		
Єгипет	візовий	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Ємен	візовий		
Замбія	візовий		
Зімбабве	візовий		
Ізраїль	безвізовий до 90 днів		
Індія	візовий, у т.ч. е-Віза	безвізовий до 90 днів	візовий, у т.ч. е-Віза
Індонезія	візовий, у т.ч. е-Віза	безвізовий до 30 днів	
Іран	візовий	безвізовий до 30 днів	
Ірландія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Ісландія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Іспанія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Італія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Йорданія	візовий		
Кабо-Верде	візовий		

Казахстан	безвізовий до 90 діб протягом 180 діб з дня першого перетину державного кордону	
Камбоджа	візовий, у т.ч. е-Віза	
Камерун	візовий	
Канада	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Катар	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	безвізовий до 90 днів з дати в'їзду
Кенія	візовий	
Киргизія	безвізовий до 90 діб з дня перетину кордону	
КНР	візовий, у т.ч. е-Віза (положеннями Указу Президента України від 28.07.2020 № 295/2020 з 01.08.2020 до 31.01.2021 тимчасово скасовано вимоги для туристичних поїздок громадян КНР в Україну терміном до 30 днів протягом 180 днів)	безвізовий до 90 діб з дня перетину кордону
Кіпр	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Кірібаті	візовий, у т.ч. е-Віза	
КНДР	візовий	
Колумбія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	безвізовий до 90 днів
Конго (ДРК)	візовий	
Конго (Республіка Конго)	візовий	
Південна Корея	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	безвізовий до 90 днів
Коста-Рика	візовий, у т.ч. е-Віза	
Кот-д'Івуар	візовий	
Куба	візовий	безвізовий до 90 днів
Кувейт	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	безвізовий до 90 днів протягом 6 місяців
Лаос	візовий, у т.ч. е-Віза	безвізовий до 90 днів
Латвія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Литва	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Ліберія	візовий	
Ліван	візовий	
Лівія	візовий	
Лесото	візовий	
Ліхтенштейн	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Люксембург	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Маврикій	візовий, у т.ч. е-Віза	
Мавританія	візовий	
Мадагаскар	візовий	

Північна Македонія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів (виключно для поїздок на підставі біометричних проїзних)		
Малайзія	візовий, у т.ч. e-Віза		
Малаві	візовий		
Малі	візовий		
Мальдіви	візовий, у т.ч. e-Віза		
Мальта	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Марокко	візовий	безвізовий до 90 днів	
Маршаллові острови	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Мексика	візовий, у т.ч. e-Віза	безвізовий до 90 днів	візовий, у т.ч. e-Віза
Мікронезія	візовий, у т.ч. e-Віза		
Мозамбік	візовий		
Молдова	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Монако	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Монголія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів (для поїздок зі службовою, туристичною, приватною метою з наданням підтверджуючих документів)		
М'янма	візовий, у т.ч. e-Віза		
Намібія	візовий		
Науру	візовий, у т.ч. e-Віза		
Непал	візовий, у т.ч. e-Віза		
Нігер	візовий		
Нігерія	візовий		
Нідерланди	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Нікарагуа	візовий, у т.ч. e-Віза		
Німеччина	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Нова Зеландія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Норвегія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
ОАЕ	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Оман	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Пакистан	візовий		
Палау	візовий, у т.ч. e-Віза		
Палестина	візовий		
Панама	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	безвізовий до 90 днів	
Папуа-Нова Гвінея	візовий		
Парагвай	безвізовий до 90 днів протягом 6 місяців з дати в'їзду		
Перу	візовий, у т.ч. e-Віза	безвізовий до 90 днів	
Південна Африка (ПАР)	візовий, у т.ч. e-Віза		
Південний Судан	візовий		
Польща	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Португалія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів		
Пуерто-Рико	візовий		

РФ	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Руанда	візовий	
Румунія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Ель-Сальвадор	візовий, у т.ч. е-Віза	
Самоа	візовий, у т.ч. е-Віза	
Сан-Томе і Принсіпі	візовий	
Сан-Марино	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Саудівська Аравія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Свазіленд	візовий	
Сейшельські острови	візовий, у т.ч. е-Віза	
Сенегал	візовий	
Сент-Вінсент і Гренадіни	візовий, у т.ч. е-Віза	
Сент-Кітс і Невіс	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Сент-Люсія	візовий, у т.ч. е-Віза	
Сербія	безвізовий до 30 днів протягом 60 днів з дати в'їзду	безвізовий до 90 днів
Сьєрра-Леоне	візовий	
Сирія	візовий	
Сінгапур	візовий, у т.ч. е-Віза	безвізовий до 90 днів
Словаччина	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Словенія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Соломонові острови	візовий, у т.ч. е-Віза	
Сомалі	візовий	
Сполучене Королівство	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
США	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Судан	візовий	
Суринам	візовий, у т.ч. е-Віза	
Таджикистан	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Таїланд	візовий, у т.ч. е-Віза	безвізовий до 90 днів
Танзанія	візовий	
Східний Тимор (Тімор-Лешті)	візовий, у т.ч. е-Віза	
Того	візовий	
Тринідад і Тобаго	візовий, у т.ч. е-Віза	
Тувалу	візовий, у т.ч. е-Віза	
Туніс	візовий	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів
Туреччина	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів (у т.ч. для біометричних паспортів у формі Ю-картки)	безвізовий до 90 днів
Туркменістан	візовий	безвізовий до 30 днів
Уганда	візовий	

Угорщина	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Узбекистан	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Уругвай	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Фіджі	візовий, у т.ч. е-Віза	
Філіппіни	візовий, у т.ч. е-Віза	
Фінляндія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Франція	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Хорватія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Центральноафриканська Республіка	візовий	
Чад	візовий	
Чехія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Чилі	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	безвізовий до 90 днів
Чорногорія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів з дати першого в'їзду	
Швейцарія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Швеція	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	
Шри-Ланка	візовий	безвізовий до 30 днів протягом 60 днів
Ямайка	візовий, у т.ч. е-Віза	
Японія	безвізовий до 90 днів протягом 180 днів	

За інформацією АДПСУ (таблиця 34) відвідування території України іноземцями та особами без громадянства, в розрізі країн походження) мало наступну динаміку.

**Таблиця 34. ІНФОРМАЦІЯ
про іноземців та осіб без громадянства, які в'їхали в Україну упродовж 2017-2020
років**

(кількість в'їздів)						
№ з/п	Держава світу	2017 рік	2018 рік	2019	2020 рік	Разом
1	2	3	4		6	7
1	Австралія	5 799	7 397	7 562	1 926	22 684
2	Австрія	31 066	30 031	38 230	7 523	106 850
3	Азербайджан	99 040	96 131	94 362	26 577	316 110
4	Аландські о-ви	3	0	1	0	4
5	Албанія	1 432	1 853	1 935	567	5 787
6	Алжир	1 610	2 246	2 246	1 102	7 204
7	Ангілья	2	5	0	4	11
8	Ангола	405	330	260	80	1 075
9	Андорра	43	107	66	16	232
10	Антарктида	0	0	1	0	1
11	Антигуа і Барбуда	22	24	27	18	91
12	Аргентина	2 472	3 353	3 002	694	9 521

13	Афганістан	980	1 332	1 419	551	4 282
14	Багами	10	19	12	8	49
15	Бангладеш	795	1 028	815	450	3 088
16	Барбадос	3	4	2	1	10
17	Бахрейн	296	495	280	63	1 134
18	Беліз	3	6	9	23	41
19	Бельгія	16 805	19 167	24 336	5 006	65 314
20	Бенін	42	25	77	7	151
21	Бермуди	1	0	0	0	1
22	Білорусь	2 750 500	2 678 515	2 339 507	463 548	8 232 070
23	Болгарія	50 584	53 789	54 397	22 426	181 196
24	Болівія	79	158	84	13	334
25	Боснія і Герцеговина	2 775	2 722	2 847	1 242	9 586
26	Ботсвана	15	25	21	9	70
27	Бразилія	4 326	6 538	6 352	1 965	19 181
28	Бриганська Територія в Індійському Океані	0	9	0	0	9
29	Бруней	5	15	18	1	39
30	Буркіна-Фасо	32	28	31	10	101
31	Бурунді	2	6	4	5	17
32	Бутан	7	4	17	5	33
33	В'єтнам	4 271	3 728	3 871	1 380	13 250
34	Вануату	3	61	11	4	79
35	Великобританія	79 100	116 182	129 529	34 518	359 329
36	Венесуела	172	225	263	79	739
37	Віргінські о-ви, США	26	0	37	11	74
38	Вірменія	32 266	31 416	33 774	10 887	108 343
39	Габон	20	32	20	13	85
40	Гайана	3	8	3	0	14
41	Гаїті	15	18	12	4	49
42	Гамбія	110	146	47	22	325
43	Гана	1 480	2 183	1 507	590	5 760
44	Гваделупа	0	0	50	0	50
45	Гватемала	56	128	95	18	297
46	Гвінея	241	308	160	79	788
47	Гвінея-Бісау	33	44	31	16	124
48	Гондурас	31	94	59	5	189
49	Гонконг	717	1 826	1 917	239	4 699
50	Гренада	87	22	14	1	124
51	Гренландія (Данія)	0	0	4	5	9
52	Греція	20 806	19 049	19 844	7 459	67 158
53	Грузія	55 214	52 192	55 030	22 509	184 945
54	Данія	13 284	18 567	30 684	5 287	67 822
55	Демократична Республіка Конго	222	308	314	202	1 046
56	Джерсі	2	0	0	0	2

57	Джибуті	2	7	3	1	13
58	Домініка	77	133	105	98	413
59	Домініканська Республіка	64	108	164	48	384
60	Еквадор	695	921	1 002	464	3 082
61	Екваторіальна Гвінея	12	7	9	6	34
62	Еритрея	21	9	15	10	55
63	Естонія	21 442	26 347	27 887	5 434	81 110
64	Ефіопія	265	468	585	550	1 868
65	Єгипет	12 144	13 722	17 541	10 563	53 970
66	Ємен	478	597	692	313	2 080
67	Замбія	112	139	104	34	389
68	Західна Сахара	1	0	2	0	3
69	Зімбабве	318	399	302	96	1 115
70	Йорданія	7 687	7 853	7 044	2 057	24 641
71	Ізраїль	264 087	318 307	295 695	57 698	935 787
72	Індія	29 363	42 530	42 240	23 092	137 225
73	Індонезія	1 438	2 122	2 043	1 102	6 705
74	Ірак	7 127	8 593	7 221	2 990	25 931
75	Іран	10 038	8 710	7 520	2 966	29 234
76	Ірландія	9 599	11 968	13 996	4 333	39 896
77	Ісландія	1 002	1 097	1 121	268	3 488
78	Іспанія	22 070	36 895	32 032	7 962	98 959
79	Італія	85 402	98 461	100 716	25 236	309 815
80	Кабо-Верде	243	136	12	12	403
81	Казахстан	42 339	47 392	42 957	10 596	143 284
82	Камбоджа	33	48	53	8	142
83	Камерун	603	861	524	373	2 361
84	Канада	30 942	37 984	40 330	7 984	117 240
85	Катар	283	733	1 122	211	2 349
86	Кенія	291	416	375	119	1 201
87	Киргизстан	5 595	6 045	6 441	2 079	20 160
88	Китай	35 272	46 080	48 002	13 688	143 042
89	Кіпр	4 864	6 032	6 910	1 739	19 545
90	Кірібаті	336	372	124	118	950
91	Кокосові о-ви	0	0	95	1	96
92	Колумбія	380	625	750	228	1 983
93	Комори	16	103	96	44	259
94	Корея Південна	7 219	7 998	8 552	1 838	25 607
95	Корея Північна (КНДР)	240	6	2	18	266
96	Коста-Ріка	66	189	133	32	420
97	Кот-д'Івуар	225	306	232	114	877
98	Куба	548	785	575	113	2 021
99	Кувейт	1 461	2 030	1 686	489	5 666
100	Кюрасао	2	0	0	0	2

101	Лаос	319	31	47	3	400
102	Латвія	38 572	43 783	49 673	12 970	144 998
103	Лесото	1 401	4	4	7	1 416
104	Литва	79 090	95 427	118 156	29 704	322 377
105	Ліберія	55	66	36	51	208
106	Ліван	5 847	7 189	7 083	3 476	23 595
107	Лівія	2 405	3 387	3 003	1 251	10 046
108	Ліхтенштейн	95	125	140	20	380
109	Люксембург	820	889	1 069	306	3 084
110	Маврикій	121	164	166	24	475
111	Мавританія	35	52	102	31	220
112	Мадагаскар	41	31	25	9	106
113	Майотта	0	1	0	0	1
114	Макао	10	22	12	0	44
115	Македонія	4 909	4 557	4 407	2 426	16 299
116	Малаві	11	29	22	12	74
117	Малайзія	444	772	869	146	2 231
118	Малі	30	34	44	14	122
119	Мальдіви	113	155	144	64	476
120	Мальта	790	1 196	1 348	289	3 623
121	Марокко	9 501	12 577	12 442	6 470	40 990
122	Маршаллові о-ви	0	2	0	0	2
123	Мексика	1 359	2 552	1 928	374	6 213
124	Мозамбік	27 591	28	38	13	27 670
125	Молдова	4 554 712	4 439 325	4 278 329	933 243	14 205 609
126	Монако	27	44	55	17	143
127	Монголія	701	856	640	141	2 338
128	М'янма (Бірма)	1 748	2 131	1 969	2 046	7 894
129	Намібія	346	365	158	59	928
130	Непал	166	200	303	166	835
131	Нігер	18	33	62	15	128
132	Нігерія	3 589	5 285	5 169	2 354	16 397
133	Нідерланди	40 923	42 982	39 237	11 483	134 625
134	Нідерландські Антильські о-ви	10	19	0	0	29
135	Нікарагуа	41	54	63	10	168
136	Німеччина	210 654	238 270	270 538	74 046	793 508
137	Нова Зеландія	968	1 313	1 132	183	3 596
138	Нова Каледонія	3	0	0	0	3
139	Норвегія	12 473	14 556	14 243	2 773	44 045
140	ОАЕ	1 756	3 544	3 839	943	10 082
141	Особи без громадянства	7 512	8 243	8 248	2 582	26 585
142	Оман	602	781	545	98	2 026
143	Острів Мен	0	2	0	0	2
144	Острів Святої Єлени	1	0	0	0	1

145	Пакистан	2 014	1 881	2 120	1 291	7 306
146	Палестина	1 464	1 664	1 481	465	5 074
147	Панама	92	180	162	49	483
148	Папський Престол (Ватикан)	41	43	37	14	135
149	Папуа-Нова Гвінея	1	3	3	2	9
150	ПАР	1 039	1 364	1 525	481	4 409
151	Парагвай	95	128	115	17	355
152	Перу	531	865	666	228	2 290
153	Південна Джорджія та Півд. Сандвічеві о-ви	37	63	33	3	136
154	Південний Судан	2	11	12	11	36
155	Піткern	1	0	0	86	87
156	Польща	1 146 380	1 102 830	1 115 784	272 180	3 637 174
157	Португалія	19 666	21 749	24 751	7 625	73 791
158	Пуерто-Ріко	0	1	0	0	1
159	Республіка Конго	343	300	190	89	922
160	Росія	1 534 000	1 546 732	1 432 665	390 337	4 903 734
161	Руанда	178	62	131	28	399
162	Румунія	795 579	742 475	751 913	229 437	2 519 404
163	Сальвадор	235	236	104	41	616
164	Сан-Марино	70	50	56	7	183
165	Сан-Томе і Принсіпі	6	3	5	0	14
166	Сарк	0	12	0	0	12
167	Саудівська Аравія	2 586	5 418	3 948	547	12 499
168	Свазіленд	40	72	62	17	191
169	Сейшели	36	16	11	11	74
170	Сенегал	96	97	98	42	333
171	Сент-Вінсент і Гренадини	8	19	41	7	75
172	Сент-Кітс і Невіс	102	118	196	60	476
173	Сент-Люсія	4	5	15	4	28
174	Сербія	37 918	39 297	37 664	20 862	135 741
175	Сирія	11 950	13 907	16 025	13 349	55 231
176	Сінгапур	485	856	791	126	2 258
177	Словаччина	366 394	314 047	269 410	37 159	987 010
178	Словенія	6 142	6 599	6 733	1 885	21 359
179	Сомалі	34	70	69	80	253
180	Судан	810	808	841	479	2 938
181	Суринам	3	5	4	0	12
182	США	154 668	184 503	188 229	42 833	570 233
183	Сьєрра-Леоне	79	95	227	48	449
184	Таджикистан	7 200	6 289	6 399	1 976	21 864
185	Тайвань (КНР)	1 192	1 524	1 611	275	4 602
186	Таїланд	835	1 759	1 568	419	4 581
187	Танзанія	227	219	184	135	765
188	Тімор-Лешті	1	0	0	0	1

189	Того	16	15	26	8	65
190	Тонга	0	3	1	0	4
191	Тринідад і Тобаго	33	49	40	8	130
192	Туніс	2 236	2 574	2 554	1 332	8 696
193	Туреччина	313 112	313 558	306 428	149 183	1 082 281
194	Туркменістан	10 579	12 639	11 014	4 038	38 270
195	Уганда	102	134	82	32	350
196	Угорщина	1 120 598	916 010	828 220	217 570	3 082 398
197	Узбекистан	22 990	25 920	29 065	12 011	89 986
198	Уругвай	91	115	180	33	419
199	Фарерські о-ви	0	1	0	0	1
200	Фіджі	20	12	14	5	51
201	Філіппіни	22 540	23 508	26 018	24 721	96 787
202	Фінляндія	10 863	11 315	12 563	2 352	37 093
203	Фолклендські о-ви (Мальвіни)	7	0	0	1	8
204	Франція	61 399	66 886	69 232	18 261	215 778
205	Французька Гвіана	4	0	0	0	4
206	Французькі Південні Території	0	0	15	0	15
207	Хорватія	7 002	8 079	9 408	2 654	27 143
208	ЦАР	1	4	0	1	6
209	Чад	7	7	12	4	30
210	Чехія	67 841	78 641	81 184	18 125	245 791
211	Чилі	925	1 366	1 455	267	4 013
212	Чорногорія	2 116	1 454	1 347	558	5 475
213	Швейцарія	20 001	21 374	22 321	5 616	69 312
214	Швеція	24 683	30 190	34 231	6 985	96 089
215	Шрі-Ланка	663	975	878	849	3 365
216	Ямайка	41	115	74	30	260
217	Японія	7 519	10 462	9 827	4 636	32 444
	РАЗОМ	14 579 497	14 342 290	13 709 562	3 382 097	46 013 446

За інформацією Держприкодонслужби іноземці та особи без громадянства мали наступну мету прибуття на територію України (таблиця 35).

Таблиця 35. Статистичні дані про в'їзд іноземців та осіб без громадянства до України у 2017-2020 роках (кількість в'їздів)

Мета поїздки	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Дипломатична	1 577	8	12 063	203
Службова	30 952	47 402	31 470	10 760
Ділова	56 447	2 289	1 480	903
Туризм	38 958	17 239	14 865	2 766

Приватна	13 741 653	13 900 181	13 326 997	3 107 643
Навчання	4 521	4 526	3 016	2 424
Релігійна	2 178	16	0	0
Культурна та спортивний обмін	1 304	28	0	0
Імміграція (ПМЖ)	4 027	4 538	6 101	5 068
Працевлаштування	2 640	1 521	1 202	1 051
Обслуговуючий персонал транспортних засобів	150 012	129 258	131 182	170 544
Транзит	199 843	108 945	140 588	70 526
Інша	345 385	126 339	40 598	10 209
Усього:	14 579 497	14 342 290	13 709 562	3 382 097

У 2020 році іноземці в'їжджали до України значно менше ніж у попередні роки. Основною причиною стали обмеження, які вживалися Урядом України та урядами іноземних країн світу, зумовлені всесвітньою пандемією на COVID-19.

У 2020 році найбільше до України приїжджали громадяни Молдови – 933 243 рази, Білорусі – 463 548 разів, Росії – 390 337разів, Польщі – 272 180 разів, Румунії – 229 437 разів та Угорщини – 217 570 разів.

За 2017-2020 роки ЗДУ нарощували кількість виданих віз, незважаючи на те, що з кожним роком збільшується кількість країн і територій світу, громадяни яких мають право безвізового відвідання території України (таблиця 36).

Таблиця 36. Інформація про оформлені ЗДУ візи для в'їзду в Україну

Рік	Кількість оформлених віз				
	Всього	транзитних (тип В)	короткострокових (тип С)	у т.ч. е-віза	довгострокових (тип D)
2017	86 435	1 009	55 078	0	30 348
2018	101 578	307	59 290	5 801	41 981
2019	117 631	210	67 896	35 001	49 525
2020	41 162	78	13 319	4 507	27 765

Наказом Міністерства закордонних справ України від 18.12.2017 № 558 затверджено Вимоги до оформлення віз в електронному вигляді.

Статистика оформлення е-віз для іноземців мала наступний вигляд (таблиця 37).

Таблиця 37. Кількість оформлених е-віз для іноземців за 2018-2020 роки

Рік	Кількість оформлених Е-віз
2018	5 801
2019	35 001
2020	4 507

В той же час у 2020 році кількість відмов в оформленні віз для в'їзду в Україну становила понад 7,4 тис., у 2019 році – понад 9 тис., у 2018 – понад 5,8 тис. та у 2017 році – 6,6 тисяч.

Найбільше відмов у оформленні візи до України за 2020 рік було надано громадянам Марокко – 915 (2019 рік - 1 146), Єгипту – 792 (2019 рік - 1 285), Нігерії – 664 (2019 рік - 1 737), Індії – 497 (2019 рік – 299), Пакистану – 450 (2019 рік – 683), Іраку – 415 (2019 рік – 819), Алжиру – 394 (2019 рік - 1 017), Ірану – 343 (2019 рік – 844), та Йорданії – 295 (за 2019 рік – 856).

За інформацією Держприкордонслужби (таблиця 37) кількість виїздів іноземців та ОБГ за межі державного кордону України в цілому за 2017-2020 роки була меншою за кількість в'їздів на 2 470 239 перетинів.

Кількість в'їздів іноземців та ОБГ в Україну у 2017-2019 роках перевищувала кількість виїздів, але у 2020 році навпаки, була меншою на 74 645.

Таблиця 38. Інформація про кількість виїздів іноземців та ОБГ за межі державного кордону України у 2017-2020 роках

(кількість)

№ з/п	Назва держави	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Разом
1	2	3	4	5	6	
1	Австралія	5267	6877	6655	1159	19958
2	Австрія	38106	29073	34152	7596	108927
3	Азербайджан	74915	75792	72439	21270	244416
4	Албанія	1343	1693	1798	574	5408
5	Алжир	1203	1732	1969	866	5770
6	Ангілья	0	27	1	0	28
7	Ангола	362	374	308	98	1142
8	Андорра	46	95	61	17	219
9	Антигуа і Барбуда	32	20	27	18	97
10	Аргентина	2322	3312	3001	674	9309
11	Афганістан	906	988	1126	500	3520
12	Багами	8	11	11	9	39
13	Бангладеш	497	711	736	474	2418
14	Барбадос	3	3	1	1	8
15	Бахрейн	254	420	267	62	1003
16	Беліз	4	6	8	3	21
17	Бельгія	15023	17881	19251	4723	56878

18	Бенін	26	20	44	4	94
19	Бермуди	1	2	0	0	3
20	Білорусь	2575481	2590557	2331682	475806	7973526
21	Болгарія	46479	52333	52291	22265	173368
22	Болівія	622	116	530	18	1286
23	Боснія і Герцеговина	2736	2461	2706	1236	9139
24	Ботсвана	17	22	17	9	65
25	Бразилія	3964	6260	6179	1901	18304
26	Британська територія в Індійському Океані	0	1	0	0	1
27	Бруней	5	10	20	8	43
28	Буркіна-Фасо	34	26	30	10	100
29	Бурунді	2	6	4	3	15
30	Бутан	7	4	19	4	34
31	В'єтнам	2834	3276	3441	1196	10747
32	Вануату	4	11	11	3	29
33	Великобританія	75143	114544	125796	37191	352674
34	Венесуела	157	213	235	76	681
35	Вірменія	24793	25010	28113	9222	87138
36	Габон	20	34	20	15	89
37	Гайана	3	8	2	0	13
38	Гаїті	14	16	10	4	44
39	Гамбія	31	65	66	36	198
40	Гана	1025	1427	1457	593	4502
41	Гватемала	51	140	71	17	279
42	Гвінея	127	178	140	68	513
43	Гвінея-Бісау	30	37	29	14	110
44	Гондурас	27	89	60	3	179
45	Гонконг	620	1661	1765	200	4246
46	Гренада	12	22	13	1	48
47	Греція	19590	18153	18553	7953	64249
48	Грузія	50222	49186	51983	22334	173725
49	Данія	11378	17864	22693	5801	57736
50	Демократична Республіка Конго	196	248	224	149	817
51	Джибуті	2	4	2	0	8
52	Домініка	76	122	106	89	393
53	Домініканська Республіка	58	113	147	45	363
54	Еквадор	539	847	908	440	2734
55	Екваторіальна Гвінея	14	21	6	4	45
56	Еритрея	19	7	8	6	40
57	Естонія	20946	25764	27564	5555	79829
58	Ефіопія	238	430	575	556	1799
59	Єгипет	10754	9879	13970	9638	44241
60	Ємен	315	391	502	227	1435
61	Замбія	111	125	102	52	390
62	Зімбабве	278	329	315	126	1048
63	Йорданія	6657	6890	6964	2126	22637

64	Ізраїль	245177	295926	269354	57446	867903
65	Індія	22842	34589	37846	27707	122984
66	Індонезія	1074	1711	1752	1158	5695
67	Ірак	3368	6193	5285	2363	17209
68	Іран	8436	7946	6771	2558	25711
69	Ірландія	9029	11163	13764	4584	38540
70	Ісландія	1279	1108	1042	495	3924
71	Іспанія	21553	35590	31490	9060	97693
72	Італія	80562	95731	96133	26799	299225
73	Кабо-Верде	3	7	7	13	30
74	Казахстан	39283	45015	40132	9890	134320
75	Камбоджа	28	49	52	10	139
76	Камерун	377	504	429	271	1581
77	Канада	26041	36724	38224	7853	108842
78	Катар	281	737	1132	222	2372
79	Кенія	280	373	355	146	1154
80	Киргизстан	4425	5070	5195	1646	16336
81	Китай	32398	42734	46270	14954	136356
82	Кіпр	4241	5948	6506	2073	18768
83	Кірібаті	248	356	92	119	815
84	Колумбія	356	624	803	202	1985
85	Комори	14	37	56	29	136
86	Корея Південна	7127	7739	8350	1921	25137
87	Коста-Ріка	57	197	131	30	415
88	Кот-д'Івуар	91	115	164	86	456
89	Куба	499	624	507	106	1736
90	Кувейт	1197	1823	1445	414	4879
91	Лаос	17	23	24	0	64
92	Латвія	37685	44060	47717	13135	142597
93	Лесото	1	4	4	3	12
94	Литва	76095	94306	122129	29447	321977
95	Ліберія	25	50	35	31	141
96	Ліван	3835	4695	4798	2550	15878
97	Лівія	2032	2722	2808	1456	9018
98	Ліхтенштейн	77	109	116	18	320
99	Люксембург	747	798	1025	313	2883
100	Маврикій	122	156	131	25	434
101	Мавританія	7	27	27	19	80
102	Мадагаскар	38	29	23	5	95
103	Макао	5	14	13	1	33
104	Македонія	4526	4517	4275	2389	15707
105	Малаві	11	26	21	12	70
106	Малайзія	430	777	842	157	2206
107	Малі	13	19	30	11	73
108	Мальдіви	96	110	101	78	385
109	Мальта	716	1143	1325	330	3514
110	Марокко	6676	8825	9595	4173	29269
111	Мексика	1310	2668	1824	375	6177
112	Мозамбік	126	20	34	14	194

113	Молдова	4539616	4348738	4038008	946862	13873224
114	Монако	27	37	60	16	140
115	Монголія	478	1638	580	90	2786
116	М'янма (Бірма)	1384	1998	1571	2106	7059
117	Намібія	357	375	272	118	1122
118	Непал	323	286	254	102	965
119	Нігер	16	231	7	6	260
120	Нігерія	2527	3141	3413	1913	10994
121	Нідерланди	38417	38990	39137	11478	128022
122	Нікарагуа	28	38	38	16	120
123	Німеччина	206026	230321	255430	79054	770831
124	Нова Зеландія	933	1205	1097	199	3434
125	Норвегія	12045	13904	13764	2993	42706
126	ОАЕ	1639	3371	3808	838	9656
127	ОБГ	7011	8099	27435	2924	45469
128	Оман	573	786	549	109	2017
129	Пакистан	1660	1757	1926	1148	6491
130	Палестина	1076	1267	1261	406	4010
131	Панама	66	179	166	50	461
132	Папський Престол (Ватикан)	32	26	38	14	110
133	Папуа-Нова Гвінея	1	3	8	3	15
134	ПАР	998	1368	1404	462	4232
135	Парагвай	91	136	106	24	357
136	Перу	955	840	629	191	2615
137	Південна Джорджія та Півд. Сандвічеві о- ви	3	62	50	8	123
138	Південний Судан	2	7	12	12	33
139	Польща	1169506	1089839	1084136	283706	3627187
140	Португалія	19284	21394	24192	7977	72847
141	Республіка Конго	489	256	217	79	1041
142	Росія	1060748	1118977	1064504	422530	3 666 759
143	Руанда	13	1811	46	26	1896
144	Румунія	801536	750822	753861	232175	2 538 394
145	Сальвадор	72	101	86	41	300
146	Сан-Марино	41	57	50	12	160
147	Сан-Томе і Принсіпі	7	11	4	6	28
148	Саудівська Аравія	2388	5188	4019	583	12178
149	Свазіленд	29	47	59	28	163
150	Сейшели	31	13	17	14	75
151	Сенегал	77	64	85	38	264
152	Сент-Вінсент і Гренадини	7	16	21	1	45
153	Сент-Кітс і Невіс	91	108	202	52	453
154	Сент-Люсія	5	7	12	4	28
155	Сербія	36693	38234	34452	20931	130 310
156	Сирія	7049	7721	8998	12923	36691
157	Сінгапур	438	837	797	143	2215

158	Словаччина	351594	314916	266779	41140	974 429
159	Словенія	5717	6457	6469	1914	20557
160	Сомалі	22	49	43	31	145
161	Судан	597	558	568	350	2073
162	Суринам	3	5	4	0	12
163	США	142796	178450	182597	44563	548 406
164	Сьєрра-Леоне	76	88	92	41	297
165	Таджикистан	4937	4652	4923	1496	16008
166	Тайвань (КНР)	1161	1618	1585	299	4663
167	Таїланд	687	1350	1454	469	3960
168	Танзанія	204	197	173	79	653
169	Того	16	28	16	11	71
170	Тонга	0	3	1	0	4
171	Тринідад і Тобаго	71	45	34	9	159
172	Туніс	1649	2103	2215	1109	7076
173	Туреччина	250518	264969	266210	142126	923823
174	Туркменистан	5722	7502	7938	2292	23454
175	Уганда	66	69	71	26	232
176	Угорщина	1108549	955776	833319	225828	3 123 472
177	Узбекистан	15554	18034	20606	9979	64173
178	Уругвай	95	126	321	41	583
179	Фіджі	77	12	15	3	107
180	Філіппіни	16329	0	18448	23674	58451
181	Фінляндія	10817	11059	12915	2466	37257
182	Франція	58321	64631	66271	18367	207590
183	Хорватія	6792	7394	7979	2749	24914
184	Чад	8	7	14	5	34
185	Чехія	65203	78036	79555	18601	241395
186	Чилі	882	1395	1409	268	3954
187	Чорногорія	991	878	1037	548	3454
188	Швейцарія	18850	20741	21383	5835	66809
189	Швеція	23416	29314	33390	7498	93618
190	Шрі-Ланка	643	996	846	816	3301
191	Ямайка	412	62	55	31	560
192	Японія	6875	9802	9682	1922	28281
Всього		13 655 240	13 564 659	12 866 566	3 456 742	43 543 207

Кількість іноземців, які проживали на території України офіційно, на підставі оформлення посвідок на проживання і знаходились на обліку в Державній міграційній службі України упродовж 2017-2020 років постійно зростала, незважаючи на обмеження в міждержавному пересуванні, зумовленому всесвітньою пандемією на COVID-19 (таблиця 39).

Таблиця 39. Інформація про кількість іноземців та осіб без громадянства, які перебували на постійному і тимчасовому обліку в органах Державної міграційної служби України

№ з/п	Статус проживання іноземців та ОБГ	Станом на 31.12.2017	Станом на 31.12.2018	Станом на 31.12.2019	Станом на 31.12.2020
1	Постійно проживають	264 722	276 342	284 789	293 604
2	Тимчасово проживають	88 619	107 369	133 147	151 360
РАЗОМ		353 341	383 711	417 936	444 964

У розрізі країн походження, найбільше іноземців, які проживали в Україні на підставі посвідок станом на 31.12.2020, мали походження з Росії – 170 тис., Молдови – 25,1 тис., Азербайджану – 21,3 тис., Індії – 19,8 тис., Грузії – 14,8 тис., Вірменії – 14,3 тис. та Білорусі – 14,2 тис.

Сукупна структура чисельності країн походження іноземців за 2017-2020 роки має аналогічний вигляд, як і станом на кінець 2020 року (таблиця 40).

Таблиця 40. Інформація про кількість іноземців та осіб без громадянства, які перебували на постійному і тимчасовому обліку в органах Державної міграційної служби України на кінець 2017-2020 років

станом на 31.12 кожного року

№ з/п	Назва країни	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік	
		Перебуває на постійному обліку імігрантів	Перебуває на тимчасовому обліку іноземців та ОБГ	Перебуває на постійному обліку імігрантів	Перебуває на тимчасовому обліку іноземців та ОБГ	Перебуває на постійному обліку імігрантів	Перебуває на тимчасовому обліку іноземців та ОБГ	Перебуває на постійному обліку імігрантів	Перебуває на тимчасовому обліку іноземців та ОБГ
РАЗОМ		264732	88620	276352	107369	284799	133147	293614	151360
1	Австралія	69	81	78	113	88	162	93	232
2	Австрія	92	85	104	96	108	134	114	163
3	Азербайджан	11961	5048	12573	5003	13279	6166	14131	7156
4	Аландські острови	0	0	0	0	0	0	0	4
5	Албанія	39	21	42	20	42	27	43	41
6	Алжир	327	557	350	924	383	1632	468	2135
7	Американське Самоа	0	0	0	0	0	1	0	1
8	Ангілья	5	0	6	0	6	0	6	0

9	Ангола	126	372	126	308	129	271	131	254
10	Андорра	0	1	0	0	0	0	0	0
11	Аргентина	28	27	32	34	34	39	35	53
12	Аруба	0	0	1	0	1	1	1	1
13	Афганістан	1026	175	1116	154	1338	193	1449	233
14	Багамські острови	95	0	95	0	95	2	95	2
15	Бангладеш	185	172	199	287	219	363	248	374
16	Барбадос	0	1	0	1	0	0	0	0
17	Бахрейн	11	9	13	13	16	12	17	8
18	Беліз	0	0	0	0	0	3	0	3
19	Бельгія	79	60	92	75	98	94	102	134
20	Бенін	14	1	14	4	14	7	15	11
21	Бермудські острови	37	0	37	0	37	0	37	0
22	Білорусь	8570	2093	8970	2330	9254	3021	9632	4569
23	Болгарія	634	193	628	220	643	243	662	298
24	Болівія	8	4	8	6	8	7	9	7
25	Боснія і Герцеговина	70	19	70	27	74	37	73	45
26	Ботсвана	0	10	0	9	0	5	0	7
27	Бразилія	19	133	32	185	36	275	41	381
28	Британська територія в Індійському океані	4	5	0	6	0	4	0	5
29	Бруней-Даруссалам	0	0	0	0	0	1	0	1
30	Буркіна-фасо	23	15	23	20	23	26	24	22
31	Бурунді	15	0	15	0	15	0	15	3
32	Велика Британія	323	431	345	534	375	912	408	1265
33	Венесуела	9	9	9	13	12	24	14	31
34	В'єтнам	6906	301	6768	254	6845	266	7011	282
35	Вірменія	11542	1129	11925	1234	12227	1422	12638	1677
36	Габон	3	19	3	16	5	13	5	11
37	Гаїті	3	0	3	1	3	2	3	2
38	Гайана	3	1	3	1	3	2	3	3
39	Гамбія	2	51	2	82	2	77	3	73
40	Гана	63	1372	67	1722	74	1653	94	1471
41	Гваделупа	0	0	0	0	2	8	2	8
42	Гватемала	1	0	1	0	1	2	1	4
43	Гвінея	46	158	61	196	75	212	95	224
44	Гвінея-Бісау	10	11	10	11	10	14	10	10

45	Гернсі	0	1	0	1	0	1	0	0
46	Гондурас	1	1	1	3	1	4	1	5
47	Гонконг	0	1	0	0	0	1	0	1
48	Гренада	4	1	4	1	4	0	4	0
49	Гренландія	0	3	0	0	0	0	0	0
50	Греція	228	139	246	151	256	193	274	229
51	Грузія	10352	2504	10594	2648	10791	3127	11118	3684
52	Гуам	0	0	0	0	0	1	0	1
53	Данія	59	101	73	116	74	155	82	201
54	Джібуті	0	0	0	2	0	1	0	1
55	Домініка	3	2	3	2	3	1	3	5
56	Домініканська Республіка	10	16	11	5	11	13	13	13
57	Еквадор	18	555	23	560	24	739	27	927
58	Екваторіальна Гвінея	1	26	1	804	1	18	1	18
59	Еритрея	3	6	3	6	3	7	3	10
60	Естонія	275	79	294	95	299	128	307	170
61	Ефіопія	63	28	67	42	67	63	68	80
62	Єгипет	710	2864	781	3504	876	4173	1013	4295
63	Ємен	140	214	163	249	187	301	211	332
64	Замбія	1	143	1	140	1	122	1	117
65	Зімбабве	4	273	5	323	5	335	6	272
66	Ізраїль	1607	2289	1677	2922	1734	3394	1823	3788
67	Індія	741	10572	790	15075	850	18445	941	18884
68	Індонезія	9	28	10	40	10	78	15	84
69	Інше	55	9	55	12	57	13	58	16
70	Ірак	1570	2355	2210	1956	2866	1837	3228	1899
71	Іран, Ісламська Республіка	1752	1095	1903	2254	2137	2739	2370	3105
72	Ірландія	13	48	19	71	22	107	26	133
73	Ісландія	3	2	4	4	2	8	2	13
74	Іспанія	67	147	72	210	74	298	83	384
75	Італія	773	503	888	558	973	779	1051	920
76	Йорданія	1124	2308	1249	2479	1358	2219	1511	1909
77	Кабо-верде	0	11	0	0	0	0	0	0
78	Казахстан	3332	414	3449	499	3507	731	3585	967
79	Кайманові острови	0	25	0	0	0	0	0	0
80	Камбоджа	18	5	18	4	18	7	18	6

81	Камерун	143	369	168	582	212	631	259	707
82	Канада	236	275	294	317	303	525	324	633
83	Катар	1	3	1	2	1	5	1	4
84	Кенія	11	106	12	131	13	141	14	154
85	Киргизстан	920	85	942	116	975	197	1021	247
86	Китай	2299	2697	2372	3775	2509	5917	2616	6734
87	Кіпр	17	54	19	30	20	39	20	49
88	Кірібаті	0	0	0	1	0	1	0	0
89	Кокосові (кілінг) острови	12	0	12	8	12	0	12	0
90	Колишня Югославська Республіка Македонія	49	23	55	36	54	44	57	65
91	Колумбія	12	51	13	45	15	84	18	101
92	Комори	1	3	1	28	1	70	3	71
93	Конго	63	440	69	478	81	522	94	526
94	Демократична Республіка Конго	12	140	13	172	13	208	15	333
95	Корейська Народно- Демократична Республіка	8	10	9	13	4	4	4	7
96	Корея, Республіка	28	292	27	332	41	571	44	769
97	Коста-ріка	7	3	7	2	7	5	7	8
98	Кот-д'івуар	24	120	31	182	37	217	46	244
99	Куба	264	19	272	29	271	41	275	56
100	Кувейт	12	81	16	58	17	54	23	58
101	Лаоська Народно- Демократична Республіка	26	1	25	2	25	1	25	3
102	Латвія	856	180	899	233	914	286	928	395
103	Лесото	2	5	3	7	3	12	3	13
104	Литва	1415	193	1464	241	1460	368	1493	505
105	Ліберія	1	46	1	64	1	74	1	75
106	Ліван	975	1068	1115	1240	1195	1433	1311	1491
107	Лівія	320	820	439	889	523	1179	653	1309
108	Ліхтенштейн	3	3	3	0	3	0	3	0
109	Люксембург	4	3	4	4	4	7	4	10
110	Мавританія	4	15	5	38	4	34	4	34
111	Маврікій	3	11	6	11	6	16	6	16
112	Мадагаскар	28	21	29	15	28	17	31	15

113	Макао	0	4	0	4	0	1	0	1
114	Малаві	0	6	0	10	0	11	0	13
115	Малайзія	6	3	8	6	8	10	8	16
116	Малі	14	22	15	20	15	22	17	23
117	Мальдіви	6	53	6	66	6	105	6	62
118	Мальта	4	7	4	6	4	6	4	9
119	Марокко	307	5281	348	6854	400	8115	467	8433
120	Мартініка	0	10	0	0	0	0	0	0
121	Мексика	20	35	24	53	25	96	28	129
122	Мозамбік	21	114	21	7	21	32	22	33
123	Молдова, Республіка	17724	2313	18826	3021	19736	4028	20552	4592
124	Монако	0	3	0	1	0	0	0	0
125	Монголія	26	81	26	73	26	89	30	111
126	Монтсеррат	0	7	0	0	0	0	0	0
127	М'янма	18	1	20	0	21	0	21	0
128	Намібія	1	313	1	280	1	207	2	181
129	Непал	42	29	44	15	52	48	58	105
130	Нігер	26	27	25	27	25	12	25	9
131	Нігерія	620	3289	715	3735	877	4964	1121	5526
132	Нідерланди	125	175	135	184	144	237	162	326
133	Нікарагуа	19	2	19	1	19	1	19	2
134	Німеччина	821	727	923	868	981	1195	1069	1543
135	Нова Зеландія	9	19	11	23	12	39	13	63
136	Норвегія	22	39	21	62	24	73	31	120
137	Об'єднані Арабські Емірати	16	9	16	17	16	58	17	56
138	Оман	3	5	4	6	4	7	4	9
139	Особи без громадянства	4977	537	5052	598	5086	556	5173	678
140	острів Герд і острови Макдоналд	0	2	0	0	0	0	0	0
141	Пакистан	595	398	608	494	644	675	734	887
142	Палау	0	0	0	0	0	1	0	1
143	Палестина	317	332	323	312	322	369	330	279
144	Панама	6	2	6	2	6	5	6	7
145	Папуа-нова гвінея	4	0	4	0	4	0	4	0
146	Парагвай	1	5	1	8	1	9	1	12
147	Перу	83	24	85	24	85	29	89	52
148	Південна африка	30	61	35	68	39	127	43	149

149	Південна Джорджія та Південні Сандвічеві острови	1	0	1	0	2	0	2	0
150	Південний Судан	0	0	0	2	0	2	0	3
151	Північні Маріанські острови	8	0	0	0	0	0	0	0
152	Польща	1034	1696	1293	1765	1325	2037	1366	2206
153	Португалія	28	40	32	54	35	82	38	113
154	Пуерто-ріко	0	2	0	0	0	0	0	0
155	Реюньон	0	1	0	0	0	1	0	1
156	Російська Федерація	14668 0	8630	15188 3	9248	154275	11255	15603 6	13856
157	Руанда	2	21	3	34	3	69	3	82
158	Румунія	332	285	367	358	392	550	415	614
159	Сальвадор	846	2	847	2	847	4	847	11
160	Сан-Маріно	1	0	0	0	0	0	0	0
161	Сарк	0	1	0	1	0	0	0	0
162	Саудівська Аравія	40	36	45	45	47	75	51	73
163	Свазіленд	0	36	0	46	0	55	0	53
164	Сейшельські острови	1	5	0	3	0	5	0	6
165	Сенегал	12	30	14	45	19	61	29	71
166	Сен-п'єр і Мікелон	0	1	0	0	0	0	0	0
167	Сент-Вінсент і Гренадіни	0	1	0	1	0	0	0	0
168	Сент-Кітс і Невіс	2	2	2	1	3	3	3	4
169	Сент-Люсія	0	0	0	0	0	1	0	1
170	Сербія	133	183	146	169	150	229	162	286
171	Сирійська Арабська Республіка	2301	860	2468	928	2666	927	2845	1054
172	Сінгапур	1	5	1	11	1	10	1	18
173	Сінт-Мартен (нідерландська частина)	0	4	0	0	0	0	0	0
174	Словаччина	111	143	114	163	119	198	123	219
175	Словенія	43	40	43	36	44	52	44	63
176	Сомалі	4	37	6	40	4	55	6	82
177	Судан	126	349	136	364	148	428	180	471
178	Сурінам	1	0	1	0	1	0	1	1
179	США	1213	1788	1333	2156	1393	3057	1455	3918

180	Сьєрра-Леоне	56	84	50	90	50	96	52	116
181	Таджикистан	1412	333	1462	316	1572	321	1739	361
182	Таїланд	14	206	17	227	27	375	19	481
183	Тайвань, провінція Китаю	3	2	3	1	3	0	3	1
184	Танзанія, об'єднана Республіка	15	90	16	110	17	106	18	135
185	Тімор-лешті	0	0	0	0	0	14	0	20
186	Того	21	7	22	7	22	9	22	12
187	Токелау	6	0	6	0	6	0	6	0
188	Тонга	2	0	2	0	2	0	2	0
189	Трiнідад і Тобаго	0	3	0	3	0	4	0	4
190	Туніс	284	735	317	852	339	908	369	992
191	Туреччина	2361	4638	2600	6880	2857	9465	3168	11455
192	Туркменістан	1161	3594	1193	4308	1249	5371	1316	5620
193	Уганда	12	124	12	21	13	30	14	31
194	Угорщина	118	197	122	225	128	283	134	287
195	Узбекистан	6661	2769	6869	2809	7015	3551	7267	3984
196	Уолліс і футуна	0	4	0	0	0	0	0	0
197	Уругвай	1	0	2	2	3	7	3	7
198	Філіппіни	26	100	32	100	36	144	42	238
199	Фінляндія	10	68	11	87	15	112	17	113
200	Фолклендські (мальвінські) острови	5	0	5	0	5	0	5	0
201	Франція	215	458	236	583	249	811	274	1120
202	Хорватія	36	126	35	177	37	378	42	456
203	Центральноафриканська республіка	1	0	1	1	1	1	1	0
204	Чад	5	5	5	5	5	7	5	9
205	Чехія	187	88	209	108	218	142	225	152
206	Чілі	62	8	62	17	62	33	63	44
207	Чорногорія	10	7	10	7	11	10	11	13
208	Швейцарія	49	69	56	66	60	89	62	132
209	Швеція	43	126	46	138	52	191	57	228
210	Шрі-ланка	72	55	69	41	67	48	66	54
211	Ямайка	10	16	10	18	10	28	10	28
212	Японія	41	105	40	137	43	256	43	329

3.6. Імміграція

Імміграційні відносини є важливою складовою міграційних процесів. Прийняття 7 червня 2001 року Закону України «Про імміграцію» вперше дозволило законодавчо врегулювати умови і порядок імміграції в Україну, що стало значним внеском у формування міграційного законодавства.

Отже, імміграція – це прибуття в Україну чи залишення в Україні у встановленому порядку іноземців та осіб без громадянства на постійне проживання. З прийняттям Закону України «Про імміграцію» простежується стабільна тенденція до збільшення кількості іммігрантів та осіб, які бажають отримати дозвіл на імміграцію.

Відповідно до статті 5 Закону України «Про імміграцію» Кабінет Міністрів України визначає порядок формування квоти імміграції і встановлює квоту імміграції на кожний календарний рік.

Встановлені Кабінетом Міністрів України на 2017-2020 роки квоти імміграції мали наступний вигляд (таблиця 41).

Таблиця 41. Квота імміграції, встановлена Кабінетом Міністрів України на 2017-2020 роки

Категорії іммігрантів (згідно з частиною другою статті 4 Закону України «Про імміграцію»)	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
діячі науки та культури, імміграція яких відповідає інтересам України	Без обмеження	690	280	430
висококваліфіковані спеціалісти і робітники, гостра потреба в яких є відчутною для економіки України		1	4	5 000
особи, які здійснили іноземну інвестицію в економіку України іноземною конвертованою валютою на суму не менше 100 (ста) тисяч доларів США	Без обмеження	Без обмеження	Без обмеження	Без обмеження
особи, які є повнорідними братом чи сестрою, дідом чи бабою, онуком чи онукою громадян України	1 187	1 020	875	692
особи, які раніше перебували в громадянстві України	558	530	498	291

батьки, чоловік (дружина) іммігранта та його неповнолітні діти	2 223	2 147	2 070	2 060
особи, які безперервно прожили на території України протягом трьох років з дня встановлення їм статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми				
особи, які прослужили в Збройних Силах України три і більше років			41	65
Разом	3 963	4 388	3 768	8 538

Аналізом кількості виданих органами Державної міграційної служби України дозволів на імміграцію іммігрантам квотових категорій встановлено, що затверджені Кабінетом Міністрів України квоти за жодною з категорій у 2017-2020 роках не заповнювалися (таблиця 42).

Таблиця 42. Кількість виданих дозволів на імміграцію іммігрантам квотової категорії

Категорії іммігрантів (згідно з частиною другою статті 4 Закону України «Про імміграцію»)	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
діячі науки та культури, імміграція яких відповідає інтересам України	3	5	0	5
висококваліфіковані спеціалісти і робітники, гостра потреба в яких є відчутною для економіки України	1	3	3	3
особи, які здійснили іноземну інвестицію в економіку України іноземною конвертованою валютою на суму не менше 100 (ста) тисяч доларів США	9	3	10	14
особи, які є повнорідними братом чи сестрою, дідом чи бабою, онуком чи онукою громадян України	391	344	396	293

особи, які раніше перебували в громадянстві України	120	154	110	71
батьки, чоловік (дружина) іммігранта та його неповнолітні діти	1 766	2 017	2 358	1 649
особи, які безперервно прожили на території України протягом трьох років з дня встановлення їм статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми	9	1	0	0
особи, які прослужили в Збройних Силах України три і більше років				
Разом	2 299	2 527	2 877	2 035

Найбільша категорія іммігрантів, які тимчасово проживають в Україні, прибувають для отримання освіти. За даними Українського державного центру міжнародної освіти, у 2017-2019 роках неухильно зростала кількість іноземних студентів в Україні, а саме: у 2017 році – 66 310 осіб, у 2018 році – 75 605 осіб, у 2019 році – 80 470 осіб (таблиця 42).

У 2020 році сталось зменшення кількості іноземних студентів до 76 548 осіб. Загалом, частка іноземних студентів у 2020 році, порівняно з 2017 роком, зросла на 10 238 осіб або 15,4%.

Список країн, громадяни яких є найчисельнішою групою серед іноземних студентів в Україні, впродовж 2017 - 2020 років наведено у таблиці 43.

Таблиця 43. Список країн, громадяни яких є найчисельнішою групою серед іноземних студентів в Україні впродовж 2017 - 2020 років

Назва країни походження	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Всього, у т.ч.	66 310	75 605	80 470	76 548
Індія	10 884	14 958	18 429	18 095
Марокко	4 447	7 390	8 233	8 832
Азербайджан	7 522	6 228	5 470	4 628
Туркменістан	4 447	5 033	5 344	5 322
Нігерія	3 277	3 552	4 379	4 227
Туреччина	2693	3 254	3 764	3 999

Китай	2 082	2 721	3 527	4 055
Єгипет	2551	3 412	3 499	3 048
Ізраїль	1 364	2 460	2 561	2 107
Узбекистан	2 304	2 304	2 027	1 585

Іноземні студенти, які навчаються в Україні, здебільшого є громадянами країн Азії, Африки та країн пострадянського простору. Найбільш популярними серед іноземних студентів з країн Азії та Африки є спеціальності медичного, інженерно-технічного та економічного напрямів, а також менеджмент, фармація та промислова фармація. Серед іноземних студентів з пострадянських країн найбільш популярними є спеціальності економічного напрямку та право.

Навчання іноземних студентів у 2020/2021 навчальному році здійснювали 394 ЗВО, у 2019/2020 – 455, 2018/2019 – 443, 2017/2018 – 239.

Найпопулярнішими серед іноземних студентів є наступні українські ЗВО: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (4 277), Харківський національний медичний університет (4 215), Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (3 061), Одеський національний медичний університет (2965), Запорізький державний медичний університет (2 860), Вінницький національний медичний університет (2 771), Дніпровський державний медичний університет (2 573), Тернопільський національний медичний університет (2 433), Буковинський державний медичний університет (2 095), Київський національний університет імені Тараса Шевченка (1 838).

У зв'язку з карантинними обмеженнями в Україні було продовжено терміни вступу іноземців для здобуття ступенів молодшого бакалавра, бакалавра, магістра до 15 грудня 2020 року та до 15 квітня 2021 року, також сталися деякі зміни щодо відновлення запрошення іноземців на навчання або стажування та прийому іноземних делегацій. Станом на 1 січня 2021 року зареєстровано 37 523 запрошення для іноземних вступників.

3.7. Громадянство

Питання громадянства в Україні регулюються Конституцією України, Законом України «Про громадянство України» (далі – Закон), міжнародними договорами України.

Реалізація державної політики у сфері громадянства покладено на Державну міграційну службу України відповідно Положення про Державну міграційну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 360.

Відповідно до статті 24 Закону України «Про громадянство України» до повноважень ДМС, як центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері громадянства, належить ведення обліку осіб, які набули громадянство України, та осіб, які припинили громадянство України.

Ведення обліку осіб, які набули іноземного громадянства, до повноважень ДМС не належить.

Статтею 6 Закону встановлено вичерпний перелік підстав для набуття громадянства України.

Так, громадянство України набувається за наступними статтями Закону України «Про громадянство України»:

- 1) за народженням (стаття 7);
- 2) за територіальним походженням (стаття 8);
- 3) внаслідок прийняття до громадянства (стаття 9);
- 4) внаслідок поновлення у громадянстві (стаття 10);
- 5) внаслідок усиновлення (стаття 11);
- 6) внаслідок встановлення над дитиною опіки чи піклування, влаштування дитини в дитячий заклад чи заклад охорони здоров'я, в дитячий будинок сімейного типу чи прийомну сім'ю або передачі на виховання в сім'ю патронатного вихователя (стаття 12);
- 7) внаслідок встановлення над особою, визнаною судом недієздатною, опіки (стаття 13);
- 8) у зв'язку з перебуванням у громадянстві України одного чи обох батьків дитини (стаття 14);
- 9) внаслідок визнання батьківства чи материнства або встановлення факту батьківства чи материнства (стаття 15);
- 10) за іншими підставами, передбаченими міжнародними договорами України (стаття 8).

У розрізі статей Закону України «Про громадянство України» статистичні дані за 2017-2020 роки мали наступний вигляд (таблиця 44).

Таблиця 44. Інформація про кількість осіб, які набули громадянство України за 2017-2020 роки, у розрізі підстав (статей Закону України "Про громадянство України")

№ з/п	Період	Кількість осіб, які набули громадянство України, у тому числі на підставі					
		стаття 3	стаття 7	стаття 8 (крім угод)	стаття 8 (Угоди)	стаття 9	стаття 10
1	2017 рік	282	16593	3639	73	971	9
2	2018 рік	226	19114	3388	70	983	8
3	2019 рік	234	15653	3520	94	1096	12
4	2020 рік	259	10681	2671	79	267	13
ВСЬОГО		1001	62041	13218	316	3317	42

продовження таблиці 44

№ з/п	Період	Кількість осіб, які набули громадянство України, у тому числі на підставі					Всього
		стаття 11	стаття 12	стаття 13	стаття 14	стаття 15	
1	2017 рік	17	279	4	685	6	22558

2	2018 рік	27	302	1	517	14	24650
3	2019 рік	30	258	2	413	14	21326
4	2020 рік	24	217	4	269	25	14509
ВСЬОГО		98	1056	11	1884	59	83043

Перелік країн походження осіб, якими оформлено громадянство України у 2017-2020 роках, мав наступний вигляд (таблиця 45).

Таблиця 45. Інформація про кількість осіб, які набули громадянство України за 2017-2020 роки

№ з/п	Громадянство	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	2	3	4	5	6
УСЬОГО		22558	24650	21326	14509
1	АВСТРАЛІЯ	2	0	2	0
2	АВСТРІЯ	2	3	9	1
3	АЗЕРБАЙДЖАН	538	545	473	288
4	АЛБАНІЯ	4	1	1	0
5	АЛЖИР	15	14	11	7
6	АНГОЛА	7	1	3	10
10	АРГЕНТИНА	3	2	1	0
11	АФГАНІСТАН	136	120	103	59
12	БАНГЛАДЕШ	6	13	11	4
13	БАХРЕЙН	1	1	2	0
14	БЕЛЬГІЯ	1	3	1	0
15	БЕНІН	0	0	0	1
16	БІЛОРУСЬ	157	158	150	125
17	БОЛГАРІЯ	10	15	12	5
18	БОЛІВІЯ	0	1	0	0
19	БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА	1	0	0	0
20	БРАЗІЛІЯ	3	1	1	2
21	БРИТАНСЬКА ТЕРИТОРІЯ В ІНДІЙСЬКОМУ ОКЕАНІ	1	0	1	0
22	БУРКІНА-ФАСО	2	0	0	0
23	ВЕЛИКА БРИТАНІЯ	7	8	15	2
24	ВЕНЕСУЕЛА	0	0	1	0
25	В'ЄТНАМ	317	328	179	102
26	ВІРМЕНІЯ	391	420	361	194

27	ГАМБІЯ	0	0	0	1
28	ГАНА	3	12	10	4
29	ГВІНЕЯ	0	6	3	4
30	ГЕРНСІ	1	0	0	0
31	ГОНКОНГ	1	0	0	0
32	ГРЕЦІЯ	16	10	6	5
33	ГРУЗІЯ	219	206	142	108
34	ДАНІЯ	3	4	6	2
35	ЕКВАДОР	3	4	9	2
36	ЕСТОНІЯ	1	6	4	0
37	ЕФІОПІЯ	2	2	3	0
38	ЄГИПЕТ	33	37	51	28
39	ЄМЕН	8	16	14	22
40	ЗІМБАБВЕ	1	1	1	2
41	ІЗРАЇЛЬ	76	70	62	37
42	ІНДІЯ	21	20	39	12
43	Інше	4	0	0	0
44	ІРАК	54	60	95	44
45	ІРАН, ІСЛАМСЬКА РЕСПУБЛІКА	78	59	85	34
46	ІРЛАНДІЯ	3	1	2	1
47	ІСЛАНДІЯ	1	0	0	0
48	ІСПАНІЯ	2	7	8	19
49	ІТАЛІЯ	26	30	19	17
50	ЙОРДАНІЯ	64	74	65	37
51	КАЗАХСТАН	77	131	95	70
52	КАМЕРУН	8	10	28	11
53	КАНАДА	2	5	5	8
54	КЕНІЯ	0	0	1	0
55	КИРГИЗСТАН	43	47	32	27
56	КИТАЙ	71	26	48	47
57	КІПР	0	3	3	1
58	КОЛИШНЯ ЮГОСЛАВСЬКА РЕСПУБЛІКА МАКЕДОНІЯ	1	0	2	0
59	КОЛУМБІЯ	0	0	2	0
60	КОНГО	5	11	7	7

61	КОНГО, ДЕМОКРАТИЧНА РЕСПУБЛІКА	5	3	3	1
62	КОРЕЙСЬКА НАРОДНО-ДЕМОКРАТИЧНА РЕСПУБЛІКА	1	1	0	0
63	КОРЕЯ, РЕСПУБЛІКА	0	1	3	0
64	КОТ-Д'ІВУАР	4	1	2	3
65	КУБА	5	1	8	9
66	КУВЕЙТ	0	0	1	0
67	ЛАОСЬКА НАРОДНО-ДЕМОКРАТИЧНА РЕСПУБЛІКА	0	1	0	0
68	ЛАТВІЯ	7	19	16	6
69	ЛИТВА	10	11	12	9
70	ЛІБЕРІЯ	2	0	0	0
71	ЛІВАН	61	49	78	40
72	ЛІВІЯ	68	72	51	35
73	МАВРИТАНІЯ	1	0	0	0
74	МАДАГАСКАР	0	1	1	1
75	МАЛАЙЗІЯ	0	0	0	1
76	МАЛІ	0	1	0	0
77	МАЛЬДІВИ	1	0	1	1
78	МАРОККО	12	10	17	11
79	МЕКСИКА	1	0	0	0
80	МОЗАМБІК	0	0	2	0
81	МОЛДОВА, РЕСПУБЛІКА	719	775	618	355
82	МОНАКО	0	1	0	0
83	МОНГОЛІЯ	0	2	2	0
84	НАМІБІЯ	0	0	1	0
85	НЕПАЛ	3	1	0	0
86	НІГЕР	1	0	0	0
87	НІГЕРІЯ	47	45	63	48
88	НІДЕРЛАНДИ	4	4	5	6
89	НІМЕЧЧИНА	25	38	25	12
90	НОРВЕГІЯ	0	4	0	0
91	ОБ'ЄДНАНІ АРАБСЬКІ ЕМІРАТИ	3	2	0	0
92	ОМАН	0	3	2	0

93	Особи без громадянства	1588	644	638	380
94	ОСТРІВ ГЕРД І ОСТРОВИ МАКДОНАЛД	0	2	0	0
95	ОСТРОВИ ТЕРКС І КАЙКОС	0	0	1	0
96	ПАКИСТАН	34	60	41	15
97	ПАЛАУ	0	0	0	0
98	ПАЛЕСТИНА	17	24	14	12
99	ПАНАМА	1	0	0	0
100	ПЕРУ	2	1	2	0
101	ПІВДЕННА АФРИКА	0	2	0	0
102	ПОЛЬЩА	43	62	55	35
103	ПОРТУГАЛІЯ	3	5	2	0
104	ПУЕРТО-РІКО	19	0	0	0
105	РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ	2767	2813	2921	2027
106	РУАНДА	0	1	0	0
107	РУМУНІЯ	8	28	27	5
108	САН-МАРИНО	1	0	0	0
109	САУДІВСЬКА АРАВІЯ	0	1	2	0
110	СЕНЕГАЛ	0	1	0	0
111	СЕНТ-КІТС І НЕВІС	1	0	0	0
112	СЕНТ-ЛЮСІЯ	6	0	0	0
113	СЕРБІЯ	5	9	8	5
114	СИРІЙСЬКА АРАБСЬКА РЕСПУБЛІКА	228	220	194	79
115	СІНГАПУР	0	1	1	0
116	СЛОВАЧЧИНА	7	20	6	4
117	СЛОВЕНІЯ	2	1	1	0
118	СОМАЛІ	1	1	0	6
119	СУДАН	15	7	10	3
120	США	39	32	49	12
121	СЬЄРРА-ЛЕОНЕ	2	1	1	2
122	ТАДЖИКИСТАН	70	101	130	111
123	ТАЙЛАНД	1	0	1	0
124	ТАНЗАНІЯ, ОБ'ЄДНАНА РЕСПУБЛІКА	0	0	1	2
125	ТОГО	1	0	0	1
126	ТУНІС	12	13	14	9

127	ТУРЕЧЧИНА	91	74	94	42
128	ТУРКМЕНІСТАН	43	51	40	51
129	УГАНДА	4	0	1	2
130	УГОРЩИНА	230	147	93	1
131	УЗБЕКІСТАН	302	224	214	146
132	УКРАЇНА	13567	16530	13640	9658
133	ФІЛІПІНИ	0	0	1	1
134	ФРАНЦІЯ	4	7	4	6
135	ХОРВАТІЯ	1	1	1	1
136	ЦЕНТРАЛЬНОАФРИКАНСЬКА РЕСПУБЛІКА	0	0	1	0
137	ЧЕХІЯ	17	22	15	3
138	ЧОРНОГОРІЯ	2	2	1	1
139	ШВЕЙЦАРІЯ	0	2	2	0
140	ШВЕЦІЯ	1	2	3	1
141	ШРІ-ЛАНКА	2	0	0	0
142	ЯМАЙКА	9	0	0	0
143	ЯПОНІЯ	1	0	2	0

У 2017-2020 роках громадянства України позбулися 1 285 осіб, з яких 122 особи за Указами Президента України та 1 163 особам скасовано громадянство України, в основному вихідцям Росії та Молдови (таблиця 46).

Таблиця 46. Інформація про кількість осіб, громадянство України яких припинено, та рішення про оформлення громадянства яких скасовано

№ з/п	Період	за Указами Президента України			Скасовано громадянство	Разом
		всього	дорослі	діти		
1	2017 рік	39	35	4	107	146
2	2018 рік	40	38	2	130	170
3	2019 рік	24	24	0	306	330
4	2020 рік	19	17	2	620	639
Всього		122	114	8	1163	1285

За інформацією Міністерства закордонних справ України у 2020 році закордонними дипломатичними установами (ЗДУ) оформлено 2 682 заяв на вихід з громадянства України, з яких найбільше ЗДУ в Німеччині – 1982, Австрії – 199, Росії – 196, Нідерландах – 120.

3.8. Нелегальна міграція

Щодо нелегальної міграції іноземців

Відповідно до статті 7 Закону України «Про основи національної безпеки України» до основних реальних та потенційних загроз національній безпеці України, стабільності в суспільстві віднесено нелегальну міграцію.

ДМС є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику в сфері протидії нелегальній міграції (пункт 1 Положення про Державну міграційну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 360).

Тому, протидія нелегальній міграції продовжує залишатися одним з пріоритетних напрямів діяльності ДМС.

Указом Президента України від 30.08.2017 № 256 уведено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 10.07.2017 «Про посилення контролю за в'їздом в Україну, виїздом з України іноземців та осіб без громадянства, додержання ними правил перебування на території України».

Відповідно до частини другої статті 12 Закону України «Про державну безпеку України» ДМС включено до складу сектору безпеки і оборони України.

Відповідно до пункту 1 Положення про Державну міграційну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 360, ДМС є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику в сфері протидії нелегальній міграції. Протидія нелегальній міграції є одним з пріоритетних напрямів діяльності ДМС.

Указом Президента України від 30.08.2017 № 256 уведено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 10 липня 2017 року «Про посилення контролю за в'їздом в Україну, виїздом з України іноземців та осіб без громадянства, додержання ними правил перебування на території України».

Водночас, ураховуючи поширення коронавірусної хвороби (COVID–19) Верховною Радою України 17.03.2020 прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID–19)».

Цим Законом передбачено, що у зв'язку із введенням карантину до іноземців та осіб без громадянства, які не змогли виїхати за межі України або не змогли звернутися до територіальних органів/підрозділів ДМС із заявою про продовження строку перебування на території України та/або про обмін посвідки на тимчасове/постійне проживання, не буде застосовуватися адміністративна відповідальність за порушення законодавства про правовий статус іноземців та осіб без громадянства, якщо такі порушення настали в період чи внаслідок встановлення карантину.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 № 1236 «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», з 19 грудня 2020 року до 28 лютого 2021 року на території України запроваджено карантин, продовживши дію карантину, встановленого постановами Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», від 20 травня 2020 р. № 392 «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2».

Зазначене вище призводить до значного зменшення кількості виявлених нелегальних мігрантів протягом звітного періоду (у порівнянні з показниками аналогічних періодів 2019 року), у зв'язку з неможливістю проведення профілактичних заходів.

Протягом 2020 року на території держави працівниками ДМС виявлено 4 197 нелегальних мігрантів (2019 р. – 12 864), що на 67,4% менше ніж за аналогічний період минулого року, з яких 364 особи або 8,7% (2019 р. – 1 588 або 12,3%) – в'їхали в Україну незаконно (без документів, що посвідчують особу, або поза пунктами пропуску).

За регіонами перебування найбільше нелегальних мігрантів виявлено в Одеській – 805 або 19,2% від загальної кількості виявлених (2019 р. – 2 152, зменшення на 62,6%), Харківській – 369 або 8,8 % (2019 р. – 1 519, зменшення на 75,7%), Дніпропетровській – 274 або 6,5 % (2019 р. – 731, зменшення на 62,5%), Запорізькій – 179 або 4,3% (2019 р. – 461, зменшення на 61,2%), Львівській – 178 або 4,2% (2019 р. – 382, зменшення на 53,4%), Полтавській – 138 або 3,3% (2019 р. – 481, зменшення на 71,3%), Вінницькій – 133 або 3,2% (2019 р. – 384, зменшення на 65,4%) областях та ЦМУ ДМС у м. Києві та Київській області – 996 або 23,7% (2019 р. – 2 747, зменшення на 63,7%) інші – 26,8%.

За країнами походження переважна більшість нелегальних мігрантів є вихідцями з Азербайджану – 723 особа або 17,2% від загалу (2019 р. – 2 667 зменшення на 72,9%), Росії – 666 або 15,9% (2019 р. – 1 969, зменшення на 66,2%), Узбекистану – 425 або 10,1% (2019 р. – 1 219, зменшення на 65,1%), Молдови – 321 або 7,6 % (2019 р. – 9229, зменшення на 65,4%), Грузії – 310 або 7,4% (2019 р. – 909, зменшення на 65,9%), Вірменії – 264 або 6,3% (2019 р. – 1 107, зменшення на 76,2%), Таджикистану – 159 або 3,8% (2019 р. – 385, зменшення на 58,7%) та Туреччини – 149 або 3,6% (2019 р. – 292, зменшення на 49%), інші – 28,1%.

Відносно нелегальних мігрантів прийнято 4 166 рішень (2019 р. – 12 955, зменшення на 67,8%), зокрема:

4 – про добровільне повернення (2019 р. – 18 зменшення на 77,8 %), з них виконано 3 (2019 р. – 16);

3 954 – про примусове повернення (2019 р. – 12 338, зменшення на 68%), з яких виконано 3 389 або 85,7% (2019 р. – 9 254, зменшення на 63,7);

208 – про примусове видворення (2019 р. – 599 зменшення на 65,3%), з яких виконано 166 або 79,8% (2019 р. – 477 зменшення на 65,2%).

Крім того, прийнято 4 080 рішень про заборону в'їзду в Україну (2019 р. – 3 671 зростання на 11,1%).

З метою забезпечення примусового видворення нелегальних мігрантів, в тому числі ідентифікації тих, які не мали документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство, протягом 2020 року в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні (далі – ПТП), утримувалося 810 осіб (2019 р. – 1 408), що на 42,9% менше, ніж за аналогічний період минулого року.

За країнами походження найбільше утримуваних у 2020 році нелегалів - вихідці з Бангладеш – 197 або 24,3% (2019 р. – 387) від загальної кількості, Афганістану – 100 або 12,3% (2019 р. – 85), Азербайджану – 62 або 7,7% (2019 р. – 145), Узбекистану – 48 або 5,9% (2019 р. – 73), Грузії – 44 або 5,4% (2019 р. – 80), Росії – 37 або 4,6% (2019 р. – 76), Шрі-Ланки – 29 або 3,6% (2019 р. – 18) та Індії 26 або 3,2% (2019 р. – 57) інші – 33%.

Неможливість під час запроваджених Урядом посиленних протиепідемічних заходів у зв'язку із поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, здійснення загальнодержавних заходів щодо нагляду та контролю за виконанням законодавства в міграційній сфері, передбачених Порядком проведення заходів щодо здійснення нагляду та контролю за виконанням законодавства в міграційній сфері, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства соціальної політики України та Міністерства освіти і науки України від 04.09.2013 № 850/536/1226, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 30.09.2013 за № 1683/24215.

У зв'язку із зазначеним, ДМС змінено підхід із загальнодержавного на регіональні, у тому числі, із залученням інструменту перевірки повідомлень громадянського суспільства про факти перебування на території держави іноземних громадян із неврегульованим статусом.

Таблиця 47. Громадянство переважної кількості затриманих нелегальних мігрантів, осіб

Країна	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Усього, у т.ч.	9 678	11 203	12 864	4 197
Азербайджан	1761	1969	2667	723

Росія	2134	2025	1969	666
Узбекистан	901	974	1219	425
Вірменія	642	920	1107	264
Молдова	693	756	929	321
Грузія	624	768	909	310
Таджикістан	185	249	385	159
В'єтнам	305	412	301	104
Туреччина	173	225	292	149
Білорусь	205	221	233	73
Бангладеш	80	318	223	18
Нігерія	129	135	178	68
Індія	126	203	160	60
Марокко	72	132	144	38
Киргизстан	92	128	136	47
Китай	61	89	132	51
Єгипет	37	44	106	37
Ізраїль	40	82	101	28

Протягом 2020 року за порушення законодавства про правовий статус іноземців до адміністративної відповідальності за частиною 1 статті 203 КУпАП притягнуто 10 664 (2019 р. – 26 798, зменшення на 60,2%) іноземних громадян, за статтею 203¹ КУпАП – 16, за статтями 204, 205 і 206 КУпАП – 2 832 (2019 р. – 6 696, зменшення на 5477%) осіб, які допустили чи сприяли таким порушенням.

За регіонами перебування найбільше іноземців–порушників за ознаками частини 1 статті 203 КУпАП виявлено в Одеській – 1 706 або 16,0% від загалу (2019 р. – 4 496, зменшення на 62%), Харківській – 916 або 9,4% (2019 р. – 2 703, зменшення на 66%), Дніпропетровській – 562 або 5,3% (2019 – 1 327, зменшення на 57,6), Запорізькій – 431 або 4% (2019 – 1 047, зменшення на 58,8%), Полтавській – 399 або 3,7% (2019 р. – 874, зменшення на 54,3%), Вінницькій – 349 або 3,3% (2019 р. – 752, зменшення на 53,6%), Львівській – 360 або 3,4% (2019 р. – 793 зменшення на 54,6%) областях та у м. Києві та Київській області – 3 019 або 28,3% (2019 р. – 6 480, зменшення на 53,4%) інші – 26,6%.

За країнами походження переважна більшість іноземців-порушників за ознаками частини 1 статті 203 КУпАП є вихідцями з Росії – 2 171 осіб або 20,4% від загалу (2019 р. – 5 548, зменшення на 60,9%), Азербайджану – 1 334 або 12,5% (2019 р. – 4 073, зменшення на 67,2%), Узбекистану – 825 або 7,7 % (2019 р. – 1 918, зменшення на 57%), Молдови – 736 або 6,9 % (2019 р. – 1 950, зменшення на 62,2%), Грузії – 605 або 5,7% (2019 р. – 1 516, зменшення на 60,1%), Вірменії

– 534 або 5% (2019 р. – 1 739, зменшення на 69,3%), Таджикистану – 340 або 3,2% (2019 р. – 574 зменшення на 40,8%), Туреччини 323 або 3% (2019 р. – 667 зменшення на 51,6%), Нігерії – 294 або 2,8% (2019 р. – 405 зменшення на 27,4%), Білорусі – 271 або 2,5% (2019 р. – 611 зменшення на 55,6%) та В'єтнаму – 243 або 2,3% (2019 р. – 503 зменшення на 51,7%) інші – 21,7%.

Щодо протидії нелегальній міграції органами Держприкордонслужби

Аналіз результатів затримання нелегальних мігрантів при спробах нелегального перетину державного кордону України у період з 2016 по 2020 рік, свідчить про збереження високого ризику цієї протиправної діяльності. Кожен рік підрозділами ДПСУ за незаконне перетинання (спробу) державного кордону в середньому затримувалось 1,1 тис. правопорушників.

За незаконне перетинання кордону затримано 5 598 нелегальних мігрантів. Основну кількість яких затримано на кордоні з Словаччиною (1 564 особи; 27,9%), Польщею (1 200), Угорщиною (883) та Молдовою (866).

У 2019 році у зв'язку з приведенням системи обліку правопорушників до вимог статті 14 ЗУ «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» відбулось різке збільшення кількості правопорушників затриманих за порушення правил перебування в Україні.

За скоєння даного правопорушення всього затримано 38 472 особи. Найбільшу кількість правопорушників виявлено на каналах повітряного сполучення (16 924 особи; 44%), на кордоні з Молдовою (8 590 осіб) та РФ (4 543 особи).

За останні 5 років не пропущено в Україну майже 28,4 тис. потенційних нелегальних мігрантів.

Основну кількість потенційних нелегалів не пропущено в ППР для повітряного сполучення (16,4 тис. осіб; 57,7%), кордоні з Молдовою (5,6 тис.) та РФ (4,5 тис.).

Основними факторами, які впливали на рівень нелегальної міграції у 2020 році слід вважати:

- стрімке поширення у світі COVID-19;
- триваючі конфлікти в регіонах походження нелегальних мігрантів (*Близький та Середній Схід, Південна, Західна Азія та Північна Африка*) та офіційна позиція окремих держав щодо не перешкоджання руху мігрантів до ЄС (*перш за все Туреччина*);
- значну кількість іноземних діаспор в Україні, у тому числі студентів;
- можливість використання нелегальними мігрантами процедури набуття статусу біженця для тимчасової легалізації на території України;
- транскордонний характер організації каналів переправлення мігрантів та високий рівень безробіття мешканців прикордоння, що сприяє втягуванню їх у зазначену протиправну діяльність.

За незаконне перетинання (спробу) державного кордону у 2020 році затримано 1 072 нелегальні мігранти, що на 22% менше, ніж у 2019 році (1 372 особи).

Основну категорію правопорушників становили громадяни Молдови (206), Туреччини (132), РФ (64), Афганістану (62), Бангладеш (58), Індії (56), Сирії (53) та Іраку (44).

На кордоні з країнами ЄС відбулось зменшення на 30% затриманих нелегальних мігрантів (2020 р. – 692 особи, 2019 р. – 982).

При цьому, Польща та Словаччина залишаються пріоритетними напрямками слідування мігрантів, де виявлено 38,1% (264 особи) та 31,3% (217 осіб) відповідно.

За результатами фільтрації в більшості випадків нелегальні мігранти потрапляли в Україну на законних підставах через аеропорти Києва, Львова та Харкова рейсами з Стамбулу, Дубаю, Алмати, Мінська, Риму тощо.

На кордоні з країнами пострадянського простору спостерігається збільшення на 8,8% кількості нелегалів (2020 р. – 344 особи, 2019 р. – 316).

Найбільшу кількість правопорушників виявлено на кордоні з Молдовою – 241 особа (70%).

В авіаційних пунктах пропуску виявлено 16 нелегальних мігрантів, що у 2,8 раза менше, ніж у 2019 році (45 осіб).

На каналах морських перевезень відмічається збільшення у 4,5 раза правопорушників (2020 р. – 18 осіб, 2019 р. – 4).

Відмічається зменшення у 2,9 раза кількості виявлених нелегальних мігрантів, які порушили правила перебування в Україні (2020 р. – 8 101 особа, 2019 р. – 23 689). Як і раніше найбільшу кількість правопорушників виявлено у ППР для повітряного сполучення (4 358 осіб, 53,7% від загальної кількості).

Основну категорію правопорушників становили громадяни: РФ (1010), Молдови (873), Угорщини (648), Грузії (644), Угорщини (623), Туреччини (535), Узбекистану (523), США (317), Вірменії (315), Румунії (278), Ізраїлю (196), Китаю (153) та Польщі (143).

У 2020 році відбулось зменшення у 1,9 раза кількості відмов у в'їзді в Україну потенційним нелегальним мігрантам (2020 р. – 5 207 осіб, 2019 р. – 10 048). При цьому, найбільшу кількість відмов зафіксовано в ППР для повітряного сполучення – 2 997 осіб (57,5%).

З них за результатами профілювання – 2 716 осіб (52,6%).

Основну категорію потенційних нелегальних мігрантів становили громадяни: РФ (1 610), Туреччини (1 439), Індії (278), Молдови (219), Азербайджану (210), Узбекистану (162), Ізраїлю (145) та Таджикистану (142) та Ірану (106).

На повітряній ділянці кордону в основному відмовляли громадянам Туреччини – 1 363 особи (45,4% від загальної кількості відмов в авіаційних пунктах пропуску).

З огляду на зазначене можливо очікувати збереження:

- ризику транзитної нелегальної міграції на кордоні з державами ЄС (перш за все громадян Туреччини, Афганістану, Бангладеш, Молдови, РФ та В'єтнаму);
- спроб використання підроблених та чужих документів нелегальними мігрантами для незаконного перетинання державного кордону;
- порушень іноземцями строків перебування в Україні;
- спроб незаконного перетинання кордону поза ППР.

**Таблиця 48. ІНФОРМАЦІЯ
щодо кількості затриманих Держприкордонслужбою нелегальних мігрантів за
2017-2020 роки**

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Затримано	3839	3346	25399	9275
Незаконне перетинання кордону	899	1189	1373	1072
Порушення режиму кордону	1	0	1	4
Порушення прикордонного режиму	65	51	52	26
Порушення режиму в пунктах пропуску	5	1	33	25

Порушення митних правил	0	0	1	0
класифікатор застарів (порушення перетину (недійсні документи)	0	0	1	0
Організація незаконних переправлень	0	0	3	
Порушення правил перебування іноземцями в Україні	2864	2096	23870	8103
Затримано в адмінпорядку	2	2	13	7
Порушення громадянами правил зберігання зброї	1	0	1	0
Експлуатація транспортних засобів з невідповідними реєстраційними документами	0	0	3	0
Порушення порядку працевлаштування, реєстрації іноземців	0	0	0	1
Порушення порядку надання транспортних засобів, житла		0	1	1
Незаконне перевезення іноземців територією України	1	0	1	2
Порушення порядку в'їзду на ТОТУ та виїзду з неї	1	7	46	34

3.9. Протидія торгівлі людьми

Україна ратифікувала у вересні 2010 року Конвенцію Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми. У вересні 2011 року Верховна Рада ухвалила закон «Про протидію торгівлі людьми». У 2011 році український парламент ратифікував ще один документ – Конвенцію Ради Європи № 201 про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насилля. Торгівля людьми вважається особливо тяжким злочином в Україні та багатьох інших країнах. Стаття 149 Кримінального кодексу передбачає, що злочини, пов'язані з торгівлею людьми, караються позбавленням волі на строк від 3 до 15 років.

За оцінками Міжнародної організації з міграції, понад 260 тисяч українців постраждали від торгівлі людьми, починаючи з 1991 року. На сьогодні Україна є однією з основних країн походження постраждалих від сучасного рабства в Європі. Лише із січня по червень 2020 року МОМ в Україні ідентифікували понад 800 постраждалих від торгівлі людьми та надало їм допомогу. І якщо на початку 2000-х років переважала торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації, то зараз лідирує трудова експлуатація.

Національним координатором у сфері протидії торгівлі людьми в Україні є Міністерство соціальної політики України, на яке покладено обов'язки формування та реалізації державної політики у цій сфері.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 111 «Про затвердження Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року» Мінсоцполітики подає інформацію про стан виконання Державної програми щороку до 01 березня Кабінету Міністрів України.

Протягом 2020 року Мінсоцполітики встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, 132 особам. З них:

- 130 – громадяни України, 2 – іноземці;
- 97 – чоловіків, 33 – жінки, 2 – дітини (хлопчики);

114 осіб постраждало від торгівлі людьми в Україні. Зокрема, у м. Київ – 28, Донецькій – 19, Луганській – 11, Одеській – 11, Херсонській – 10, Житомирській – 8, Львівській – 8, Харківській – 8, Дніпропетровській – 7, Вінницькій – 6, Волинській – 6, Рівненська – 3, Київській – 2, Кіровоградській – 1, Тернопільській – 2, Хмельницькій – 1, Чернігівській – 1;

18 осіб – від транскордонної торгівлі людьми. Зокрема, Росія – 4, ОАЕ – 4, Греція – 3, Туреччина – 2, Білорусь – 2, Ліван – 1, Італія – 1, Малайзія – 1;

Таким чином, основними країнами призначення у 2020 році були Україна, Росія, ОАЕ, Туреччина та Білорусь.

Таблиця 49. Виявлені факти та кількість осіб, які потерпіли від злочинів передбачених статтею 149 Кримінального кодексу України

Рік	Усього фактів торгівлі людьми	У них потерпілих:			
		Усього	з них		діти
			жінок	чоловіків	
2017	346	367	184	183	11
2018	276	223	135	60	12
2019	185	262	53	119	13
2020	264	132	97	33	2

Найчастіше у групі ризику опиняються незаміжні жінки, самотні матері, малозабезпечені особи. Також жертвами злочинців стають люди, які зазнали насильства, зокрема сексуального, переселенці, «діти вулиці», діти-сироти, а також діти з неблагополучних сімей. Якщо йдеться про сексуальну експлуатацію, то у групі ризику опиняються жінки віком 18-30 років, а якщо йдеться про трудову експлуатацію, то чоловіки віком 25-45 років. Окрема категорія постраждалих - це діти. Найчастіше жертвами стають неповнолітні у віці 13-18 років, у першу чергу - дівчата з неповних та реструктурованих сімей, коли один із батьків нерідний. Вони уразливі до сексуальної експлуатації, залучення до виготовлення порнографічних матеріалів, жебрацтва.

Отже, торгівля людьми залишається гострим питанням і реальною проблемою для багатьох країн світу, у тому числі й для України.

Сучасні форми експлуатації людини та нові виклики, з якими зіткнувся світ, створюють загрозу потрапляння у ситуацію торгівлі людьми для практично всіх соціальних груп населення. Військові дії, економічна нестабільність,

підвищення мобільності населення, у тому числі з метою трудової міграції, зростання рівня безробіття, збільшення доступу населення до інформаційних мереж сприяють поширенню цього злочину.

3.10. Шукачі захисту

Агентство ООН у справах біженців почало працювати в Україні з 1994 року, а через рік заснувало в Україні своє представництво. Угода з приймаючою державою була підписана у вересні 1996 року.

У 2002 році Україна приєдналася до Конвенції ООН про статус біженців 1951 року і Протоколу щодо статусу біженців 1967 року.

У 2013 році Україна приєдналася ще до двох конвенцій ООН, а саме, до Конвенції про статус апатридів 1954 року та Конвенції про скорочення безгромадянства 1961 року.

Відповідно до Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» (далі - Закон) Україна надає захист іноземним громадянам і особам без громадянства, які його шукають на її території, шляхом:

- визнання біженцем;
- визнання особою, яка потребує додаткового захисту;
- визнання особою, яка потребує тимчасового захисту.

Згідно з положеннями Закону біженцем може бути визнана особа, яка не є громадянином України і яка внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань.

Особа, яка потребує додаткового захисту, – особа, яка не є біженцем відповідно до Конвенції про статус біженців 1951 року і Протоколу щодо статусу біженців 1967 року та вищезазначеного Закону, але потребує захисту, оскільки така особа змушена була прибути в Україну або залишитися в Україні внаслідок загрози її життю, безпеці чи свободі в країні походження через побоювання застосування щодо неї смертної кари або виконання вироку про смертну кару чи тортур, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання або загальнопоширеного насильства в ситуаціях міжнародного або внутрішнього збройного конфлікту чи систематичного порушення прав людини і не може чи не бажає повернутися до такої країни внаслідок зазначених побоювань.

Особи, які потребують тимчасового захисту, – іноземці та особи без громадянства, які масово вимушені шукати захисту в Україні внаслідок зовнішньої агресії, іноземної окупації, громадянської війни, зіткнень на етнічній основі, природних чи техногенних катастроф або інших подій, що порушують громадський порядок у певній частині або на всій території країни походження.

Відповідно до свого базового мандату, ООН здійснює моніторинг та безпосередньо втручається в ситуації, щоб забезпечити належний захист біженців та шукачів притулку. Також тісно співпрацює з 13 виконавчими партнерами та з іншими партнерами з метою надання ефективної допомоги підмандатним особам, надає матеріальну, соціальну та медичну допомогу найбільш незахищеним особам та фінансову допомогу тим шукачам притулку та біженцям, які її найбільше потребують. ООН допомагає біженцям знайти довгострокові рішення шляхом добровільної репатріації, інтеграції до місцевого суспільства та переселення.

ООН співпрацює з Урядом України, щоб зміцнити національну систему надання захисту, у тому числі шляхом реалізації регіонального Проєкту ініціативи підвищення якості у Східній Європі та Південному Кавказі, спрямованого на розвиток потенціалу місцевих органів із питань міграції (Державна міграційна служба України), суддів, адвокатів та Державної прикордонної служби. Надає правову допомогу особам, які знаходяться під загрозою без громадянства, приділяючи особливу увагу представникам етнічних меншин.

ДМС та її територіальними органами забезпечено прийом та розгляд заяв від іноземців та осіб без громадянства про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, у відповідності до вимог законодавства України.

У 2020 році за результатами розгляду заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, ДМС було прийнято 518 рішень, у тому числі:

- 37 осіб визнано біженцями (2019 р. – 41),
- 75 – особою, яка потребує додаткового захисту (2019 р. – 52),
- 355 особам відмовлено у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту (2019 р. – 352),
- 44 особи втратили статус біженця або особи, яка потребує додаткового захисту (2019 р. – 97),
- 3 особи позбавлені статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту (2019 р. – 2);
- 4 особам скасовано рішення про надання статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту (2019 р. – 5).

Станом на 1 січня 2021 року в Україні на обліку територіальних органів ДМС перебувало 1 273 осіб, визнаних біженцями (з них 962 чоловіка та 311 жінок), а також 887 осіб, визнаних особою, яка потребує додаткового захисту (з них 681 чоловіка та 206 жінок).

Загальна інформація про стан розгляду органами ДМС звернень за захистом в Україні наведена у таблиці 50.

**Таблиця 50. Статистична довідка
щодо шукачів захисту, біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, в
Україні за 2017-2020 роки**

Статистичні показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Звернень за захистом	771	931	954	597
Визнано біженцями	21	24	41	39
Визнано особами, які потребують додаткового захисту	74	75	52	84
Проживає біженців	2 382	1 799	1 276	1 273
Проживає осіб, які потребують додаткового захисту	709	768	820	887

3.11. Трудова міграція

За визначенням ООН «трудоий мігрант» - це «особа, яка була, є або має намір бути залучена до оплачуваної діяльності в країні, громадянином якої вона не є».

Важливим нюансом цього визначення є часова тяглість, це визначення охоплює не тільки тих, хто зараз працює за кордоном, а й тих, хто мав такий досвід у минулому. Можна виділити кілька моделей трудової міграції:

- постійна (виїзд в один бік без повернення);
- зворотна (одноразовий виїзд на довгий термін, наприклад, рік, і повернення);
- циркулярна (регулярний виїзд і повернення, у т.ч. на сезонні роботи);
- прикордонна (коли людина їздить працювати за кордон, і повертається додому щодня, або принаймні щотижня).

За даними Громадського об'єднання «Європа без бар'єрів» для сучасної України найбільш характерна циркулярна міграція.

Головний факт полягає в тому, що ці дані точно документально не підтверджено. Усі наявні версії досліджень містять похибки, або ж є приблизними, неповними і оціночними.

Кожна з цих версій має свої методологічні та інші обмеження, які потрібно враховувати під час використання даних.

Точних даних про те, скільки українців працює за кордоном немає. За даними Міністерства соціальної політики, в 2019 році налічувалося 3,2 млн трудових мігрантів.

За даними Євростат, у період з 2017 по 2020 роки громадяни України отримували найбільшу кількість посвідок на проживання в країнах ЄС, основною підставою яких є працевлаштування, а саме: у 2017 році – 585 тис., у 2018 році – 527 тис., у 2019 році – 757 тис. та у 2020 році – 601 тисяч.

За даними інтернет-платформи працевлаштування за кордоном JOOBLE, попит на українських працівників за кордоном з початком локдауну (березень 2020 року) значно впав, проте протягом другої половини 2020 р. зріс на 40%. Основними країнами, зацікавленими у працівниках з України, є, як і раніше, Польща (пакувальники, різноробочі, кравці, водії, будівельники), Німеччина (доглядальниці, плиточники, сантехніки, електрики), Чехія (промислові робітники, покоївки, зварювальники, електрики). У 2020 році, за даними глави Національного банку України, було близько 3 млн трудових мігрантів. Протягом року в країну повернулися 400-500 тисяч чоловік, але переважно через пандемію COVID-19. Країни Євросоюзу закривалися на локдаун, люди втрачали роботу і змушені були повертатися.

Україна отримує користь від трудових мігрантів за рахунок постійного надходження коштів з-за кордону, які вони передавали родичам та близьким до України.

Обсяги грошових переказів від трудових мігрантів до України за 9 місяців 2020 року зменшилися на 2,5% проти аналогічного періоду 2019 року.

Якщо у січні-вересні 2019 року заробітчани переказали до України 8,7 мільярда доларів, то за цей же період 2020 року обсяги переказів становили 8,48 мільярда доларів.

Ще на початку карантину у Національному банку прогнозували, що через коронавірус та карантин перекази заробітчани у 2020 році можуть скоротитися на 2-3 мільярди доларів. Схоже, що цей прогноз не справдиться, адже українські трудові мігранти встигли пристосуватися до роботи у нових умовах.

Наразі, для того, аби поїхати на роботу, наприклад, до Польщі, потрібно пройти 2 тижні обсервації. Через це більшість трудових мігрантів у 2020 році почали їздити за робочими візами терміном на 180 днів, а не в межах безвізового режиму (за біометричними паспортами - ред), як було раніше.

Набагато сильніше карантин вплинув на витрати українців на закордонні подорожі. За даними НБУ, у січні-вересні 2020 року вони зменшилися у 2,2 рази — до 3,26 мільярда доларів. При цьому, більшість таких витрат (57%) наразі

становлять не витрати українських туристів, а витрати трудових мігрантів на проживання за кордоном.

Приплив грошових переказів в Україну значний. З 2015 року він поступово збільшився і в 2019 році досяг 11,9 млрд. доларів США, що еквівалентно 7,7% ВВП (дані НБУ). Попередні дані за 2020 рік показують, що, незважаючи на економічну кризу, спричинену пандемією, приплив грошових переказів в Україну трохи збільшився порівняно з 2019 роком — до 12,1 млрд. доларів США.

Україна є десятим за величиною одержувачем грошових переказів в абсолютних показниках серед країн із низьким та середнім рівнем доходу, та другим, після Єгипту, серед країн-сусідів ЄС (дані Світового банку за жовтень 2020 року). Як частка ВВП, грошові перекази в Україну подібні до таких країн, як Вірменія та Йорданія, але значно нижчі, ніж у Лівані, Молдові та Палестині.

Вплив грошових переказів та еміграції на державні фінанси України неоднозначний: надходження грошових переказів приводять до зростання надходжень від ПДВ, акцизів та митних надходжень за товари та послуги оплачені з переказів. З іншого боку, емігранти не платять податки на працю та внески на соціальне страхування в Україні, тоді як їхню освіту фінансувала держава. У нинішній ситуації, коли весь світ переживає шок спричинений одним чинником, може бути важко оцінити чистий вплив на державні фінанси за певний період. Однак протягом останніх років, коли Україна зазнала значних труднощів, очевидно, що грошові перекази зробили важливий контрциклічний внесок, особливо завдяки своєму впливу на доходи бюджету від споживання.

3.12. Рeadмісія

Угоди про реадмісію становлять взаємні зобов'язання України, ЄС та інших держав, з якими укладено Угоди про реадмісію, прийняти назад своїх громадян, громадян третіх країн і осіб без громадянства, які незаконно прибули на територію однієї договірної сторони або залишаються там без законних підстав, якщо ці особи прибули з території іншої договірної сторони.

Протидія нелегальній міграції є одним з основних завдань, що стоїть перед нашою державою та вимагає розбудови міграційних відносин з іноземними країнами, зокрема з країнами-членами ЄС.

Актуальність співробітництва з питань реадмісії взагалі та у Європі зокрема пояснюється політичними та економічними змінами у світі, які викликали зростання міграції, у тому числі і нелегальної.

З цією метою Україна зацікавлена в підписанні угод та виконавчих протоколів з питань реадмісії осіб, які б створювали правові підстави та визначали порядок здійснення реадмісії осіб між державами.

Рeadмісія - передавання з території запитуючої договірної держави та приймання на територію запитуваної договірної держави громадян договірних

держав, громадян третіх країн або осіб без громадянства на підставах та в порядку, визначеному міжнародними угодами про реадмісію.

Угода між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб (далі – Угода) була підписана 18.06.2007, ратифікована Законом України № 116-VI від 15.01.2008 і набула чинності 01.01.2010.

Слід зазначити, що відповідно до пункту 1 статті 16 Угоди, укладення імплементаційних протоколів є правом України та держав - членів ЄС.

Так, в імплементаційних протоколах сторони можуть додатково визначити компетентні органи, пункти перетину кордону, засоби зв'язку, а також додаткові процедури, засоби та документи щодо виконання Угоди.

Реадмісія може здійснюватися за стандартною та прискореною процедурами. За виконання стандартної відповідальна Державна міграційна служба України, прискореної - Державна прикордонна служба України. Транзитне перевезення повітряним та морським шляхами здійснюється Державною прикордонною службою України.

У 2017-2020 роках ДМС виконувала міжнародні зобов'язання України по реадмісії осіб за стандартною процедурою. Кількість запитів про реадмісію, які надходили у вищезазначені роки, кількість погоджених запитів стосовно громадян України та іноземців, які мають законні підстави для перебування на території України, а також кількість запитів, на які було надано відмову, відображено нижченаведеній порівняльній таблиці (таблиця 51).

Таблиця 51. Статистичні дані щодо запитів на реадмісію

Запитуюча держава	Усього запитів				Кількість погоджених запитів								Кількість не погоджених запитів			
	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік		2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
					громадян України	іноземців	громадян України	іноземців	громадян України	іноземців	громадян України	іноземців				
Усього	1083	937	1098	856	635	19	606	16	806	31	639	21	429	315	261	196
Німеччина	694	465	497	493	373	12	250	11	369	19	368	13	309	204	109	112
Польща	140	153	204	101	110	6	130	2	179	2	88	1	24	21	23	12
Швеція	97	59	37	35	58	0	37	0	24	0	33	1	39	22	13	1
Нідерланди	59	86	27	29	42	1	70	1	24	1	23	0	16	15	2	6
Російська Федерація	35	46	119	70	14	0	22	0	59	0	41	0	21	24	60	29
Швейцарія	31	22	23	8	18	0	18	1	16	0	4	0	13	3	7	4

Бельгія	14	22	22	14	12	0	22	0	19	0	13	0	2	0	3	1
Норвегія	4	6	0	1	3	0	5	1	7	0	1	0	1	0	0	0
Фінляндія	4	1	0	4	1	0	0	0	0	0	1	0	3	1	0	3
Болгарія	2	6	6	0	2	0	6	0	6	0	0	0	0	0	0	0
Естонія	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Латвія	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Угорщина	1	1	0	2	0	0	0	0	0	8	0	1	1	1	0	1
Молдова	0	29	15	16	0	0	17	0	10	0	10	1	0	12	5	5
Австрія	0	16	108	41	0	0	10	0	74	0	25	0	0	6	34	16
Румунія	0	1	0	4	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	2
Франція	0	24	24	23	0	0	19	0	18	1	17	2	0	5	5	4
Італія	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0
Греція	0	0	0	12	0	0	0	0	0	0	12	0	0	0	0	0
Литва	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0

На сьогодні Спільний комітет з питань реадмісії є основним інструментом, який використовується як українською, так і європейською стороною для оцінювання імплементації Угоди між Україною та ЄС про реадмісію осіб. Компетентні органи України докладають максимум зусиль для ефективної реалізації Угоди. Належне виконання своїх міжнародних зобов'язань перед ЄС є одним з пріоритетів міграційної політики України та показником дотримання вимог безвізового режиму з ЄС.

Перелік чинних міжнародних договорів України в сфері реадмісії осіб наводяться нижче (таблиця 52).

Таблиця 52. Міжнародні договори України про реадмісію

Країна	Назва міжнародного договору	Примітки
Угорська Республіка 	Угода між Урядом України і Урядом Угорської Республіки про передачу і прийом осіб через спільний державний кордон	Дата підписання: 26.02.1993 Дата затвердження: 28.05.1993 Дата набрання чинності: 04.06.1994

<p>Республіка Польща</p> 	<p>Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про передачу і прийом осіб через спільний державний кордон</p>	<p>Дата підписання: 24.05.1993</p> <p>Дата набрання чинності: 10.04.1994</p>
<p>Латвійська Республіка</p> 	<p>Угода між Урядом України та Урядом Латвійської Республіки про передачу і приймання осіб</p>	<p>Дата підписання: 24.07.1997</p> <p>Дата ратифікації: 10.02.1998</p>
<p>Республіка Узбекистан</p> 	<p>Угода між Урядом України і Урядом Республіки Узбекистан про прийом-передачу осіб, які перебувають на територіях держав нелегально</p>	<p>Дата підписання: 12.10.2000</p> <p>Дата ратифікації: 13.09.2001</p>
<p>Республіка Туркменістан</p> 	<p>Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Туркменістану про реадмісію осіб</p>	<p>Дата підписання: 14.05.2001</p> <p>Дата ратифікації: 10.01.2002</p> <p>Дата набрання чинності: 20.02.2002</p>
<p>Республіка Болгарія</p>	<p>Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Болгарія про приймання та передачу осіб, які перебувають на територіях держав нелегально</p>	<p>Дата підписання: 04.09.2001</p> <p>Дата ратифікації: 07.03.2002</p>

		
<p>Республіка Грузія</p>	<p>Угода між Кабінетом Міністрів України і Виконавчою владою Грузії про приймання і передачу осіб (реадмісію), які знаходяться на територіях держав незаконно</p>	<p>Дата підписання: 22.04.2003 Дата ратифікації: 17.03.2004 Дата набрання чинності: 26.05.2004</p>
	<p>Протокол між Міністерством внутрішніх справ, Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Міністерством внутрішніх справ, Міністерством юстиції Грузії про виконання Угоди між Кабінетом Міністрів України і Виконавчою владою Грузії про приймання і передачу осіб (реадмісію), які знаходяться на територіях держав незаконно</p>	<p>Дата підписання: 25.03.2005 Дата набрання чинності: 25.06.2005</p>
<p>Турецька Республіка</p> 	<p>Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про реадмісію осіб</p>	<p>Дата підписання: 07.06.2005 Дата ратифікації: 24.07.2006 Дата набрання чинності: 19.11.2008</p>

<p>Європейське Співтовариство</p> 	<p>Угода між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб</p>	<p>Дата підписання: 18.06.2007 Дата ратифікації: 15.01.2008 Дата набрання чинності: 01.01.2010</p>
<p>Королівство Данія</p> 	<p>Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Данія про реадмісію осіб</p>	<p>Дата підписання: 16.09.2007 Дата ратифікації: 21.05.2008 Дата набрання чинності: 01.03.2009</p>
<p>Соціалістична Республіка В'єтнам</p> 	<p>Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про реадмісію громадян обох держав</p>	<p>Дата підписання: 25.09.2007 Дата ратифікації: 03.09.2008 Дата набрання чинності: 10.04.2009</p>

<p>Королівство Норвегія</p> 	<p>Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегія про реадмісію осіб</p>	<p>Дата підписання: 13.02.2008 Дата ратифікації: 06.07.2011 Дата набрання чинності: 01.09.2011</p>
<p>Російська Федерація</p> 	<p>Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про реадмісію та Виконавчий протокол про порядок реалізації Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про реадмісію</p>	<p>Дата підписання: 22.10.2012 Дата ратифікації: 05.06.2013 Дата набрання чинності: 08.08.2013</p>
<p>Австрійська Республіка</p> 	<p>Імплементативний протокол між Кабінетом Міністрів України та Австрійським Федеральним Урядом про реалізацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб</p>	<p>Дата підписання: 29.11.2012 Дата затвердження: 22.01.2014 Дата набрання чинності: 20.11.2014</p>
<p>Ісландія</p> 	<p>Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Ісландії про реадмісію</p>	<p>Дата підписання: 25.09.2013 Дата ратифікації: 08.05.2015 Дата набрання чинності: 01.12.2015</p>

<p>Чеська Республіка</p> 	<p>Імплементацийний протокол між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чеської Республіки до Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб</p>	<p>Дата підписання: 21.10.2013 Дата затвердження: 10.09.2014 Дата набрання чинності: 01.01.2015</p>
<p>Естонська Республіка</p> 	<p>Імплементацийний протокол між Кабінетом Міністрів України та Урядом Естонської Республіки до Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб</p>	<p>Дата підписання: 14.01.2015 Дата затвердження: 16.03.2016 Дата набрання чинності: 13.04.2016</p>
<p>Республіка Польща</p> 	<p>Імплементацийний протокол між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про виконання Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб</p>	<p>Дата підписання: 24.04.2017 Дата затвердження: 06.06.2018 Дата набрання чинності: 02.11.2018</p>
<p>Республіка Молдова</p> 	<p>Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про реадмісію осіб та Імплементацийний протокол про реалізацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про реадмісію осіб</p>	<p>Дата підписання: 06.10.2017 Дати ратифікації Угоди та затвердження Протоколу: 06.09.2018 (Угода) 30.05.2018 (Протокол) Дата набрання чинності: 01.02.2019</p>

<p>Республіка Білорусь</p> 	<p>Угода між Україною та Республікою Білорусь про реадмісію</p>	<p>Дата підписання: 26.10.2018 Дата ратифікації: 03.06.2020 Дата набрання чинності: 01.08.2020</p>
<p>Держави Бенілюксу</p> 	<p>Імплементативний протокол між Україною та державами Бенілюксу (Королівством Бельгія, Великим Герцогством Люксембург, Королівством Нідерланди) до Угоди між Україною та ЄС про реадмісію осіб</p>	<p>Дата підписання: 17.12.2018 Дата затвердження: 27.09.2021</p>
<p>Швейцарська Конфедерація</p> 	<p>Угода між Україною та Швейцарською Конфедерацією про реадмісію осіб та Імплементативний протокол між Державною міграційною службою України, Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Федеральним департаментом юстиції та поліції Швейцарської Конфедерації, Державним Секретаріатом з питань міграції Швейцарської Конфедерації до Угоди між Україною та Швейцарською Конфедерацією про реадмісію осіб</p>	<p>Дата підписання Угоди: 07.06.2017 Дата ратифікації Угоди: 06.09.2018 Дата підписання Протоколу: 21.07.2020 Дата набрання чинності Угоди та Протоколу: 21.07.2020</p>

Органами Держприкордонслужби впродовж 2017-2020 років прийнято та передано на підставі діючих угод про реадмісію наступну кількість іноземців та осіб без громадянства.

Упродовж 2017 року в рамках реалізації Угоди між Україною та Європейським співтовариством про реадмісію осіб, прикордонним відомством: прийнято 323 іноземця, з них громадян: В'єтнаму – 122, Туреччини – 38, Індії – 32, Сирії – 18, Вірменії – 17, Монголії – 11, Росії – 11, Пакистану – 10, Бангладеш – 9, Марокко – 8, Алжиру – 6, Шрі-Ланки – 6, Грузії – 6, Молдови – 3, Таджикистану – 3, Гвінеї – 2, Іраку – 2, Ірландії – 2, ОБГ – 2, Гамбії – 1, Китаю

– 1, Лівії – 1, Судану – 1, Сенегалу – 1, Малі – 1, Палестини – 1, Єгипту – 1, Еритреї – 1, Афганістану – 1, Азербайджану – 1, Киргизстану – 1, Узбекистану – 1, Ізраїлю – 1, Німеччини – 1.

передано 37 іноземців, з них громадян: Румунії – 16 осіб, Польщі – 11, Угорщини – 2, ОБГ – 2, Італії – 2, Сирії – 1, США – 1, Німеччини – 1, Чехії – 1.

В рамках реалізації Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про реадмісію, прикордонним відомством:

прийнято – 1 громадянина Молдови;

передано – 3 іноземця, з них громадян: Індії – 2, Пакистану – 1.

Упродовж 2019 року відповідно до діючих Угод про реадмісію осіб органами Держприкордонслужби за прискореною процедурою:

прийнято – 381 іноземець, з них: Туреччина – 68, Ірак – 30, Алжир – 12, Бангладеш – 47, Індія – 14, Таджикистан – 4, Афганістан – 47, Вірменія – 3, Молдова – 4, Пакистан – 8, Шрі-Ланка – 20, В'єтнам – 30, Сомалі – 14, Марокко та Албанія – по 3, Гамбія – 5, Ємен – 4, Гвінея та Еритрея – по 4, Ірак, Кот-Д'Івуар та Пакистан – по 3, Західна Сахара – 2, Індія, Конго, Мадагаскар, М'янма, Сенегал та Сьєра-Леоне – по 1 та ін.;

передано – 30 іноземців, з них: Польща – 4, Румунія – 10, Чехія – 5, Молдова – 2, Нідерланди – 2, Афганістан та Італія – по 2, Корея, Угорщина та Франція – по 1.

Упродовж 2020 року відповідно до діючих Угод про реадмісію осіб органами Державної прикордонної служби України за прискореною процедурою:

прийнято – 250 іноземців з них: Туреччина – 77, Сирія – 11, Вірменія – 1, Індія – 31, Марокко – 4, Молдова – 4, Алжир – 25, Гвінея – 3, Узбекистан – 7, Грузія – 4, Іран – 3, Коморські о-ви – 2, Ліван – 2, Туніс – 2, Камерун – 2, РФ – 5, Сомалі – 8, Бангладеш – 3, Єгипет – 4, Судан – 2, Шрі-Ланка – 3, Афганістан – 11, Еритрея – 2, М'янма – 2, Пакистан – 2, Азербайджан – 1, Білорусія – 1, Ефіопія – 1, Ємен – 5, Ірак – 4, Лівія – 3;

передано 162 іноземця, з них РФ – 17, Афганістан – 5, Білорусь – 2, Франція – 2, Польща – 6, Таджикистан – 2, Румунія – 18, Молдова – 76, ОБГ – 14, Ірак, Бельгія, Чехія, Іспанія, США, Туреччина, Швеція, Азербайджан, Вірменія та Грузія – по 1 та ін.

IV. ВПЛИВ МІГРАЦІЇ

Як видно із наведеної вище інформації, міграція має вплив майже на всі сфери діяльності суспільства, але найбільше міграція має вплив на демографічну і соціальну ситуацію, економічну сферу, ринки праці та фінансів.

Так, за часи незалежності України населення держави скоротилося майже на 10 млн осіб. За попередніми даними Держстату чисельність наявного населення України на кінець 2020 року становила 41,4 млн осіб.

Значним фактором, який вплинув на скорочення чисельності населення, став масовий виїзд працездатної частини населення України за кордон у пошуку роботи, що значним чином негативно вплинуло і на демографічне становище в Україні, адже особи, які виїжджають є активними людьми у розквіті сил. Пандемія корона вірусу спричинила надлишкову смертність у 18 тис осіб.

Через низький рівень економічного розвитку України та відсутність можливостей для самореалізації, громадяни України з початку років незалежності України розпочали освоєння країн світу, в основному суміжних країн.

Держстат фіксує зменшення рівня безробіття. За методологією Міжнародної організації праці рівень безробіття зріс з 8,9% до 9,9% робочої сили.

Таблиця 53. Рівень безробіття в Україні у 2017-2020 роках

Рік	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення	Рівень безробіття	Зареєстрованих безробітних
2017	42386,4	17193,2	15495,9	1697,3	9,9%	352,5
2018	42153,2	17296,2	15718,6	1577,6	9,1%	341,7
2019	41902,4	17381,8	15894,9	1486,9	8,6%	338,2
2020	41588,4	16917,8	15244,5	1673,3	9,9%	459,2

Таблиця 54. Рівень безробіття в Україні у 2020 році .
(тис. осіб)

2020	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення	Рівень безробіття	Зареєстрованих безробітних
I кв.	41830,6	17329,9	15781,3	1548,6	8,9%	349,4
II кв.	41762,1	16992,1	15362,0	1630,1	9,6%	517,7
III кв.	41703,3	16949,8	15306,8	1643,0	9,7%	433,4
IV кв.	41588,4	16917,8	15244,5	1673,3	9,9%	459,2

За даними Державної служби зайнятості України у I півріччі 2020 року, порівняно з аналогічним періодом 2019 року, спостерігалось зростання рівня безробіття в усіх регіонах. Кількість зареєстрованих безробітних за підсумками грудня 2020 року зросла до 1673,3 тис. осіб, хоча станом на січень 2020 року було 1548,6 тис. безробітних. «На ринку праці України спостерігаються позитивні тенденції щодо зростання зайнятості та скорочення безробіття», - повідомляють статистики. Але існує інша статистика від Євростату. У 2018 році країни ЄС видали громадянам інших країн 3,2 млн посвідок на проживання уперше. Більшість з них - родом з України та Китаю.

Точну кількість українських трудових мігрантів не в змозі назвати жоден орган державної влади в Україні. Проте, у 2020 році близько 3 млн трудових мігрантів. Протягом року в Україну повернулися 400-500 тисяч осіб, але переважно через пандемію коронавірусу. Країни Євросоюзу закривалися на локдаун, люди втрачали роботу і змушені були повертатися.

Назвати точну цифру громадян України, які працюють за кордоном, дуже складно, адже впродовж року багато з наших співвітчизників їздять на заробітки по кілька разів.

Про масштаби міграції можемо судити лише за обсягом валютних переказів: 11,92 млрд доларів США у 2019 році і 11,88 млрд доларів США у 2020 році.

Незадовільний демографічний стан населення України та масовий виїзд працездатної частини населення в пошуку роботи за кордон здебільшого пов'язаний із незадоволенням економічним становищем країни. Таким чином, громадяни України, які виїхали за кордон у пошуку роботи, присвячували свій час самозайнятості, у них було менше часу займатися питаннями створення і розвитку власних сімей, що негативно вплинуло на стан народжуваності, і як наслідок - на незадовільний демографічний стан в Україні в цілому.

Заробітчани поки що приносять мільярди доларів в Україну і стимулюють ріст зарплат у ній. За це ми заплатимо крахом пенсійної системи і гальмуванням економіки.

Проте, в умовах негативного економічного становища України, результати міграції населення України за кордон у пошуку роботи дають і позитивні результати. Так, за даними Національного банку України за 2017 - 2020 роки українськими заробітчанами перераховано в Україну грошових переказів на загальну суму 44,18 млрд. дол. США (таблиця 55).

Таблиця 55. Динаміка обсягів приватних грошових переказів в Україну

млн доларів США

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Приватні перекази (2.+ 3.)	9 264	11 111	11 921	11 888
1. Оплата праці	9 137	11 494	12 774	11 578

у тому числі:				
1.а витрати мігрантів у країні перебування	2 404	2 995	3 203	2 585
1.б податки у країні перебування	464	588	664	551
2. Чиста оплата праці (1. - 1.а - 1.б)	6 269	7 911	8 907	8 442
3. Приватні трансферти	2 995	3 200	3 014	3 446
у тому числі:				
Грошові перекази робітників, що працюють за кордоном більше року	996	872	934	1961
Інші приватні трансферти	1 999	2 328	2 080	2 250

Грошові перекази представляють собою дохід домашніх господарств, що надходить від інших домогосподарств із-за кордону, та пов'язані з тимчасовою або постійною міграцією населення. Перекази можуть здійснюватись як за офіційними каналами через банки, міжнародні системи грошових переказів, поштові відділення, так і шляхом передачі наявних грошей та інших матеріальних цінностей від одного домогосподарства іншому.

У структурі платіжного балансу з грошовими переказами в значній мірі пов'язані дві статті: «оплата праці робітників» і «приватні трансферти». Ці стандартні компоненти відображаються у рахунку поточних операцій.

Приватні перекази включають:

- чисту оплату праці;
- приватні трансферти.

Чиста оплата праці представляє собою частину заробітку членів родини за кордоном, яку вони передають домашньому господарству. Вона дорівнює різниці між оплатою праці, що отримана робітником від тимчасового працевлаштування за кордоном, і його витратами в країні перебування.

Приватні трансферти охоплюють операції між домашніми господарствами-резидентами та домашніми господарствами-нерезидентами. Вони складаються з грошових переказів робітників, які працюють більше року, та інших приватних переказів між резидентами та нерезидентами.

За даними Національного банку України найбільше грошових переказів в Україну у 2020 році на суму 3 061 млн доларів США здійснено з Польщі. На другому місці були перекази з США на суму 1 220 млн дол. США і на третьому перекази зі Сполученого Королівства на суму 1 013 млн дол. США (таблиця 56).

Таблиця 56. Обсяги приватних грошових переказів в Україну за основними країнами за неофіційними каналами надходження млн. дол. США

Країни	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Надходження	9 264	11 111	11 921	11 888
у тому числі:	-	-	-	-
Польща	3 116	3 649	3 658	3 061
Росія	1 292	1 091	1 266	1 010
Чеська Республіка	435	846	1 113	834
США	679	870	984	1 220
Італія	448	492	498	475
Німеччина	318	426	462	513
Ізраїль	280	337	351	361
Сполучене Королівство	310	394	601	1 013
Кіпр	285	341	391	414
Греція	179	191	195	195
Об'єднані Арабські Емірати	118	153	135	145
Віргінські острови (Брит.)	55	157	182	187
Сінгапур	104	129	120	131
Туреччина	86	106	79	83
Нідерланди	98	123	127	192
Іспанія	76	88	86	96
Канада	79	97	95	111
Швейцарія	76	89	88	86
Португалія	52	57	60	67
Норвегія	52	55	60	48
Інші країни	1127	1420	1370	1 646

Поряд з цим, тяжіння громадян України до пошуку роботи за кордоном негативно впливає на внутрішній ринок праці в Україні, який через це щороку втрачає кваліфікованих фахівців.

ВИСНОВКИ

Із поширенням пандемії навесні 2020 року Уряд України доклав значних зусиль для організації повернення громадян, які того бажали, з-за кордону. Міністерством закордонних справ були розроблені інформаційні платформи та надавалась практична допомога в організації повернення. Для створення та збереження робочих місць, зокрема для трудових мігрантів, був запроваджений механізм надання допомоги із часткового безробіття на період карантину, спрощено порядок реєстрації безробітних у Службі зайнятості.

Навесні 2020 року, в умовах високої потреби низки зарубіжних країн в сезонних сільськогосподарських працівниках, Уряд докладав зусиль для забезпечення організованої та безпечної трудової міграції і вимагав від зарубіжних працедавців наявність офіційного трудового контракту з українським працівником, медичного страхування, гарантій надання житла та перевезення до місця роботи та назад до України.

Водночас, до іноземців, які не змогли виїхати з України, або не змогли звернутися до відповідних органів щодо продовження терміну перебування або обміну документів, термін дії яких закінчився, відповідальність за порушення міграційних правил не застосовувалася, якщо такі порушення настали в період чи внаслідок карантину.

Міграційна статистика та доказова база має вирішальне значення для будь-якого планування та розвитку політики.

У грудні 2020 року Україна розпочала друге оцінювання в рамках Індикаторів управління міграцією. Оцінювання є очолюваною Урядом та підтриманою МОМ ініціативою, спрямованою на відстеження та звітування прогресу України щодо пріоритетів, пов'язаних із управлінням міграцією, з моменту першої оцінки, яка була проведена у 2018 році.

Урядовим координатором для супроводження процесів оцінювання Індикаторів управління міграції в Україні визначено Державну міграційну службу України.

Висновки звіту будуть використані для подальшого розвитку політики управління міграцією в Україні, зокрема для включення управління міграцією до наступної програми співпраці між ООН та Урядом України.

Крім того, 2021 рік буде дуже важливим з точки зору просування міграційного порядку денного в країні. Уряд України за підтримки МОМ та інших агенцій ООН працює над завершенням проекту Плану дій на 2022–2025 роки щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року.